

LAISVE

Š I A M E N U M E R Y J E :

- **REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO ŽYGIO RĖMEJAI IR TRUKDYTOJAI**
 - Dr. Antano Trimako ir prelato Mykolo Krupavičiaus pilnas pritarimas rezoliucijų žygiui — ● Vyskupo Vincento Brizgio atsisakymas įsijungti į Komitetą — ● Eugenijaus Bartkaus talka žygiui ir jo pasitraukimas iš to darbo — ● Leonardo Šimučio nenoras tą žygį remti — ● Kairiojo ir komunistinio elemento pragaištinga veikla
- **POLITIKA IR TEOLOGIJA**
Dr. Antanas Maccina
- **KONSTRUKTYVŪS IR DESTRUKTYVŪS POLINKIAI MŪSŲ VISUOMENĖJE**
Juozas Kojelis
- **VLIK-O KLYSTKELIAI**
Kazys Škirpa
- **VIENYBĖS LINKME**
Dr. Justinas Pikūnas
- **IDEOLOGIŠKAI ARTIMI VEIDAI**
Vytautas Volertas
- **POLITIKA IR TAUTINĖ ARCHITEKTŪRA**
Edmundas Arbas
- **PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS DARBAI IR ŽYGLIAI**
Pašnekesys su dr. Antanu Butkumi, PLB Valdybos vykdomuoju vicepirmininku

Atnaujink "Į LAISVĘ" žurnalo prenumeratą 1970 metams!

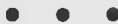
- Jei nesate dar atnaujinęs "Į LAISVĘ" žurnalo prenumeratos 1970 metams, padarykite tai kaip galima greičiau.
- Prenumeratos mokestis: \$5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — \$3.00.
- Prenumeratos mokestį siųskite žurnalo administratoriui. Jo adresas yra šis:

Mr. Aleksas Kulnys
1510 East Merced Avenue
West Covina, California 91790
U. S. A.

"Į LAISVĘ" žurnalo platintojų dėmesiui!

- "Į LAISVĘ" žurnalo atskiro numerio kaina 2 doleriai.
- Visi platintojai prašomi atsiskaityti su administracija už išplatintus žurnalo numerius.
- Malonėkite grąžinti neparduotus numerius administracijai.

Naujas "Į LAISVĘ" žurnalo adresas

- Nuo kito numerio "Į LAISVĘ" žurnalo redagavimą perima Juozas Kojells, laikraštininkas, visuomenininkas ir iškilus Lietuvos Fronto Bičiulių narys.
- Ateityje "Į LAISVĘ" žurnalo reikalais rašyti:

"Į LAISVĘ"
Post Office Box 34461
Los Angeles, California 90034

KU biblioteka

LEONARDAS VALIUKAS
Redaktorius / Editor
Post Office Box 75893
Los Angeles, Calif. 90005

ALEKSAS KULNYS
Administratorius /
Circulation Manager
1510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

LIETUVIŲ FRONTO
BICIULIŲ VYRIAUSIOJI
TARYBA / BOARD OF
DIRECTORS OF THE
FRIENDS OF THE
LITHUANIAN FRONT

DR. ADOLFAS DAMUŠIS
Firmininkas / Chairman of
the Board of Directors
25830 Forestview Avenue
Southfield, Mich. 48075

DR. KAZYS AMBROZAITIS
Chesterton, Indiana

KUN. VIKTORAS DABUŠIS
Paterson, New Jersey

DR. PETRAS KISIELIUS
Cicero, Illinois

DR. ANTANAS KLIMAS
Rochester, New York

DR. VYTAUTAS
MAJASKAS
Detroit, Michigan

PILYPAS NARUTIS
Chicago, Illinois

DR. PRANAS PADALIS
Detroit, Michigan

LEVAS PRAPUOLENIS
Chicago, Illinois

LEONARDAS VALIUKAS
Los Angeles, California

TURINYS

Laiškai redaktoriumi	2
"Į LAISVĖ" įžanginiai	4
Laiko reikalavimai: — Vienybės linkme (dr. Justinas Pikūnas)	6
Aktyvieji frontininkai: — Edmundas Ar- bas ir dr. Bronius Radzivanas	8
Gyvybiniai tautos reikalai: — Lietuvių Bendruomenės Tarybos narių kvalifika- cijos (K. Taujenis); Vasario 16-sios aukos (T. Reinyš)	10
Politika ir teologija (dr. Antanas Maceina)	14
Konstruktivūs ir destruktivūs polinkiai mūsų visuomenėje (Juozas Kojelis)	22
VLIK-o klystkeliai (Kazys Škirpa)	30
Ideologiškai artimi veidai (Vytautas Vo- lertas)	36
Politika ir tautinė architektūra (Edmun- das Arbas)	42
Pasaulio Lietuvių Bendruomenės darbai ir žygiai (pažnekesys su dr. Antanu But- kumi, PLB valdybos vykdomuoju vice- pirmininku)	45
Rezoliucijoms Remti Komiteto žygio rė- mėjai ir trukdytojai	51
Darbai ir įvykiai (laisvųjų ir pavergtųjų lietuvių darbų ir žygių apžvalga)	62-96

"Į LAISVĖ", Lietuvių Fronto Bičiulių ketur-
mėnesinis politikos žurnalas.

"Į LAISVĖ" (TOWARD FREEDOM), Lithu-
anian magazine of politics, published three
times a year by the Friends of the Lithuanian
Front.

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde,
slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia
ir redakcijos nuomonę.

Studijų savaičių programų nugalavimai

• Puiku, kad neišcenzūravote V. J. Tauro ir Chicagos Bičiulio kritiškėsių žodžių lietuviškų studijų savaičių programų reikalui. (žiūr. „Į Laisvę“ 1969 metų spalio mėnesio numerį, 82 ir 86-89 pusl. Red.). Ir frontininkai, ir ateitininkai, ir skautai, ir Europos lietuviai, ir kitos grupės serga ta pačia liga. Jų studijų savaičių programos yra neaktualios, apie Lietuvos laisvinimo reikalus jos beveik nė neužsimenama. Praėjusiais metais buvau užsukęs ir į mokytojų studijų savaitę. Ir ten ta pati padėtis! Mokytojai kalba apie žymius įvairiausių klausimų, bet beveik nė vienu žodžiu neužsimena kaip įskiepyti vaikuose meilę Lietuvai ir mūsų patriotinėms organizacijoms.

Vytautas Gražys

Chicago, Illinois

• Nebijokite pasakyti tiesos žodžio ir saviesiems! Frontininkų 1969 metų studijų savaitė buvo ir neįdomi ir savo programa neaktuali. Kas pasidarė su frontininkų vadovybe?

Juozas Rimkus

Detroit, Michigan

• Teisingai V. J. Tauras rašo (žiūr. „Į Laisvę“ 1969 metų spalio mėnesio numerį, 82 pusl. Red.), kad mūsų studijų savaitėse paskaitininkai, kalbėtojai ir kiti dalyviai kalbėtų, diskutuotų, nagrinėtų ir darytų pasiūlymus mūsų tautos degančiais klausimais. Priešingu atveju apgaudinėjame save ir kitus ir neatliekame tremties mums uždėtų pareigų.

Petras Račius

Cleveland, Ohio

Naujieji ir senieji pranašai

• „Į Laisvę“ 1969 metų spalio mėnesio numeryje paskelbti Pijaus Grigaičio ir Leonardo Valiuko laišškai yra ne tik vertinga medžiaga Amerikos lietuvių kovos dėl Lietuvos laisvės istorijai, bet ir iš vis Amerikos Lietuvių Tarybos „vadovavimo“ taktikai suprasti.

Dabartinis Amerikos Lietuvių Tarybos vykdomojo komiteto pirmininkas Eugenijus Bartkus, kaip skelbiama spaudoje, Los Angeles lietuviams pasakęs, kad Lietuvos bylos patekimas į Jungtines Tautas reikėtų Lietuvos bylos pabaigą, nes Jungtinės Tautos nubalsuotų Lietuvą priskirti Rusijai. Gi dr. P. Grigaitis savo laiškuose pranašavo, kad Rezoliucijoms Remti „komiteto pastangų nepasisekimas, kuris yra neišvengiamas, duos progą Lietuvos priešų propagandai skelbti, jog Amerikos kongresas Lietuvos nepriklausomybės idėją palaidojo“. (žiūr. „Į Laisvę“, nr.46/83, 53 pusl.). Grigaičio pranašautas Rezoliucijoms Remti Komiteto pastangų neišvengiamas nepasisekimas ir Lietuvos bylos palaidojimas JAV-bių Kongrese neišsipildė. Neišsipildys ir Bartkaus pranašavimai. Tas tik parodo, kaip šie vyrai stengiasi įsisteikti, naudojant Vasario 16-sios progą pas mus kalbėjusio Kęstučio Miklo išsireiškimą, „dešimto ar dvidešimto rango pareigūnėliui užsienio reikalų ministerijos kambariuke ar koridoriuje“.

Amerikos lietuviai liko be politinės vadovybės, nes ir Lietuvių Bendruomenė nedrįsta perkelti savo žagrės į usnimis apžėlusį Lietuvos laisvinimo lauką.

E. Baškys

Detroit, Michigan

Redakcijos pastaba. Eugenijus Bartkus pasuko a. a. dr. Pijaus Grigaičio keliu 1965 metų pavasarį. Rezoliucijoms Remti Komiteto žygio pra-

džioje jis buvo viso to darbo nuoširdus rėmėjas ir talkininkas.

Balkūnas nusodino Skirių

• Kiek pastebiu, Antanas Skirius, laikraštuko "Lietuviai Amerikos Vakaruose" leidėjas ir redaktorius, ir toliau užkabinėja frontininkus tame savo leidinylyje. Jums turbūt nežinoma, kad jis VLIK-o seime bandė viešai pulti frontininkus. Prelatas J. Balkūnas jį nusodino.

Juozas Petrutis

New York, New York

Chicagos lietuvių opera

• Tikrai nereikėjo duoti vietos Juliaus Tautvydo laišku (žiūr. "Į Laisvę" 1969 metų spalio mėnesio numerį. Red.), kuriame jis neigiamai pasisakė apie Chicagos lietuvių operą. Chicagos lietuvių operos 13 metų veiklos laikotarpyje jos 39 spektaklius (jų skaičius yra padidėjęs, nes šis laiškas buvo rašytas 1969 metų pabaigoje. Red.) aplankė virš 52,000 žiūrovų. Lietuvių visuomenė šio vienetu veikia vertina. Kol visuomenė šį vienetą remia, kol atsiras pajėgių solistų ir meno vadovų, kol bus pasišventėlių choristų ir valdyboms narių, tol opera gyvuos.

Kazys Skaisgirys

Chicago, Illinois

• Julius Tautvydas vertas aukso medalio! Jis tarė atvirą ir nuoširdų žodį Chicagos operos reikalui. Chicagos lietuvių laikraščiai bijo tarti tuo reikalu atviresnį žodį. Julius Tautvydas pasakė tai, ką aš Jums jau seniai norėjau rašyti.

Kęstutis Daknys

Chicago, Illinois

• Chicagos lietuvių laikraščiai rašo iki įkyrumo apie savo tą operą, statomas operas, kompozitorius, solistus, dirigentus ir t.t. ir t.t. Juk tai yra iki aukšto laipsnio mėgėjų darbas (neskaitant vieno ar kito iškilnesnio lietuvių solisto)! Amerikiečiai mėgėjams skiria po vieną ar kitą eilutę. Lietuviai galėtų būti kiek

dosnesni: skirti po vieną ar porą trumpų straipsnelių.

Vytautas Tumas

New York, New York

Nulietuvintos jaunimo organizacijos

• Netenka užtikti nei spaudoje nei kur nors kitur, kad mūsų jaunimo organizacijos (ateitininkai, skautai ir kitos) atliktų kasmet bent po vieną mažesnę ar didesnę darbėlių kovoję dėl Lietuvos laisvės. Kartkartėmis tenka užtikti žinutes apie tų grupių ruošiamus vadų kursus. "Vadų" ruošimas kam? Neveiklai? Jau spaudoje paskelbta Ateitininkų kongreso programa. Iš tos programos neatrodo, kad ateitininkai suprastų jiems tremties skirtą pareigą — kovą dėl Lietuvos laisvės!

Gediminas Barmus

Chicago, Illinois

Nesiūliau satelitinio statuso Lietuvai

• Turiu nurodyti vieną klaidą prof. St. Žymanto straipsnyje (žiūr. "Į Laisvę" 1969 metų birželio mėnesio numeryje — "Mąstykime ir veikime iš naujo", 30 - 45 psl. Red.), kur jis man priskyrė pasiūlymą "apsiriboti satelitinio statuso Lietuvai reikalavimu". To niekad nesiūliau. Pilnai sutinku su prof. St. Žymantu, kad "pirmas, besąlyginis lietuvių reikalavimas turi būti grąžinti Lietuvai jos valstybinę nepriklausomybę".

Algimantas P. Gureckas

Oxon Hill, Maryland

Laiškai redaktoriui gali būti pasirašyti ir slapyvardžiu, bet tuo atveju reikia duoti redakcijai ir savo tikrą vardą ir pavardę. Skaitytojai kviečiami pasisakyti žurnale keliamais ir kitais aktualiaisiais mūsų klausimais. Įdomesnius skaitytojų pasisakymus vienu ar kitu klausimu žurnalas paskelbs. Visi laišukai redaktoriui adresuotini: "Į Laisvę", Post Office Box 34461, Los Angeles, California 90034.

NOBLESSE OBLIGE

Lietuva atgaus nepriklausomybę ir lietuvių tauta vėl bus laisva. Tuščiai viliasi laisvės uzurpatorius, manydamas brutaliąs fizines jėgas persvara ilgam išlaikyti žmogaus prievartą žmogui. Žuvo visos tironijos, nežiūrint, kaip jos buvo didelės ir galingos, žus ir rusiškoji. O kuo tas griuvimas toliau nusitęs, tuo jis bus skaudesnis ir kruvinesnis.

Beprasmiška laisvajai lietuvių išeivijai svarstyti klausimą, kokių nuošimčių ji galinti prisidėti prie laisvės Lietuvai atgavimo. Gal tas nuošimtis, paliginus su pasaulio likimą lemiančiomis jėgomis ir pačios lietuvių tautos pavergtame krašte vaidmeniu, ir nebus ypatingai didelis, bet tai neatleidžia jos nuo pagrindinės pareigos — kovoti už Lietuvos laisvę. Juk net milijoninės armijos atskiras karys negali pasitraukti iš fronto, nežiūrint, kad jo asmeniškai įnašas iš tikro labai menkas. Kiekvieną dezertyrą teisia karo lauko teismas. Mus laukia ne karo lauko, bet istorijos teismas, kurio sprendimai dažnai esti kietesni ir pasekmės ilgiau išliekančios.

Ne teisintis, kad mūsų įnašas kovoje negalįs būti lemian-

tis, o po to nieko neveikti, bet mums privalu rūpintis, kad lietuvių išeivijos visame pasaulyje intelektualinis, moralinis ir ekonominis potencialas pilnai ir racionaliai būtų įjungtas į vykdymą tų pagrindinių uždavinių, kurie aptarti Lietuvių chartoje. Vadovaujančios institucijos neišvengs istorinės atsakomybės, jei lietuviškos veiklos žadintojus sumes vienan krepšin su tos veiklos ardytojais. Tuo tik pradžiugins Lietuvos laisvės priešus. Užgniaužti naujų ir veiksmingesnių laisvės kovos kelių ieškojimą, niekinti vadinamus partizaninius sąjūdžius, tuo pačiu metu savinantis jų atsiekimus, ir konservuoti sutrūnijusią, jokio veiklos svorio nebeapkeliančią organizacinę laisvinimo veiksmų struktūrą yra žlibas trumparegiškumas, tegu ir remiamas patriotišku vienybės vardu.

Visuomenė turi teisę ir pareigą reikalauti iš veiksmų veiklos planų, pačios veiklos ir darbų ataskaitos. Tik politiškai apatiška, kultūriškai nesubrendusi ir idėjiškai nusigyvenusi visuomenė nesidomi darbais tų, kuriems vadovybė patikėta demokratiško proceso keliu ar kurie savanoriškai pasišovę stovė-

ti tos visuomenės priekyje ir jai atstovauti.

Noblesse oblige dėsnis teiktinas taip pat visuomenę informuojančiai bei viešąją opinią formuojančiai spaudai. Sąžiningai informuoti apie atsakomybę prisiėmusių žmonių ir institucijų darbus, priminti jų pareigas ir nurodyti klystkeliuos yra patriotinės lietuvių spaudos užduotis. Pareiga neatliekama, kai siaurumą sumaišius su principingumu viskas sveriama sroviniiais ar asmeniškų ryšių svarsčiais, o taip pat kai atsakius principingumo viskas pateisinama kompromisų, sugyvenimo, humaniškumo ir kitais gražiai skambančiais šūkiiais.

Dar yra viena žmogaus ir vi-

suomenės klaidinimo, o dažnai ir prievartavimo priemonė, apie kurią paprastai niekas nekalba, — tai nutylėjimas. Tylėti tada, kai reikia pasakyti, yra taip pat nesąžininga, kaip ir rékti be reikalo.

Pasišaipant iš tautinio susiklausymo ir susidrausminimo prasmės, vienybės išlaikymo vardu teisinant neveiklą, mandagiu nutylėjimu dengiant daromą ar padarytą laisvės kovos reikalui skriaudą, tam tikrą laiką iki tam tikro laipsnio galima laimėti viešosios opinijos palankumą, bet istorija mūsų darbus vertins kitais metais. Ir daugiau pareikalaus iš tų, kurie didesnei atsakomybei buvo įsipareigoję.

SEKMĖS BIČIULIUI KOJELIUI!

Sis „Į Laisvę“ žurnalo numeris yra paskutinis „mano rankose“. Žurnalo redagavimą perima Juozas Kojelis, laikraštinkas, visuomenininkas ir tikrai iškilus Lietuvių Fronto Bičiulių narys. Trumpai, žurnalas bus geros rankose. Linkiu jam puikios sėkmės ir pažadu jam savo talką. Man jis tikrai daug talkino.

„Į Laisvę“ žurnalas 1965 ir 1966 metais kurį laiką nebepasirodė. Nebuvo redaktorius. LFB speciali konferencija, kuri įvyko 1966 metų liepos pradžioje Chicagoje, davė dr. J. Kazickui ir man „įsakymą“:

„Suraskite redaktorių ar patys žurnalą redaguokite“. Mums nepavyko surasti redaktorius, ir tas darbas buvo užkrautas ant mano pečių. Turint eilę kitų įsipareigojimų, žurnalo redagavimas buvo man tikra prabanga. Nemaniau, kad teks pakelti tą naštą net trejetą metų. Tikrai lengviau atsikvepiu, perleisdamas tą darbą kitam.

Nuoširdus dėkui visiems bendradarbiams, nes jie buvo patys didieji talkininkai. Puikiai savo darbą atliko žurnalo administratorius Aleksas Kulnys. Ačiū jam.

VIENYBĖS LINKME

DR. JUSTINAS PIKŪNAS

Jau ketvirtis šimtmečio kaip gyvename išeivijoje, ir tiek pat metų kai ryšiai su Tėvyne tapo geležinės uždangos nukirsti. Bet koks bendravimas su Lietuvoje likusiais, net ir su broliais ar seserimis, tebėra Sovietų Sąjungos barbariškai suvaržytas. Todėl ar reikia stebėtis, kad tautinio identiteto išugdymas jaunimo tarpe sunkėja. Baigėsi ir PLB skelbtieji Švietimo ir šeimos metai, kurie kaip tik turėjo sustiprinti tautinį sąmoningumą jaunojo kartoj. Šių švietimo metų lietuviybės stiprinimo pastangos neturėtų pasibaigti su 1969 metų pabaiga, o turėtų būti pilnai naudojamos ir plečiamos ir ateityje.

Šeštadieninės lituanistinės mokyklos, vaikų ir jaunimo organizacijos ir jų spauda, Lituanistikos institutas, vasaros ir žiemos kursai — visa tai yra labai reikalinga, norint sustiprinti ir atbaigti tai, ką šeima įkvepia. Gyva jaunimo organizacijų veikla turi nepamainomos reikšmės, lietuviškąją aplinką kuriant jaunoje kartoje. Šių organizacijų veiklos sustiprinimas yra tiesioginė vyresniųjų pareiga, nes tik jos sukurs lietuvių bendruomenę ateities uždavinių vykdymui.

Ar gali vyresnieji atlikti šią vieną iš savo pagrindinių lietuviybės ugdymo ir lietuviškos aplinkos sukūrimo pareigų, būdami pasidalinę į dešimtis srovių ir keliasdešimt organizacijų, nekoordinuojančių savo veiklos; kai jų tarpe yra dar daug asmenų ir grupių, tebeardančių lietuviškosios visuomenės veiklos darną. Senieji konfliktai dar neišblėso, o nauji nesutarimai atsiranda dažnai dėl visai nepateisinamų priežasčių. Daug kas nepažvelgia į savosios grupės silpnybes, o kituose lietuvių veikniuose temato tik blogybes. Kartais išmetinėjimų ir kaltinimų pagrindas tėra asmeninė ambicija ar paranoiška galvosena. Vienu ir kitu atveju ši tarpusavio kova tiek įkaisti, kad užmiršdami ir tikrieji Lietuvos ir lietuviybės priešai. Tokia tarpusavio kova griauja ir mažus ir didelius projektus.

Norėdami pakerti teigiama linkme išeivijos, o gal ir Lietuvos istoriją, turime įsigilinti ir pasisavinti jau vysk. M. Valančiaus skelbtą "Lietuvio meilės lietuviui" idėją. Tarsi naujieji vaižgantai turime ieškoti ir ugdyti savo vaikų ir jaunimo talentus, jų kūrybingumą ir jų tautinio identiteto pajutimus, kokioms organizacijoms jie bepriklaušyti. Labai įsakmiai vienybės troškimą išreiškė vysk. Pr. Brazys savo 1965-66 metų kelionėse po JAV-bių lietuvių bendruomenes. Turime daug vienybės skelbėjų, de-

DR. JUSTINAS PIKŪNAS, Detroit, Michigan (JAV), psichologas ir visuomenininkas. Aukštojo mokslo studijas pradėjo 1941 metais VDU, studijavo Muncheno (Vakarų Vokietijoje) universitete (1945-1949), kur įgijo filosofijos daktaro laipsnį. Studijas gilino Paryžiaus universitete (1949-1950). Nuo 1951 metų dėsto psichologiją Detroito universitete (nuo 1961 metų klinikinės psichologijos katedros vedėjas). Aktyviai reiškiasi LB ir ateitininkuose. 1967 metais išrinktas Ateitininkų federacijos vadu.

ja, šios idėjos atgarsiai dar nėra pakankamai sustiprėję lietuvių visuomenės tarpe.

Kelio į vienybę praplėtimui reikalinga, kad visa lietuvių visuomenė, organizuota ir neorganizuota, dažnai ir giliai pažvelgtų į tuos pagrindinius tikslus, kurie mus visus jungia. Mūsų daugumai reikia nuoširdžiau stebėti, kas yra gero kituose veikėjuose ir kitų organizacijų veikime. Neturime laukti, kad kiti būtų pirmieji. Patys darykime visa, kas lietuviškąją visuomenę ir veiklą jungtų ir cementuotų, kas užtikrintų tautinės gyvybės skleidimąsi jaunosios kartos tarpe.

Laikas reikalauja jungtinės kovos išplėtimo už žmogaus pagrindinių teisių sugrąžinamą ir už pačios tautos laisvę bei suverenumą Lietuvoje ir kituose kraštuose. Reikia vis naujų žygių prieš rusifikaciją, kolonializmą ir religijos persekiojimą, reikia daugiau bendrų pastangų sutvirtinti lietuviybės klestėjimą išeišvį. Visų tų vertingų pastangų ir žygių vaisingumas didele dalimi priklauso nuo bendruomeninės jungties ir lietuviškųjų veiksmų organizuotos veiklos suderinimo tiek esminiuose siekimuose tiek ir pagrindinių priemonių pasirinkime. Metas glausiti savas gretas, ieškoti sąjungininkų kitų tautų eilėse ir sukurti ilgalaikę strategiją kovos sėkmingumui laiduoti. Esame laisvoje šalyje ir galime įvairiomis priemonėmis kovoti už Lietuvą ir lietuviybę, bet tik kas kart auganti bendruomeninė vienybė ir organizuotos veiklos darba didins šios kovos sėkmingumą ir tuo pačiu pagreitins laisvės atgavimą Tėvynėje.

Retas iš profesionalų pajėgia suderinti savo darbą su visuomenine veikla. Ne toks yra Edmundas Arbas. Jis yra vienas iš iškiliausių mūsų architektų, o taip pat aktyviai dalyvauja mūsų politinėje ir visuomeninėje veikloje.

Edmundas Arbas (g. 1915.VI. 26 Karsokų k., Žašlių vls., Trakų aps.) baigė Kaišiadorių vidurinę mokyklą 1930, Kauno aukštesniąją technikos mokyklą 1936, architektūrą studijavo Vienos (Austrijoje) ir Stuttgar-to (Vakarų Vokietijoje) universitetuose ir baigė Lawrence technologijos institutą (Detroit, Michigan, JAV) 1950. Atvykęs į JAV-bes 1947, gyveno su šeima Detroito mieste, vėliau persikėlė į Kaliforniją ir įsikūrė Santa Monica (Los Angeles priemiestis) mieste. Dirba architektūros kompanijose ir verčiasi privačia praktika.

Lietuvoje veikė ateitininkuose ir šauliuose; 1940-44 buvo slaptame komitete rūpintis nuo okupantų nukentėjusiais lietuviais, priklausė Kęstučio vyr. štabui, organizavo materialinę paramą pogrindžio spaudai.

Aktyviai dalyvauja amerikiečių ir lietuvių inžinierių ir architektų veikloje. Aktyvus LB ir Respublikonų partijos narys, spaudos bendradarbis. Edmundas Arbas buvo vienas iš Rezoliucijoms Remti Komiteto organizatorių ir yra nuo tos organizacijos suformavimo praso-
sozp vadovybės sekretorius.

EDMUNDAS ARBAS, Santa Monica, California (JAV), inžinierius-architektas, Rezoliucijoms Remti Komiteto sekretorius.

BRONIUS RADZIVANAS, M.D.,
 Richmond Hill, New York (JAV),
 JAV-bių LB Tarybos narys ir VLIK-o
 Tarybos pirmininkas.

Kiekvienoje lietuvių bendruomenėje nuoširdžių ir pajėgių darbuotojų skaičius yra labai ribotas. New Yorko miesto ir apylinkės lietuviai gali didžiulis turėdami tame skaičiuje dr. Bronių Radzivaną.

Dr. Bronius Radzivanas (g. 1907.VI.28 Vidiškiuose, Ukmergės aps.) baigė Ukmergės gimnaziją 1928 ir VDU medicinos fakultetą 1937. Vertėsi privačia praktika ir kartu buvo Kauno miesto savivaldybės gydytojas. Pasitraukęs 1944 metais į Vokietiją dirbo kaip gydytojas vokiečių ligoninėse (Dresden ir Wangen miestuose), vertėsi privačia praktika Wangen'e, dirbo kaip gydytojas UNRRA ir IRO žinyboje. 1949 atvyko į JAV-bes ir gyvena su šeima Richmond Hill mieste (New Yorko priemiestyje). 1959 įgijo medicinos ir chirurgijos gydytojo teises New Jersey steite ir nuo to laiko ten dirba. Be to, tais pačiais metais įgijo kvalifikuoto radiologo teises New Yorko universitete.

Nuo 1924 metų ateitininkas: gimnazijoje, universitete (Korp! Gaja), tremtyje Europoje ir JAV-se. Gimnazijos laikais dalyvavo skautų veikloje. Aktyviai dalyvavo rezistencijoje. Šiuo metu yra aktyvus LB ir VLIK-o darbuotojas; neseniai buvo išrinktas Pasaulio Lietuvių Gydytojų Sąjungos centro valdybos sekretoriumi.

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS TARYBOS NARIŲ KVALIFIKACIJOS

Jungtinių Amerikos Valstybių Lietuvių Bendruomenės aktyvieji nariai išrinko savo vyriausią organą — JAV LB Tarybą. Tiesa, New Yorko ir apylinkės lietuviai dėl tam tikrų priežasčių rinkimuose nedalyvavo. Reikia manyti, kad netrukus bus paskelbti specialūs New Yorko apygardai rinkimai, ir ten LB aktyvieji nariai išrinks savo porą atstovų.

Visi tie, kurie pilniau seka JAV-bių lietuvių gyvenimą ir veiklą, pažvelgę į išrinktųjų sąrašą, aiškiai pastebės, kad dauguma naujosios LB Tarybos narių yra pilnai verti ir tos garbės ir tuo pačiu labai atsakingų pareigų. Vienas kitas iš išrinktųjų, ypač iš jaunesniųjų tarpo, pateko į LB Tarybą, kaip žmonės sakyti, per apsirikimą.

Iki šiol į LB Tarybą gali kandidatuoti kiekvienas lietuvis: jaunuolis ar jaunuolė, pasiekę 18 metų amžiaus ribą; tam tikri lietuviai, visur ir visada tesiveržią tik į aukštus postus, bet nenorį nieko konkretaus dirbti; net ir tie, kurie šmeižia LB ir jos vadovybę. Kaip taisyklė, balsuotojai atskiria pelus nuo grūdų. Esant pelų gana gausokai rimtų ir kvalifikuotų kandidatų tarpe, pa-

tenka į Tarybą ir elemento, kuriam gal neturėtų būti vietos net ir LB apylinkių valdybose.

Mūsų jaunimo organizacijos (ateitininkai, skautai ir kitos) per visą tremties laiką neparuošė pilna to žodžio prasme darbuotojų lietuvių visuomeninio ir politinio pobūdžio organizacijoms. Ant vienos rankos pirštų būtų galima suskaičiuoti atėjusius iš ateitininkų ir skautų tarpo jaunosios kartos darbuotojus, kurie yra pilnai kvalifikuoti užimti pirmaujančius postus pagrindinėse lietuvių organizacijose. Jaunimo darbuotojų tikroji mokykla yra jų pačių organizacijos, LB apylinkės ir apygardos. Užėmę pirmaujančius postus savo organizacijose ir LB apylinkių ir apygardų valdybose, galėtų tik tada pretenduoti į LB vyriausią organą — Tarybą. LB Taryba nėra jaunimo darbuotojų paruošimo mokykla.

Nesu nusistatęs nei prieš jaunimą, nei prieš senimą. Rinkdami asmenis į LB Tarybą, turėtumėm visiškai pamiršti kandidatų amžių, o visą dėmesį skirti tu asmenų kvalifikacijoms. Tačiau būt nė vienas iš mūsų neiname pas gydytojus ar advokatus vien dėl to, kad jie

jauni amžiumi. Pasirenkame gydytojus, advokatus, architektus ir kitų specialybių žinovus, kurie turi pakankamai patirties ir kurie gali mums tikrai padėti. Panašiai turėtumėm elgtis ir rinkdami asmenis į pagrindinių organizacijų vadovaujančius postus. Tam tikrų jaunuolių išrinkimas į LB Tarybą yra tikras nesusipratimas. Ne vienas iš jų turbūt nė kartą nėra dalyvavęs nė viename LB apylinkės susirinkime ir nėra užėmęs nė vieno posto valdybose ar net komisijose. Rimtose amerikiečių organizacijose tokių pokštų tikrai nepasitaiko. Lietuvių Bendruomenė, apjungianti visus JAV-bių lietuvius, to ateityje turėtų tikrai netoleruoti. Turėtų būti nustatytos bent minimalinės kvalifikacijos kandidatams į LB Tarybą.

Paskutiniai LB Tarybos rinkimai nebuvo normalūs. ALT-bos žmonės "maišė rinkimų vandenį" visomis priemonėmis ir visais būdais, norėdami praveisti daugumą savo žmonių į naująją Tarybą ir vėliau padiktuoti LB-nei "veiklos gaires". Visos altininkų pastangos nuėjo vėjais, nes jiems tepavyko praveisti tik 4 ar 5 asmenis į LB Tarybą. (Žiūr. šio "Į Laisvę" numerio apžvalgoje apie LB Tarybos rinkimus. Red.).

Ne normalumų nebus galima išvengti ir ateityje: jei ne altininkai, tai kuri nors kita grupė gali ateiti su savo "planais". Ši LB Taryba turėtų pasiruošti visiems netikėtumams ateityje.

Naujoji LB Taryba jau savo pirmoje sesijoje turėtų sudaryti specialią komisiją rinkimų taisyklėms paruošti. Rinkimų taisyklės turėtų būti paruoštos rimtai ir iš anksto. Be kitų klausimų, turėtų būti paliestas kandidatų kvalifikacijų reikalas. Jaunimui darys neturėtų būti uždarytos į LB Tarybą, bet jos neturėtų būti ir per plačiai atvertos. Balsavimo kortelėse iš viso neturėtų būti minimas kandidato amžius, o tik jo turėtos pareigos LB apylinkių ir apygardų vadovybėse. Jei rinkimai nebūtų vykdomi apygardomis, gal viso krašto lietuviai pajėgtų pilniau atskirti pelus nuo grūdų. Kandidatų sąrašas turėtų būti paskelbtas bent porą mėnesių prieš rinkimus. JAV LB Centro Valdyba turėtų išleisti gerokai prieš rinkimus specialų leidinį, apibūdindama kiekvieno kandidato veiklą ir atliktus darbus tik Lietuvių Bendruomenėje.

Didesnė pusė naujai išrinktos LB Tarybos narių yra ir pajėgi ir verta tų pareigų. Tie asmenys, be savo tiesioginių pareigų, turės išvesti į plačiuosius vieškelius ir tuos jaunuolius, kurių dalis tikrai neverta vietos LB Taryboje. Tie jaunuoliai bent metus turėtų tik klausytis ką senieji "rabinai" kalbės ir svarstys, kaip kad daro į JAV-bių naujai išrinkti senatoriai ar kongresmanai. Jie yra susodinami posėdžių salių paskutinėse vietose, ir pirmininkaują Senate ir Atstovų Rūmuose labai retai te-

VASARIO 16-SIOS AUKOS

Amerikos lietuvių kongreso Detroite 1969 metų rugpiūčio mėn. 30-31 d. d. dr. K. Šidlauskas, krikščionių demokratų lyderis, kalbėdamas Lietuvių Tautinės Sandaros vardu, teisingai pastebėjo, kad dabartinės kovos už laisvę istorijoje Lietuvos bylai pagrindinės reikšmės turėjo Kersteno komiteto tyrinėjimai ir JAV Kongrese H. Con. Res. 416 rezoliucijos pravedimas.

Galima paminėti faktą, kad tas pats atstovas savo laiku žodžiu ir raštu kietai kovojo prieš H. Con. Res. 416 rezoliuciją pravedusį Rezoliucijoms Remti Komitetą, tačiau iš tragiškos situacijos negalima nepasidaryti bent praktiškų išvadų.

Kersteno komisijos tyrinėjimai — tai Amerikos Lietuvių Tarybos nuopelnas. Tačiau šis tikslas pasiektas be didesnių pastangų, beveik pripuolamai. Be to, tuo metu Baltijos valstybių reikalui buvo labai palanki tarptautinės politikos laisvajame pasaulyje konjunktūra, o JAV-bių užsienio politikai vadovavo John Foster Dulles, visoje Amerikos istorijoje Balti-

jos valstybėms draugiškiausiai nusiteikęs valstybės sekretorius.

H. Con. Res. 416 rezoliuciją Rezoliucijoms Remti Komitetas pravedė po sunkios šešerių metų kovos, lauždamas nepalankias "tiltus" su sovietais statančios krašto administracijos nuotaikas ir šalindamas kai kurių įtakingų lietuvių ir laisvini-
mo institucijų statomas kliūtis. Finansiniai komiteto ištekliai buvo labai menki. Nė vienas laisvinimo veiksnys, išskyrus JAV Lietuvių Bendruomenę, nė centu Rezoliucijoms Remti Komiteto darbo neparėmė. Šio sąjūdžio darbuotojai ir talkininkai pinigų trūkimą kompensavo nepalaužiamu tikėjimu, įtemp-
tu darbu ir lietuvišku entuziazmu.

Kalbant apie tolimesnį laisvini-
mo veiklos finansavimą, ne-
galima iš akių išleisti fakto,
kad H. Con. Res. 416 REZO-
LIUCIJOS ŠIANDIEN NETU-
RĖTUME, JEI 1961-1966 ME-
TŲ LAIKOTARPYJE AUKO-
TOJAI BŪTŲ LAIKĖSI AME-
RIKOS LIETUVIŲ TARYBOS
DIREKTYVŲ IR VISAS VASA-
RIO 16 AUKAS KREIPE TIK
Į AMERIKOS LIETUVIŲ TA-
RYBOS IŽDĄ.

Rezoliucijoms Remti Komite-
tas šiuo metu tyliai, bet ne ma-
žesniu atkaklumu, kaip ir anks-
čiau, vykdo antrąjį savo plano
tikslą: išgauti JAV-bių vyriaus-
ybės prielankumą Kongreso

leidžia tiems "junior" senatoriams ar kongresmanams prasi-
žioti.

K. Taujenis

PARTIZANAS SU PROFESORIAIS — Julijonas Būtėnas (viduryje) su prof. dr. Z. Ivinskiu (kairėje) ir prof. dr. Antanu Maceina (dešinėje) prieš maždaug 20 metų. Kaip visiems žinoma, žymusis laikraštininkas Julijonas Būtėnas grįžo slapta iš tremties į savo numylėtą Lietuvą ir ten, kovodamas partizanų eilėse, žuvo už ją. Vytauto Maželio nuotrauka

priimtai H. Con. Res. 416 rezoliucijai vykdyti, t. y., iškelti Baltijos valstybių bylą Jungtinėse Tautose.

Yra žmonių, kurie to tikslo pasiekimu netikės, kaip netikėjo ir rezoliucijos pravedimo galimumu. Jie tegu aukoja toms institucijoms, kuriomis labiau pasitiki. Kurie tiki Rezoliucijoms Remti Komiteto darbo prasingumu ir pasitiki tame komitete dirbančiais žmonėmis,

tegu Vasario 16 ankas skiria komitetui.

Kol tiesioginio atstovavimo ir visuotinio susipratimo keliu neturime sudarytos vyriausios Amerikos lietuvių politinės vadovybės, prievartinis aukų centralizavimas neturi jokio pagrindo ir prasmės. Dėl to nuostolių galėtų patirti Lietuvos laisvės kova. Aukotojui turi būti palikta laisvė.

T. Reinys

POLITIKA IR TEOLOGIJA

● Nepasaulėžiūrinės politikos teorija ir kova už ją — ● Kas esmėje yra politinė teologija? — ● Kova prieš teologijos piktnaudojimą politikos naudai — ● Kas privers tikinčiuosius neiti į viešas pamaldas? — ● Slapto klerikalizmo lindimas pro užpakalines duris — ● Dvasiškijs esmė bei jos pašaukimo iškreipimas — ● Kada kunigas pakerta savo kaip sielovadžio darbo pagrindus?

DR. ANTANAS MACEINA

Savo jaunystėje šio straipsnio autorius kovojo prieš *teologinę politiką*, t. y., prieš tokią politiką, kuri valstybinėmis (vad. prievartinėmis) priemonėmis (įstatymais, įsakymais, draudimais, parama ir t. t.) vieną kurią pasaulėžiūrą palaiko, o kitas arba slegia arba tik pakenčia. Autorius reikalavo, kad politika visom pasaulėžiūrom teiktų lygių teisių ir lygios laisvės, dėtų jom lygių pareigų ir jas lygiai remtų. Tai buvo vad. “nepasaulėžiūrinės politikos” teorija ir kova už ją. Atrodo, kad ši kova bus pakrypusi autoriaus naudai. Antrojo Vatikano Susirinkimui paskelbus, kad “tikėjimo laisvė reiškia laisvę nuo prievartos valstybėje” (Antrojo Vatikano Susirinkimo dokumentai, liet. vert. II, 289), vadinasi, kad “tikėjimo srityje žmogui negali daryti prievartos kitas žmogus, visuomeninė grupė ar bet kokie žmonių vyresnieji” (II, 290); kad religinių veiksmų “grynai žmogiška vyresnybė negali nei įsakyti, nei uždrausti” (II, 291-92); dar daugiau, kad valstybė “peržengia

savo ribas, jei užsimoja religinius veiksmus tvarkyti arba trukdyti” (II, 292); priešingai, “civilinė valdžia privalo žiūrėti, kad teisinė piliečių lygybė niekuomet nei viešai, nei slapta nebūtų pažeidžiama religinių motyvų ir kad nebūtų jokios diskriminacijos” (II, 295). Visa tai paskelbus, ginčas, ar politika turinti būti *pasaulėžiūrinė*, bent katalikams yra baigtas.

Nūnai tačiau, sulaukus senatvės, autoriui tenka vėl išeiti kovon; šį sykį prieš *politinę teologiją*. Kas ji esmėje yra, šiandien dar nevisai aišku. Tai nėra *socialinė* katalikų doktrina, buvusi visais amžiais. Tai yra teologų angažavimasis visuomeniam reikalui ir rūpesčiam. Teoriškai šis angažavimasis grindžiamas tuo, esą Bažnyčia (ypač jos mokslo skelbėjai — kunigai ir teologai) negalinti stovėti šalia visuomenės; ji turinti į šią visuomenę eiti, jos klausimais domėtis, jos ligomis sirgti ir t.t. Teorinis Bažnyčios angažavimosi pagrindimas yra toks aiškus, jog jis atrodo esąs net banalybė:

Bažnyčia juk niekad nestovėjo *šalia* visuomenės; ji visados atsiliepė į jos reikalus ir rūpesčius. Todėl atrodo, kad politinė teologija esanti tik naujas vardas labai seno dalyko; kad ji tik kartoja tai, kas Bažnyčios buvo vykdoma visą laiką. Prisiminkime tik socialinę veiklą bei socialinį mokslą pastarųjų popiežių nuo Grigaliaus XIV ligi Pijaus XII. Prisiminkime taip pat Bažnyčios įnašą Caritas, neišsivysčiusiems kraštams, ligoninėm, jos pasisakymus taikos reikalu. Be abejo, galima visas šias Bažnyčios pastangas vertinti vienaip ar kitaip, tačiau negalima teigti, esą Bažnyčia buvusi neveikli visuomeninių rūpesčių ar negalių bei pavojų atžvilgiu. Jeigu tad politinė teologija norėtų tik *tai* pabrėžti, ji būtų ne kas kita kaip truputį apdailinta seniena.

Iš tikro tačiau politinė teologija siekia visai ko kito ir esmėje yra visai kas kita negu tik sustiprinta visuomeninė Bažnyčios veikla. Šiuo nauju terminu norima išreikšti ne socialinis Bažnyčios mokslas, ne socialinis jos veikimas, bet *atsikiro teologo (ar teologų grupės) angažavimasis partiniam reikalui ir sykiu praktinės pastangos šį asmeninį angažavimąsi išplėsti į visą tikinčiųjų bendruomenę*. Pastaruoju metu Vokietijoje, kurioje, kaip atrodo, politinė teologija yra gimusi (J. B. Metz), jos tikrasis veidas ypatingai ryškėja. Du pavyzdžiai gražiai atskleidžia šį ryškėjimą.

DR. ANTANAS MACEINA, Münster (Vakarų Vokietija), žymusis lietuvių filosofas ir Lietuvių Fronto ideologas. Studijavo Kaune (1928-32) ir Šveicarijoje, Prancūzijoje ir Belgijoje (1932 - 1935). Daktaro laipsnį įgijo VDU už dizertaciją "Tautinis auklėjimas", rašytą pas prof. St. Šalkauskį. Profesoriavo Kauno, Vilniaus ir Freiburgo (Vakarų Vokietijoje) universitetuose, nuo 1958 metų profesoriauja Münsterio (Vakarų Vokietijoje) universitete.

Dabartinėje kat. Bažnyčios Mišių sąrangoje yra įvesta vad. tikinčiųjų arba bendruomeninė malda: tai prašymai, pritaikyti vietos bei laiko reikalams. Jie yra Dievui pateikiami prieš aukojimą. Rytų Bažnyčia juos turi savo liturgijoje, atrodo, nuo

pat pradžios. Vakarų Bažnyčia juos įsivedė tik dabar. Tai prasminga malda, nes ji susieja tikinčiuosius su kasdiena. Rytų Bažnyčioje šie prašymai yra pastovūs ir daugiau bendro žmogiškojo pobūdžio, panašūs į mūsų Lietuvoje giedotas vad. 'suplikacijas'. Prašymai Vakarų Bažnyčioje kinta. Jie paprastai esti susatomi klebono ar Mišias laikančiojo, kad tuo išreikštų tikinčiųjų *dabartinius* rūpesčius. Ir štai, politinės teologijos atstovai kaip tik ir pradeda naudoti šią bendruomeninę Mišių maldą savam *politiniam* nusistatymui suliturginti. Atsiranda ne tik politinė teologija, bet jau ir *politinė liturgija*. Konkretus pergyvenimas. 1969 metų rugsėjo 21 d. šv. Bonifacijaus bažnyčioje Muensteryje pamokslininkas tikintiesiems pateikė tokius prašymus (Fürbitten):

“... kad Kosygino susitikimas su Chou En-lai turėtų pozityvių pasėkų;

... kad šiaurės vietnamiečiai susirastų Ho-Chi-Minh vertą įpėdinį;

... kad Vokietijos vyriausybė turėtų daugiau fantazijos megzti santykiams su Rytais ir atsakyti į Sovietų Sąjungos pasiūlymą atsisakyti prievartos;

... kad Vokietijos rinkimai išeitų pažangios partijos naudai”.

Paprastai į tokius prašymus tikintieji atsako “Tavęs prašome, išklausk mus, Viešpatie!”. Ši sykį betgi gudrus pamokslin-

ninkas paprašė tikinčiuosius aną garsiai kalbamą atsaką išleisti, o *tyliai* savo sieloje už šiuos jo perskaitytus prašymus pasimelsti. Ar tikintieji meldėsi, nežinia. Ar jie būtų garsiai atsakę, taip pat nežinia. Pamokslininkas, kuris šiuos prašymus tikintiesiems Mišių metu pateikė, yra ekumeninės teologijos katedros Kat. Teologijos Fakultete asistentas Gottfried Fuchs. Po pamaldų šio straipsnio autorius patelefono Fuchsui ir pasakė: “Hochwürdigen, Jūs pamiršote šiandien vieną prašymą”, — “Kokį?” — paklausė nustebeš. Atsakiau: “kad asistentui Gottfriedui Fuchsui būtų suteikta malonė skirti dvasias, to Tavęs prašome, išklausk mus Viešpatie”. Tyla. Jokio atsakymo bei aiškinimosi. Pridursiu, kad likimo ironija panorėjo, jog Mišias, kurių metu Fuchsas skaitė anuos prašymus, laikė senelis kunigas iš sovietų okupuotos Vokietijos zonos. Kas jo sieloje vyko, girdint Fuchso politinę liturgiją, žino tik vienas Dievas.

Antras pavyzdys. Pastarasis minėto pamokslininko prašymas “kad Vokietijos rinkimai (jie įvyko viena savaitė vėliau, būtent 1969 metų rugsėjo 28 d.) išeitų pažangios partijos naudai” atrodo esąs neutralus, nes kiekvienas gali savą partiją laikyti pažangia. Tačiau koks turinys paties pamokslininko buvo dedamas į šį prašymą, atsiskleidė po poros dienų. Vokietijos vyskupai leidžia ir finansuoja didžiulį savitrašį “Pub-

lik". Žurnalistiškai šis laikraštis stovi aukštumoje. Krypties atžvilgiu labai modernus — visose srityse. Redaktoriai yra išsiderėję teisę laikytis spaudos laisvės ir Bažnyčios atžvilgiu, to dėl šiame laikraštyje esama net organizuotos vyskupų kritikos, nekaltant jau apie popiežiaus kritiką. Visa tai betgi atliekama padoriai ir rimtai. Ir štai, šiame laikraštyje Vokietijos rinkimų išvakarėse pasirodė didžiulis Vokietijos socialdemokratų partijos (SPD) apmokėtas skelbimas. Kad rinkimų metu visokių partijų skelbimai dedami laikraščiuose, nėra nieko nuostabaus. Nuostabus yra šio skelbimo turinys. Štai jo žodinis vertimas:

"Prof. Dr. Petras Lengsfeldas ordinarijus ekumeninei teologijai kat. Teologijos fakultete Muensterio universitete: Aš tikiu, kad SPD rinkimus laimės, nes ši partija turi šiuo metu geriausių galvų ir geresnę politinę programą. Brandto vedama taikos politika mane itin džiugina, kadangi ji yra realinė ir išlaisvina mūsų mąstymą bei veikimą iš schemos 'draugas - priešas'. Ateinančio dešimtmečio pagrindinė problema bus darbininkų dalyvavimas (Mitbestimmung) socialinėje ir ūkinėje srityje, apie ką ir popiežius yra kalbėjęs Ženevoje. Aš manau, kad SPD šią būtinybę yra geriau supratusi negu kitos partijos. Be to, valstybės vadovybės pakeitimas išėitų demokratijos labui, ir demokratinė sąmonė būtų sustiprinta mūsų

šalyje. Todėl aš rinksiu SPD. Žinau, kad tai darys taip pat daugelis mano draugų bei pažįstamų, dvasiškių ir pasauliškių. Kaikurie peikė mane, kam aš kaip katalikų dvasiškis užsiangažuojau politiškai. Bet atsakykite jūs patys: argi nesama esminio skirtumo, kai Bažnyčios atstovai, vykdydami savo pareigas, įtaigoja savo pavaldinių sąžinę ganytojiškais laiškais arba pamokslais, ir kai aš kaip valstybės pilietis bei rinkikas reiškiu politinę savo pažiūrą, grindžiu ją politiniais argumentais ir agituojau už ją. Žinoma, aš esu įsitikinęs, kad nei mano profesija, nei mano tikėjimas nesipriešina šiam mano nusistatymui. SPD gali būti šiandien visų renkama". Skelbimas papuoštas dviem Lengsfeldo fotografijom: viena vaizduoja jį su *knyga* rankoje, kita — stovintį prie pulto (atrodo teologijos seminaro metu) su *cigarete* rankoje.

Ryšium su šiuo skelbimu darosi aiškus ir ano prašymo, "kad Vokietijos rinkimai išėitų pažangios partijos naudai", turinys: šio prašymo pateikėjas, minėtas pamokslininkas G. Fuchsas, yra prof. P. Lengsfeldo asistentas. Vadinas, visa ekumeninės teologijos katedra kat. Teologijos fakultete Muensterij yra *kairiosios* krypties, agituoja viešai už socialdemokratų ir šią agitaciją perkelia net į liturgiją, paversdami ją tikinčiųjų malda. Kaip seniau vad. teologinės (platesne prasme: pasaulėžiūrinė) politika sa-

vas teologines pažiūras perkėlė į parlamentą ir įstatymais prievartavo žmones vienos pasaulėžiūros naudai, taip dabar vad. politinė teologija savas politines pažiūras perkelia į bažnyčią, į liturgiją, į teologijos katedras bei paskaitas ir taip pat prievartauja tikinčiuosius, įtaigodama juos melstis viešai už *partinę* politiką. Kaip pirmiau politika (parlamentas, ministrijos, įstatymai, policija) buvo piktnaudojama *teologijos* naudai, taip dabar teologija (Dievo Namai, liturgija, maldos, pamokslai) yra piktnaudojama *politikos* naudai.

Šiam moderniniam piktnaudojimui tad ir reikia dabar skelbti kovą. Vienas Vokietijos vyskupas yra išpėjęs, kad jei dvasiškai savą asmeninį politinį užsiangažavimą mėgins paversti tikinčiųjų bendruomenės reikalu, tai tikintieji bus priversti trauktis į privatinę sritį. Aiškiau kalbant, jie bus priversti arba neiti į viešas pamaldas, o pasimelsti namie, arba organizuotis maldai mažais būreliais. Dabartinė pastanga įtraukti tikinčiuosius į *bendruomeninį* Viešpaties garbinimą politinės teologijos bus ne tik paraližuota, bet bus pasiekta kaip tik priešingų vaisių. Ir tai visiškai suprantama! Juk malda už Ho-Chi-Minh arba už Kossyginą susitikimą su Chou-Enlai *skaldo* tikinčiuosius, nes už šios maldos stovi ne bendras žmogaus pavedimas Viešpačiui (vistiek ar jis būtų stabmeldis ar komunistas), bet aiškus poli-

tinis užsiangažavimas už vieną srovę bei partiją.

Kame glūdi šios politinės teologijos ir politinės liturgijos klaida? — Teologinės arba pasaulėžiūrinės politikos klaida glūdėjo *prievartiniam* jos *po-būdyje*. Juk jei viena kuri pasaulėžiūra yra platinama bei globojama valstybės priemonėmis, tai esmėje ji platinama bei globojama *prievarta*, kadangi valstybinės priemonės neįtikinėja, o verčia: kas įstatymų nesilaiko, eina į kalėjimą. Taip yra dar ir šiandien Ispanijoje, didele dalimi Italijoje bei Portugalijoje. Taip yra visuose komunizmo valdomuose kraštuose, kurių politika ypač ryškiai yra pasaulėžiūrinė ir *prievartinė*. Čia kinta tik pasaulėžiūrinės politikos *turinys* (vienur jis katalikiškas, kitur — marksistinis), bet ne šio turinio taikymo būdas. Tai yra aišku, todėl ir teologinės arba pasaulėžiūrinės politikos klaida taip pat aiški. Ji yra beveik visų jau suprasta; todėl vis labiau mėginama ja nusikratyti (bent Vakaruose).

Surasti tačiau politinės teologijos arba politinės liturgijos klaidą šiuo metu yra dar žymiai sunkiau, nes čia susipina daugybė visokių dalykų: savivališkas atskirų dvasiškių veikimas, nevienodas vyskupų atoveikis į šią kunigų savivalią, tikinčiųjų pasyvumas pritarimo ar nepritarimo atveju, mėginimas partinį užsiangažavimą pridengti bendru krikščionišku atlaidumu bei artimo mei-

le ir t. t. Nelengva tad visą šią pynę išpainioti. O vis dėlto pamažu ryškėja keletas dalykų, kurie yra būdingi politinei teologijai bei liturgijai ir kurie kaip tik pamažu atskleidžia jos ydas bei klaidas.

Visų pirma: kokia teise atskiras dvasiškis (minėtu atveju asistentas G. Fuchsas) savo paties partinį užsangažavimą (tegu jis būtų ir leistinas) padaro tikinčiųjų bendruomenės reikalą? Juk stovėdamas prie altoriaus, kunigas yra ne privatinis asmuo, o kaip tik šios bendruomenės atstovas Viešpaties atžvilgiu. Jis pateikia Dievui bendruomenės auką ir jos prašymus. Todėl jo paties asmuo čia nebyloja; per jį byloja tikintieji. Tuo tarpu politinės teologijos bei liturgijos atstovai šią kunigo funkciją apverčia aukštyt kojomis. Politiškai užsangažavęs kunigas mėgina bendruomenę kreipti taip, kaip jis pats yra pakrypęs. Jis stengiasi, kad bendruomenė pateiktų jo prašymus Viešpačiui, kad ji virstų jo atstovė prieš Dievą, jo talkininkė, jo tarpininkė, jo užnugaris maldoje. Politinėje teologijoje ne kunigas yra tikinčiųjų bendruomenei, bet tikinčiųjų bendruomenė yra kunigui erdvė, kurioje jis sureligina savą politinį užsangažavimą. Kokia teise? Kodėl to neprivalo daryti pasauliškis?

Čia kaip tik ir išeina aiškėn tai, prieš ką šiandien visų (net ir dvasiškių) kovojama, būtent: *slaptas klerikalizmas*.

Šiandien juk tiek keliama aiškėn Dievo Tautos reikšmė, tiek pabrėžiamas pasauliškų su-brendimas bei reikalas būti lygiaverčiais su dvasiškiais, kad — kaip esu savo metu rašęs “Aiduose” — net kyla abejonė, ar visa tai daroma tikru nuoširdumu. Politinė teologija bei liturgija šią abejonę kaip tik sustiprina. Jokiam pasauliškui nėra ir nebūtų leidžiama savą partinį nusistatymą sudėstyti tikinčiųjų maldos pavidalu ir perskaityti prie altoriaus kaip bendruomenės prašymą. Jis gali, be abejo, už savo partiją bei srovę melstis ir prašyti jai pergalės rinkimų ar revoliucinės kovos metu. Bet tai gali jis daryti tik privačiai: savo sieloje ar savo kambaryje, bet ne prie altoriaus bažnyčioje. Tuo tarpu dvasiškis, politiškai užsangažavęs, tai daro nebe privačiai, o *viešai* Viešpaties Namuose visos tikinčiųjų bendruomenės vardu. Tuo jis parodo, kad jis vis dėlto yra vyresnysis; kad jo privatinis įsitikinimas nėra lygus pasauliškio privatiniam įsitikinimui; kad jis galės šį asitikinimą pakelti į bendruomeninį aukštį ir paversti jį bendruomeniniu reikalą.

Tai mes ir vadiname klerikalizmu. Klerikalizmas vyravo pasauležiūrinėje politikoje, nes dvasiškiai apsprendė, kaip politikai turį elgtis ir kokius įstatymus jie turį leisti, kad būtų valstybinėmis priemonėmis vykdoma tas ar kitas pasaulėžiūrinis bei teologinis jų nusi-statymas. Antrajam Vatikano

susirinkimui pasisakius, kad valstybė neturinti pasiduoti tokiai dvasiškių vadovybei, kad ji turinti visom religijom bei pasaulėžiūrom būti lygi, klerikalizmas *valstybėje* buvo pakirstas. Bet štai, jis dabar atsigaua politinės teologijos bei liturgijos pavidalu. Jis braunasi pro užpakalines duris ir vėl mėgina tikinčiuosius pavergti dvasiškio valiai: dvasiškio ne kaip Bažnyčios atstovo, bet kaip *privataus asmens*, kuris savo privatiškumą pridengia teologijos bei liturgijos pavidalu ir tuo būdu tikinčiuosius suklaidina. Šie mano nusilenkią Bažnyčiai kaip dieviškumo skleidėjai, iš tikro gi jie nusilenkia dvasiškio žmogiškiem interesam bei pomėgiam. Prieš šitokias klerikalines užmačias todėl kaip tik ir reikia dabar pasisakyti. Tai kova ne prieš dvasiškiją, bet kaip tik prieš dvasiškijos esmės bei jos pašaukimo iškreipimą. Nes *klerikalizmas ir dvasiškio pašaukimas yra du vienas kitą neigią dalykai*. Politinė teologija ir politinė liturgija yra klerikalizmo apraiškos ir todėl turi būti kaip tokios pasauliškių suprastos, jei jie nori būti tikra Dievo Tauta ir tikri veikėjai Bažnyčios tarnyboje. Dvasiškiam reikia aiškiai pasakyti, kad, užsivilkdami liturginius drabužius, jie išsivelka iš visų savo privatinų užmojų ir stoji prie altoriaus ne savo, o bendruomenės vardu ir veikia ne savo įsitikinimų, bet savo *šventimų galia*, kuri yra Kristaus galia.

Ryšium su šiuo kunigiškuoju pašaukimu aiškėja ir antroji politinės teologijos bei politinės liturgijos klaida, būtent: *kunigo suskaldymas*. Minėtame socialdemokratų skelbime ekleumeninės teologijos prof. P. Lengsfeldas skiria savo kaip kunigo-teologo ir kaip piliečio-rinkiko funkcijas, sakydamas, "argi nesama esminio skirtumo" tarp Bažnyčios atstovų, vykdančių savo pareigas "ganytojiškais laiškais bei pamokslais" ir jo "kaip valstybės piliečio bei rinkiko", reiškiančio politines savo pažiūras ir agituojančio už jas. Esmėje šis posakis teisingas. Iš tikro, kas kita yra rašyti ganytojišką laišką arba sakyti pamokslą ir vėl kas kita agituoti rinkimų metu už tą ar kitą partiją. Tai žino kiekvienas krikščionis. O vis dėlto šis skirtumas nepašalina klausimo: ar kunigas, agituodamas už tą bei kitą partiją, vadina si, užsiangažuodamas partiškai, nepakerta savo *kaip sielovadžio* darbo pagrindų? Kad jis pasilieka ir toliau liturgu, t. y. sakramentų teikėju, savaime aišku. Bet ar jis pasilieka sielovadžiu? Ar jis gali vadovauti visiem, būdamas partiškai užsiangažavęs? "Partiškai" čia reikia suprasti ne tik grynai politinę partiją organizuotu pavidalu, bet ir tam tikras visuomenines sroves bei linkmes, kurių šiandien pilna pasaulyje ir kuriose kunigai vis labiau pradeda reikštis (pav., rasinė problema, vietiniai karai, partizaninės kovos, taikos sąjūdžiai ir t.t.).

Juk visos šios srovės srovelės yra ne visų pripažįstamos bei remiamos. Daugelis kaip tik kovoja prieš jas arba bent prieš pasiūlas visus šiuos klausimus spręsti tokiu, o ne kitoku būdu. Jeigu tad kunigas užsiangažuoja vienai kuriai srovei arba vienam kuriam būdai (pav., revoliucijai, sprendžiant socialinę klausimą), kaip jis gali vadovauti tiems, kurie yra priešingo užsiangažavimo? Anie devyni milijonai vokiečių, ištremtų iš Sudetų, Silezijos, Rytprūsių gali klausyti prof. Lengsfeldo laikomų Mišų ir priimti iš jo rankų komuniją; jie gali leisti jam krikštyti savo vaikus ir būti jo aprūpinti Paskutiniu juo Patepimu mirties valandą. Tačiau koks įspūdis pasiliks šiuose ištremtuose žmonėse, jei prof. Lengsfeldas pradės agituoti už pripažinimą Oderio - Neissės sienos, kaip to reikalauja Vokietijos socialdemokratai? Kaip žiūrėtume ir mes, lietuviai, į tokį kunigą, kuris agituotų Amerikoje už pripažinimą Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą *de jure*? Šis pripažinimas nesipriešintų jokiai dogmai, ir todėl galima būtų sakyti, esą jis derinasi su tokio kunigo tikėjimu bei pašaukimu. Tačiau ar toks kunigas galėtų būti *lietuviam* sielovadžiu? Politinė teologija, reikalaudama užsiangažavimo konkrečiai politinei bei socialinei linkmei, sunaikina *visuotinę* kunigiškojo pašaukimo pobūdį ir tuo būdu pakerta jo ganytojavimui šaknis. Čia, kaip ir celibato panaikinimo atveju

(plačiau apie tai "Tėviškės Žiburiuose"), sunaikinama kaip tik tai, ko siekiama. Modernus kunigas šiandien pabrėžia sielovadą ypač stipriai, net stipriau negu liturginį - sakramentinį savo veikimą. Šiandien net mėginama pačią kunigystės esmę regėti kaip tik sielovadinėje tarnyboje (funkcionalinė kunigystės samprata). Betgi užsiangažodamas už vieną partiją ar vieną socialinę linkmę, kunigas kaip tik susiaurina šią tarnybą tiek, kad jis virsta tik tos grupės sielovadžiu, kuri sutaria su jo užsiangažavimu. Visom kitom grupėm ar linkmėm jis pasilieka tik liturgas -- daugiau nieko. Tad politinė teologija bei liturgija kaip tik sunaikina tai, ko ji siekia, būtent: *išplėsti sielovadinę kunigo veiklą*. Užuoat ją išplėtusi, ji iš tikro ją be galo susiaurina ar net ir visai paraližuoja.

Kova tad prieš politinę teologiją šiandien yra iš vienos pusės kova prieš paslėptą klerikalizmą, besibraunantį pro užpakalines duris, iš kitos pusės kova už kunigystės visuotinumą, kad kunigas iš tikro būtų ganytojas visiems, o ne tik savos grupės bei srovės tikintiesiems. Šiandien vis labiau aiškėja, kad *teologija ir politika yra tokios sritys, kurios išskiria viena kitą*. Teologiją iš politikos išskyrė Antrasis Vatikanas Susirinkimas, drausdamas valstybei religinius veiksmus globoti ar jiems kliudyti. Politiką iš teologijos turime dabar išskirti mes patys, aiškiai pasisakyda-

KONSTRUKTYVŪS IR DESTRUKTYVŪS POLINKIAI MŪSŲ VISUOMENĖJE

JUOZAS KOJELIS

1964 metais "Draugo" premiją laimėjęs Juozo Kralikausko romano "Mindaugo nužudymas" vienas veikėjas, krivė Visagina, taip kalba:

"Ką tik žmogus bedaro, jis arba stato arba griauja, taiso arba gadina" (40 p.).

Štai, čia ir turime antraštėje formuluotus polinkius, kurie kryžiuojasi atskirame žmoguje, o dar aštriau — visuomenėje. Toliau sektų klausimas,

kokiomis priemonėmis tie polinkiai objektyvuojasi gyvenimo konkretybėje. Vėl grįžkime į "Mindaugo nužudymo" puslapius ir pažiūrėkime, kaip literatūrinėje plotmėje tą klausimą sprendžia rašytojas Kralikauskas. Vienoje vietoje užtinkame įdomų dialogą, kurį veda tryliktojo šimtmečio lietuvis kaimietis Kentra su kietu senųjų tradicijų gynėju rikiu Daumantu. Kai Daumantas Kentros sū-

mi prieš visus tuos užsiangažavusius dvasiškius, kurie šį savo užsiangažavimą paverčia *dalinium*, t. y., partiniu, užsiangažavimu ir tuo būdu susikerta su jų atstovaujamos Bažnyčios visuotinumu. Priėmęs Kunigystės sakramentą, žmogus niekad niekur negali kalbėti ar veikti taip, tarsi jis nebūtų kunigas. Nė nuo vieno sakramento negalima pasiimti atostogų; nė vienas sakramentas neteikia laisvalaikio. Tai tinka ir Kunigystei. Ir kunigas yra visados "sacerdos" in aeternum" — ne tik tuo, kad jo pačiai būčiai yra įspausta neišdildoma žymė, bet ir tuo, kad jis kiekvieną savo

žingsnį atlieka kaip Bažnyčios pašvęstasis visų tikinčiųjų tarnybai. Jei politinės teologijos bei liturgijos atstovai tai pamiršta, tai mūsų, pasauliečių, uždavinys yra šį kunigiškąjį charakterį jiems priminti. Nes kunigystė yra ne asmeniniam reikalui, bet tikinčiųjų bentruomenės tarnybai. Todėl visa, kas šią tarnybą siaurina, iškreipia ir Kunigystės pobūdį. Politinė teologija bei liturgija, būdama esmėje partinis dalykas, esmiškai nesiderina su Kunigystės visuotinumu. Todėl ji neturėtų rasti vietos dvasiškijos apsisprendime, o ypatingai dvasiškijos religiniuose veiksmuose.

nų pavadina avinu, senis atsa-ko:

Kentra: “Geriau avinėlis, ne-gu piktadarys. Jis išmokytas ne-pakelti rankos ir prikąsti liežu-vį”.

Daumantas: “Eik tu trimpoꝝ su tokiais mokymais!”

Kentra: “Taip, viešpatie. Gi visa, kas pikta, tik iš rankų ar-ba liežuvio”.

Taigi, žmogus kūrybiškus ir griaunamuosius veiksmus atlie-ka savo dvasinėmis galiomis ar-ba fizine jėga.

Skirtingi žvilgsniai

Yra žinoma tiesa, kad įvai-rių revoliucijų, kultūros desin-tegracijos ir vertybių perkaino-jimo laikotarpiuose iškyla ašt-rūs konfliktai ir dėl pačių ver-tybių ir dėl mūsų nagrinėjamu polinkių vertinimo. Tai, kas vien-am atrodo konstruktyvūs dar-bai ir pastangos, antri tai lai-ko destrukcija. Rašytojas Krali-kauskas šia prasme “Mindaugo nužudyme” problemą teisingai pastatė, liudydamas savo, kaip rašytojo, kūrybiškumą.

Pagoniškos kultūros gynėjai — Daumantas, Treniota, kri-vės — Mindaugo politiką lai-kė destruktyvia. Leiskime kal-bėti jau mūsų pažįstamam kri-vei Visaginai, kurį galėtume pa- vadinti gan nuosaikiu:

“O ką Mindaugas daro? -- kalba jis. — Ugi viską vertė ir griovė. Pūtėsi, nieko negai-lėdamas. Kėlėsi apsižavėjęs pui-

JUCZAS KOJELIS, Los Angeles, California (JAV), laikraštininkas ir visuomenininkas. Aukštojo mokslo studijas pradėjo VDU ir baigė Vilniaus universitete 1940. Jo studijų šaka — klasikinė filologija. Lietuvoje ir tremtyje — gimnazijų mokytojas, vicedirektorius ir direktorius. Aktyviai reiškiasi LB, ateitininkuose, frontininkuose ir respublikonuose. 1961 vienas iš Rezoliucijoms Remti Komiteto organizatorių ir jo vadovybės narys iki pat šiandien. Rašo patriotinėje lietuvių spaudoje. Artimas “Į Laisvę” žurnalo bendradarbis. Juozas Kojelis perima žurnalo redagavimą: Jo pirmasis “Į Laisvę” žurnalo suredaguotas numeris išeis spalio pradžioje.

kybe. Vai nutvers jį Dievaitis dešiniąja už čiupros. Atiteka jam dievų bausmė, lyg vanduo.

Atseka jo kaltybes, lyg diena naktį" (40 p.).

Dabar pažiūrėkime, kokiais motyvais savo politiką grindžia Mindaugas. Jis savo darbo pozityvumu šventai tiki. Mindaugo sūnaus Replio "mintyse tebeaidi stiprūs tėvo žodžiai. Argi mums užsidiarius ir užsisklendus, kovoti ir kovoti prieš visus? Pliektis ir pliektis į visas keturias šalis, iki išseks kraujas? Kovoti prieš visus, iki mūsų šalis galop dykra pavirs.

Ne viskas bloga, kas iš svetur. Ir ne viskas brangenybė, kas sava... Mums negalima užšalti, užkietėti ir likti nelankstiams, lyg kaului... Krivės ir žyniai tik atgal temato, bet visiškai mažai priekin. Jie kušli, baisiai kušli. Gi valdovas turi pirmyn įžvelgti. Jis turi pramatyti, kad Lietuvai labai pavojinga ilgiau pasilikti pagoniškąja. Lietuva jau iš visų pusių apsupta krikščionių. Jeigu ir žemaičiai būtų apsikrikštiję, tai grobuonims vokiečių riteriams nebūtų kaip Žemaitijon brautis, neva Kristaus žodį skelbiant... Būtina ir ko greičiau reikėjo išėiti iš apsupimo.

Tad ir aš padariau likiminį posūkį..." (106-107 p. p.).

Štai, čia ir susidaro didžioji mūsų pasirinktosios temos problema: ką laikyti konstruktyviu, o ką destruktiviu polinkiu? Kalbant apie Mindaugą ir jo oponentus krives, kas anais laikais atstovavo konstruktyvią, kas destruktivią kovos pusę? Praėjo daugiau negu 700 metų

nuo Mindaugo nužudymo, o visus patenkinančio atsakymo nerasta iki šios dienos. Tiesa, mūsų istorikai sutaria, sakydami, jog pavėlintas krikščionybės įvedimas Lietuvai buvo likimiškai nuostolingas. Tačiau taip pat prisimintinos rašytojo V. Alanto "Pragaro pošvaisčių" ir tų "pošvaisčių" pažadintas būrelis raševių ir kalbėtojų, kurie aistringai įtikinėjo, kad krikščionybė kalta dėl dabartinių Lietuvos nelaimių.

Į mūsų dienas

Iš 13-tojo amžiaus perėję į mūsų dienų visuomenę, pastebėsime daug panašių situacijų. Antrojo pasaulinio karo ir pokario metais moksluose atsiekieji dideli laimėjimai stipriai palietė ir visas kitas gyvenimo sritis. Prasidėjo tradicinių vertybių patikrinimas ir kova prieš ir už jas. Taigi, mokslinė revoliucija, sukėlus bangas visoje žmonijoje ir visose žmogiškojo reišimosi formose, neaplenkė ir lietuviškosios visuomenės.

Antra priežastis, įtaigavusi ir įtaigojanti mūsų reišimosi pobūdį, yra pasitraukimas iš savo krašto ir jo pasekmės, perduotos mūsų vaikams. Trylik-tame amžiuje senosios tvarkos desintegracija vyko, palyginamai, labai iš lėto. Dvidešimtajame amžiuje mes į naujas gyvenimo sąlygas buvome perkelti staiga. Per vieną dieną tapome esmiškai atpalaiduoti nuo daugelio teisių ir formaliai -- nuo daugelio pareigų. Tad nė

minties negalima prileisti, kad tokios stiprios permainos nebūtų palietę mūsų kūrybiškų ir destruktivių polinkių ir nebūtų paaštrinę kontroversijos tų polinkių vertinimo požiūriu.

Jei tos dvi priežastys taip stipriai palietė mūsų polinkius, tad būtų įdomu atsakyti į klausimą, ar buvome pastūmėti kūrybiškumo ar destruktijos kryptimi? Ieškant atsakymo į šį klausimą, tektų prisiminti senąjį lotynų posakį, kad tie, kurie persikelia per jūras, pakeičia tik dangų, o ne sielą. Dangu, bet ne 'sielą' pakeitė ir ta lietuvių visuomenės dalis, kuri prieš daugiau negu šimtmečio ketvirtį paliko gimtąjį kraštą. Mes likome tie patys. Tiesą, mes išėjome iš mus supusios ir mūsų reiškimaši stimuliavusios ar slopinusios aplinkos; daugeliui nesugrįžimo padėtis pakeitė socialinį statusą, atpalaidavo nuo tarnybinės kompetencijos ir saiščiusios atsakomybės. Tam tikra prasme pasijutome tarsi laisvesni. Laisvė ar sudaryta laisvės iliuzija kai kuriuos žmones veikia lyg alkoholis. Įsigėręs žmogus dažniausia išlieka tas pats, nors gal daugiau praveria save ir daugiau parodo savo vidų. Taip ir lietuvių visuomenė tremtyje ir išeivijoje parodė daugiau savo tikrojo veido. Lietuvos nelaimės sudarė progų stipriau išryškinti konstruktyviems ir destruktiviems polinkiams, kurie logiškoje slinktyje kraštutinėse situacijose išsivystė į heroizumą ir išdavimus.

Žvalgantis, įdomių pavyzdžių būtų galima užtikti įvairiose grupėse, profesijose, luomuose. Paimkime kad ir lietuvių mokytoją. Lietuvoje visi mokytojai buvo patriotai, atlieką pačią kilniausią misiją — šviesti ir auklėti savo tautą. Šalia tiesioginių pareigų, ir visas kitas jų reiškimasis visuomenėje buvo labai pozityvus. Mokytojas Lietuvoje visur buvo gerbiamas ir, ypač provincijoje, mylimas. Tam tikras mokytojų skaičius dėl patriotizmo, ypač jei jis lygiavosi su valdančios partijos linija, aukštokai kopė ir karjeros laiptais.

Daugelis mokytojų ir už Lietuvos ribų išliko konstruktyvaus idealizmo aukštumose. Daugiausia senieji mokytojai dar vis tebedirba mokyklose, teberašo vadovėlius, teberuošia li-tuanistinėms mokykloms mokytojus. Tokių, žinoma, yra didelė dauguma. Tačiau rasim nemaža ir tokių buvusių nepriklausomos Lietuvos mokytojų, kurie patys atmetė idealus, kuriuos kadaise skiepijo savo mokiniams, ir su savim nusivedė savo vaikus. Mat, iš patriotizmo šiuo metu nei duonos valgyti nei karjeros daryti nebegalima.

Dar įdomesnių pavyzdžių būtų galima rasti tarpe tų, kurie profesijas buvo pasirinkę kaip pašaukimą, ir pašaukimo idealams buvo išipareigoję šventomis priesaikomis.

Ar tuos žmones pakeitė naujo gyvenimo sąlygos, ar juos "sugadino" materialistinė Amerika? Ne. Jie buvo oportunistinės dvasios žmonės anksčiau, tokie likosi ir dabar. Jų reikimosi kryptį lemia tie patys oportunistiniai impulsai. Nors jų pasirinktas kelias šiuo metu atrodo skirtingas nuo ankstyvesniojo, tačiau jis ir tada buvo ir dabar tebėra oportunistinio žmogaus kelias.

Kai kurių nepriklausomoje Lietuvoje buvusių aukštosiose pozicijose žmonių reiškinys iš-eivijoje dažnai yra veik nesu-prantamas. Atrodo, kad čia jie yra tapę kiti žmonės. Tačiau jiems suprasti ne kartą pakan-ka pasiskaityti vien memuari-nės literatūros. Staiga į sveti-mą orbitą išmestų žmonių vi-dų gan autentiškoje šviesoje pristato Aleksandras Merkelis "Antano Smetonos" monogra-fijoje. Jis ten parodo ką tik Lie-tuvos sieną perėjusius aukštus pareigūnus, vaizduoja jų nuo-taikas, rūpesčius, skelbia kai kurių asmeniškų laiškus. Ne-sunku pastebėti, kad pas kai kuriuos asmeniškai rūpesčiai už-temdo rūpesčius Lietuvos rei-ka-lais. Stasio Ylos "Žmonės ir žvėrys dievų miškuose", iš ant-ros pusės, duoda gausiai pavyz-džių, kad daug idealizmo ir po-zityvios dvasios kai kas įsten-gė išlaikyti ir Stutthofo pra-gare.

Minėti pavyzdžiai gan įtiki-nančiai liudija, kad aplinkybės žmogaus polinkiu esmiškai ne-

keičia, o tik sudaro sąlygas jiems ryškiau pasireikšti.

Destrukcijos kriterijai

Rašinio pradžioje buvo kel-tas ir neatsakytas klausimas, kas laikytina konstruktyviu, kas destruktiviu polinkiu.

Ar Mindaugo politika buvo konstruktyvi, ar destruktivi?

Ar Lietuvos Nacionalistų Par-tijos pučas prieš Laikinąją Lie-tuvos vyriausybę 1941 metais Kaune buvo konstruktyvus, ar destruktivus veiksmas?

Ar frontininkų ir tautinin-kų išėjimas iš VLIK-o 1952 me-tais buvo konstruktyvus, ar de-struktivus žingsnis?

Ar Rezoliucijoms Remti Ko-miteto veiklą skirti į konstruk-tyvios, ar destruktivios veik-los kategoriją?

Ar 1966 metais Californijos universitete suorganizuota lie-tuvių liaudies meno paroda konstruktyviai, ar destruktiv-čiai pasitarnavo lietuviškiems interesams?

Visi tie klausimai savu lai-ku buvo labai kontroversiški. Kai kurie kontroversiški tebėra ir dabar. Kas vieniems konstruk-tyvu, kitiems — destrukcija. Taigi, ar galima praveisti li-niją tarp konstruktyvių ir de-struktivių polinkių reiškinys ir ar galima surasti kriterijų konstruktyvioms ir destruktiv-tyvioms apraiškoms charakteri-zuoti?

Klausimas, žinoma, yra labai

sunkus, ir kiekvienas pasiūlytas atsakymas taip pat taps kontroversiškas. Kontroversiškas žvilgsnis į įvairias gyvenimo apraiškas visada paliks. Antidestrukcinių vaistų, lyg Salk skiepijimų, suradimas panaikintų blogį iš gyvenimo. Tai yra negalima. Tačiau tai nereiškia, kad atsakymo nereikia ieškoti. Ieškas žmogus atsakymą sau gali surasti. Tiesa, jis bus subjektyvus, bet jei sąžiningai išieškotas, artės prie objektyvios tiesos.

Ieškodami į pastatytus klausimus atsakymų, pirmiausia atsikreipkime į literatūrą, nes kūrėjas gilesne intuicija dažnai pagauna gyvenimo esmę ir kūrybinėmis formomis išreiškia koncentruotą tiesą. Juk veik visų kryptių ir srovių kūrėjai pripažįsta, kad melas — tai kūrybos paneigimas.

Grįžkime prie "Mindaugo nužudymo". Prieš Mindaugo politiką ėjo ir krivės, ir Treniota, ir Daumantas, ir Vygrė, ir daugelis kitų šiame romane pristatytų veikėjų. Jei Mindaugo nužudymą laikysime destruktivių veiksniu, tai pamatysime, kad destrukciją iki pilnutinio išsipildymo durklo smūgiu pratęsė rikis Daumantas. Treniota ir žyniai irgi sąmokslavo prieš Mindaugą, tačiau jų kova rėmėsi idėjiniais motyvais. Peilį į Daumanto rankas įspraudė asmenišką kerštą už tariamai patirtas asmenišką nuoskaudas. Mindaugo sūnui Repliui spąstus parengė Vygrė, meilę pakeitusi į išdavimą.

Gal tie faktai neatitinka istorinės tiesos, tačiau jie yra psichologiškai pagrįsti, ir tai sudaro jau ir eilinio literatūros mėgėjo vertinimu literatūrinę tikrovę ir nurodo į destrukcijos kriterijus.

Kaune, Reutlingene ir Los Angelese

Iš trylikto amžiaus Lietuvos vėl persikelkime į 1941 metų įvykius Kaune. Grupė vyrų suorganizavo pučą nuversti Laiskinąją Lietuvos vyriausybę. Mūsų nuomone, tokiu metu lietuviams su Lietuva okupavusių vokiečių pagelba organizuoti pučą prieš lietuvių tautos valia pastatytą vyriausybę buvo destruktivių veiksmas. Kokiais motyvais vadovavosi pučiniškai? Kodėl jiems pasitikėjimą rodė vokiečiai?

Lietuvių Aktyvistų Fronto vyriausio štabo viršininkas Levas Prapuolenis viename 1964 metų "Į Laisvę" numeryje pasakoja, kaip gestapas pučiniukų vadams davė asmenišką atpildo pažadus. Taigi, Prapuolenis liudija, kad pilnos destrukcijos įvykdymui gestapas ieškojo žmonių, kurie "viską grindžia asmeniškais interesais". Jei pučiniukai būtų vadovavęsi Lietuvos laisvės siekais, gestapai būtų buvę nepriimtini, nors ir būtų siekę tų pačių tikslų — vyriausybės nuvertimo.

Dr. Ad. Damušis tas destruktivių jėgas dar konkrečiau aptaria savo prisiminimuose, pa-

skelbtuose "Į Laisvę" 1955 metų nr. 7 (44):

"Mums buvo dabar aišku, kad štai čia (t. y. pačiame gestape) yra destruktijos židinys. Iš to gestapinio židinio ėjo instrukcijos Laikinosios Vyriausybės darbui trukdyti ir aktyviai Lietuvos nepriklausomybei sabotuoti bei gundyti lietuvius klasa įtraukti į vokiečių karo uždavinius".

Chronologine tvarka prisimintinas ir 1952 metų frontininkų išėjimas iš VLIK-o sudėties. Frontininkus po kurio laiko pasekė ir tautininkai. Nebekeliant iš naujo savo laiku tuo klausimu buvusios kontroversijos, reikia tik priminti, kad išėjęsiejį savo išėjimą teisingo idėjiniais motyvais (nepataisomai VLIK-e kritusios politinės moralės įsiveisimu), o šių grupių priešininkai šių grupių vadus kaltino egoistiškų interesų ir asmeniškų ambicijų apsidėmimu.

1961 metais Los Angeles, Kalifornijoje, susiorganizavo Rezoliucijoms Remti Komitetas, kuris per kelerius metus pasiekė tam tikrų laimėjimų Lietuvos kovoje. Šio sąjūdžio priešininkai per eilę metų Rezoliucijoms Remti Komiteto organizatorius ir darbuotojus kaltino garbės troškimu ir noru Amerikos lietuvių politinę vadovybę paveržti iš Amerikos Lietuvių Tarybos rankų. Jei tie kaltinimai būtų buvę teisingi, tai jie irgi patvirtintų mūsų išvadas dėl destruktinių veiks-

mų motyvų (šiuo atveju destruktija būtų remiama ir valdžios troškimu), gi jei jie neteisingi ir garbėtroškų etiketė šio sąjūdžio veikėjams lipdyta be pagrindo, vis tiek jau savo pastangomis kaltintojai destruktiją riša su egoizmu ir tuo pritaria destruktijos motyvų išvadoms. Tokių "valdžios pagrobimo" kaltinimų Rezoliucijoms Remti Komiteto žmonėms dar ir dabar pasirodo, nepaisant fakto, kad kaltintojai visais būdais bandė pasisavinti kaltinamųjų atliktus darbus.

Viešai spaudoje ir privačiai labai kontroversiškai buvo pažiūrėta ir Kalifornijos universitete (Los Angeles) 1966 metais surengtą lietuvių liaudies meno parodą. Kritikai destruktivius prasilenkimus su tiesa įžiūrėjo visoje eilėje momentų, k. t.: parodos salėje išstatytas Rytų Europos žemėlapis buvęs suklastotas Lietuvos okupanto naudai; parodos literatūra ir eksponatus aiškiną parašai klaidinę parodos lankytojus tokiais teigimais: a) Lietuvoje ir dabar tebestatomi kryžiai, b) vokiečių kareiviai karo metu "dievukus" naikinę, o dabartinė valdžia juos globojanti, c) lietuvių religinis liaudies menas išplaukęs ne iš krikščioniškos, bet iš pagoniškos dvasios, d) dar XX amžiuje Lietuvoje buvę šventų medžių, kurių nevalia buvę kirsti ir t.t. Privačiai buvo interpretuojama, kad čia buvusi pateikta sovietiška lietuvių liaudies meno interpretacija. Kodėl taip padaryta —

tai pačios parodos organizatorės paslaptis.

Parodos gynėjai visus tuos momentus suignoravo ir lietuvių liaudies meno parodą Californijos universitete gynė tokiomis motyvais: parodą aplankę daug žmonių, apie ją rašę amerikiečių laikraščiai ir iš vis esąs pozityvus darbas tokias parodas organizuoti.

Šiuose vertinimuose irgi susikryžiuoja egoistinių ir idealistinių polinkių motyvacija.

Išnagrinėti pavyzdžiai duoda pakankamai stiprų pagrindą formuluoti, atsakymą į klausimą, kas laikytina konstruktyviu, kas destruktivių polinkiu. *Literatūrinės ir gyvenimo tikrovės faktai rodo, kad yra kriterijai, nustatą ribą tarp konstruktyvių ir destruktivių polinkių reiškimosi: visuomeninėje veikloje konstruktyvius polinkius į akciją stumia idealistiniai, destruktivius — egoistiniai motyvai.*

Kitas pagrindas

Yra dar vienas destruktinės veiklos pagrindas: liguista sąmonė. Toks žmogus griaua veik visa, kas pasipainioja po kojų, kaip toje dainelėje: “Aklas gaidys šieną piovė, ką sutiko, tą nupiovė”. Griauna, net neturėdamas specialių oportunistinių tikslų. Prisimename, prieš kiek metų New Yorko geležinkelių ir požeminio susisiekimo stotyse bei kitose viešose vietose kas tai padėdavo ir

išsprogdindavo namuose padarytas bombas. Kaltininką policijai pasisekė nustatyti tik po ilgo laiko. Tarp kitko, jis buvo Amerikos lietuvis. Pasirodė, kad tas žmogus vykdė kerštą už kažkada jam kažkieno padarytą neteisybę. Jis keršijo ne tikriesiems ar tariamiesiems kaltininkams, bet visai žmonių giminei. Ir tas žmogus nebuvo psichinis ligonis.

Ir lietuvių visuomenėje turime gaidžių, apakintų liguistos neapykantos, kurie išvermingai, lyg anas bombų padėjėjas, metai iš metų švaistosi destruktijos botagais. Bet čia pat reikia pažymėti, kad tokie žmonės gan greitai išsišifruoja ir jų griauančioji akcija pasidaro nebeapovojinga.

Destrukcijos akivaizdoje

Priejus išvados, kad naujos gyvenimo sąlygos už gimtojo krašto ribų mūsų iš esmės nei pagadino, nei pataisė ir aptarus destruktivios ir konstruktyvios veiklos kriterijus, galima eiti prie sekančio teigimo: destruktinės veiklos mūsų visuomenėje yra mažiau, negu mes esame įpratę jos matyti. Pati destruktija negali sudaryti rimtesnės grėsmės kūrybiškoms mūsų visuomenės pastangoms. Didesnį rūpestį kelia šiaip jau pozityvios visuomenės dalies “neutralus” laikymasis destruktijos akivaizdoje.

“Sau žmogus” buvo Vidūno skelbiamas idealas. Dalis mūsų visuomenės vietoje “sau žmo-

VLIK-O KLYSTKELIAI

KAZYS ŠKIRPA

Paskutinė nepriklausomos Lietuvos vyriausybė (A. Merkio) buvo sugniuždyta 1940 metų birželio mėnesį, kai sovietai įsiveržė į Lietuvą ir ją okupavo. Lietuvos diplomatų, likusių vakarų pasaulyje, pagrindinis rūpestis tuo metu buvo kokiu nors būdu atkurti krašto vyriausybę užsienyje. Buvo savaime aišku, jog be savo vyriausybės mūsų diplomatijai bus neįmanoma sėkmingiau apginti Lietuvos nepriklausomybės reikalą santykiuose su kitomis valstybėmis.

Lietuva, kilus Antrajam pasauliniam karui, paskelbė neutralitetą ir tuo pačiu nesusirišo su bet kokia kariaujančių valstybių grupe. Todėl nė viena iš kariaujančių valstybių nematė ir nerado praktiško intereso įsileisti pas save kažkokią *post factum* užsienyje susidariusią nebeegzistuojančios valstybės vyriausybę. Net ir JAV-bės (tuo metu kare dar nedalyvavo) sutiko išduoti a. a. A. Smetonai įvažiavimo vizą tik tada, kai jis davė JAV-bių ambasadoje Berlyne šį pasižadėjimą:

nėmis" tampa "žmonėms kitiems". Jie savo veiksmus reguliuoja ne pagal savo vidinius įsitikinimus, bet pagal draugų ar vadinamų "priešų" užimtas pozicijas. Mes pasitraukėme iš savo krašto, o čia kai kada imame bėgti patys nuo savęs. Mes tampame patys sau svetimi. Pabėgimai nuo savęs, nežiūrint, kaip jie būtų reti, suformuoja tuštumas, kurias visada stengsis užpildyti destruktivinės jėgos. "Neutralumas" lietuvių visuomenės darbuose ar gailėstingai rikiavimasis su savo draugų užimtomis pozicijomis kaip tik ir yra tos dvasinės tuštumos, kurios dažnai atneša di-

desnių nuostolių negu tiesioginė destruktinė veikla.

Bet tokios destruktijos aki-vaizdoje lietuviškos veiklos lauke pozityviosios jėgos turėtų tvirčiau jungtis, labiau susiderinti, nepabūgti susikirsti, reikalui iškilus, su savo draugais ir suartėti su savo priešininkais. Bet kokia destruktija, nežiūrint, iš kur ji beateitų, iš draugų ar iš priešų pusės, turėtų būti sutikta su tvirtu "NE" ne tiek žodžiais, kiek veikla. Tąsyk ir patiems bus lengviau kopti į lietuviškų idealų kalną ir bus padrausinti tie, kurie stovi ir dejuoja, negalėdami apsispręsti, kuria kryptim pajudėti.

“While I am in the U. S., I shall not be considered as the head or a member of any government...”

Diplomatų konferencija Romoje

1940 metų rugsėjo mėnesio antroje pusėje buvo sušaukta Romoje Lietuvos pasiuntinių ir ministerių konferencija. Jie iš savo tarpo sudarė *Lietuvos tautinį komitetą*, kurio tikslas, remiantis paskutinės nepriklausomos Lietuvos vyriausybės suteiktais įgaliojimais pasiuntiniams ir įgaliotiems ministeriams užsienyje, buvo: “... atstovauti Lietuvos valstybei, kalbėti jos vardu ir ginti jos nepriklausomybę bei saugoti jos interesus užsienyje”. Be to, šis komitetas buvo pasiryžęs derinti visų lietuvių pastangas nepriklausomai Lietuvos valstybei atstatyti ir, kol Lietuva lieka svetimos šalies okupuota, rūpintis Lietuvos valstybės ir tautos reikalais.

Konferencijos dalyviai neapsiribojo jokia specifine Lietuvos laisvinimo koncepcija: nesiryžo imtis spėliojimų, kuri pusė karą laimės; nesurišo komitetui rankų politiniam manevravimui, prisitaikant prie aplinkybių, nuo kurių faktinai pareitų galimumas atgauti Lietuvai valstybinį suverenumą. Konferencijos dalyviai pramatė nacių ir sovietų susidūrimą ir pradėjo ruošti tą progą išnaudoti Lietuvos nepriklausomybės atstatymui.

KAZYS ŠKIRPA, Washington, D.C. (JAV), Lietuvos generalinio štabo pulkininkas, diplomatas, Laikinosios vyriausybės ministeris pirmininkas. Kazys Škirpa baigė Mintaujos gimnaziją 1915, studijavo Komercijos institute Petrapilyje, karo mokyklą baigė Peterhofe (Rusijoje). Nepriklausomybės laikais karinio mokslo studijas gilino Šveicarijoje ir Belgijoje. 1937 perėjo į diplomatinę tarnybą: Lietuvos atstovas prie Tautų Sąjungos (1937-38), Lietuvos ministeris Lenkijai (1938) ir Lietuvos ministeris Vokietijai (1938-40).

1941 metų sukilimo laimėjimai

Dėka planingo pasiruošimo ir tautos ryžto, 1941 metų birželio mėnesio sukilimo dalyvių buvo atstatytas Lietuvos suverenitetas ir sudaryta krašto vyriausybė. Lietuvos konstitucijos požiūriu, tas sukilimas nekvesti-

jonuojamas, nes pagal jos 1 str. Lietuvos valstybės “suverenumas priklauso pačiai Tautai”. Lietuviai tauta tą savo suverenumą ir pademonstravo su ginklu rankoje 1941 metų birželio mėnesio sukilime didiejiems savo kaimynams, o taip pat ir visam laisvajam pasauliui.

Be visų kitų 1941 metų birželio mėnesio sukilimo rezultatų, pirmoje vietoje pažymėtini šie:

1. Tuo savo didvyrišku aktu Lietuvos valstybė atsipalaidavo nuo jai komunistų užkergto inkorporavimo į Sovietų Sąjungą ir atgavo tarp-tautinės teisės požiūriu nepriklausomos valstybės statusą. (Reikia pažymėti, kad didelė dalis laisvojo pasaulio kraštų Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą nebuvo pripažinusi ir iki šiol nepripažįsta).

2. Buvo atkurta Lietuvos vyriausybė, kurios mūsų diplomacija buvo taip pasigedusi ir kurios jai taip reikėjo nuo 1940 metų birželio mėnesio 15 dienos.

3. Lietuvos vyriausybė buvo atkurta ne kur nors užsienyje iš svetimųjų malonės (kaip koks egzilų kūriny!) ir ne pagal kokią atsitiktiną politinių grupių (jos tuo metu nė neegzistavo!) priimtą popierinę rezoliuciją prie žaliojo stalo, bet geriausiųjų mūsų tautos sūnų pasiaukojimu ir kraujo auka pačioje tėvynėje — Lietuvoje.

4. Taip atsikūrusios Lietuvos vyriausybės tautiniai moraliniai pagrindai neturi sau kito lygaus. Tokio Lietuvos suvereniteto atstatymo nebuvo ir nebus galima jokiais argumentais sugriauti.

Laikinoji Vyriausybė nelikvidavosi

Naujoji Lietuvos Vyriausybė išsilaikė pusantro mėnesio, nors trukdymų iš nacių ir kitų elementų pusės teko pakelti nepaprastai daug. Bet visa tai nepalaužė Vyriausybės narių, kuriems sukilimas buvo pavedęs atsakingas ministerių pareigas. Slaptame geštapo biuletenyje (“Ereignismeldung”, Nr. 40, 1941 m. rugpiūčio mėn. 1 dienos) prisipažįsta ir patys naciai: “Tačiau iki šiai dienai ji (sukiliminė vyriausybė — K. Š.) nėra formaliai pasitraukusi (mano pabraukta — K. Š.) ir palaiko nuolatinę ryšį su Škirpa, esančiu Berlyne”. (Mikrof. T175/233/2721740 -).

Naciai bandė Lietuvos Vyriausybę sugniuždyti intrigomis ir grasinimais. Jiems tai nepavyko. Tada Reich’as griebėsi jėgos akto: prieš Lietuvos valią užkrovė kraštui Zivilverwaltung’ą, praktiškai pašalindamas sukilimo vyriausybę. Esant tokiai padėčiai, Lietuvos Vyriausybei nebebuvo kitos išeities, o tik pareikšti Reich’ui (per general-komisarą von Renteln) formalų protestą prieš tokį nacių arbitrarinį aktą. Lietuvos minis-

terių kabinetas padarė tai 1941 metų rugpiūčio mėnesio 5 dieną, įteikdamas von Renteln'ui memorandumą ir paprašydamas šį nacių pareigūną tą dokumentą pasiųsti Vokietijos vyriausybei Berlyne. Be to, tą pačią dieną Lietuvos ministerių kabinetas, susirinkęs posėdžiui, užfiksavo posėdžio protokole, kad Lietuvos Vyriausybė buvo jėga priversta suspenduoti savo veikimą. Protokole akcentuote akcentuojama, kad tai padaryta prieš visų vyriausybės narių (visi ministerių kabineto nariai tą protokolą pasirašė) ir lietuvių tautos valią.

Tokiu savo nusistatymo formulavimu Lietuvos Vyriausybė paryškino, jog ji savęs neLIKVIDAVO, o tik buvo Reich'o fiziškai sukliudyta toliau vykdyti jai patikėtas lietuvių tautos krašto valdymo bei Lietuvos valstybinio suverenumo vykdymo pareigas. Tarptautinės teisės požiūriu, tokia Lietuvos Vyriausybės laikysena buvo be priekaišto. Nacių įvykdytam Vyriausybės nušalinimui nebuvo galima teikti jokios juridinės galios, panašiai kaip jokios juridinės galios nebuvo galima teikti prieš metus įvykdytam sovietų smurtui prieš paskutinę konstitucinę (A. Merkio) Lietuvos vyriausybę. Skirtumas tarp tų smurto aktų yra tik tas, kad Merkio vyriausybė buvo sovietinio okupanto netik nušalinta, bet ir fiziškai sunaikinta (tik pora jos narių pasitraukė į Vokietiją), o tuo tarpu 1941 me-

tų sukilimo Vyriausybės nariai tebėra dar gyvųjų tarpe ir gyvena laisvajame pasaulyje (neskaitant vieno mirusio ir vieno grįžusio į sovietų pavergtąją Lietuvą).

Lietuvių Aktyvistų Frontas ir jo laimėjimai

Politiškai buvo natūralu, kad pirmoji organizacija, kuri perėjo į intensyvų pasipriešinimą naciškajam okupantui, buvo Lietuvių Aktyvistų Frontas, prieš tai suorganizavęs ir pravedęs 1941 metų birželio sukilimą ir suformavęs Lietuvos Vyriausybę. Reaguodamas į Vyriausybės nušalinimą, LAF 1941 metų rugsėjo mėnesio 20 dieną įteikė Reich'ui (per Feldkomentūrą Kaune) motyvuotą raštą, kuriame buvo išryškintos vokiečių Zivilverwaltung'o pradėtos daryti lietuvių tautai skriaudos — žalojimas krašto ūkiui ir kiti neteisėtumai Lietuvai. Šis raštas buvo pasirašytas LAF 30 veikėjų. Rašto nuorašai buvo paskleisti LAF narių tarpe visame krašte, kad jie galėtų orientuotis, kaip jiems toliau laikytis nacių atžvilgiu.

VLIK-o pradžia

Palaiptiesiems atgijo seniau veikusios lietuvių politinės partijos ir grupės ir jos įsijungė į rezistencinę veiklą prieš nacių Vokietijos pavergėjus. Akivaizdoje artėjusio Lietuvai sovietinio pavojaus pasikartojimo, 1943 metų lapkričio pradžioje

lietuvių politinės grupės apsi-
jungė į taip vadinamą *Vyriausiąją Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą* (VLIK-ą), prie kurio suformavimo teko prisidėti ir šio straipsnio autoriui.

Eilę kartų buvau prašęs nacių vyriausybės leisti man aplankyti savo kraštą ir artimuosius. Reich'o atsakymai būdavo vis neigiami. Pagaliau naciai leido man 1943 metų spalio mėnesio pabaigoje aplankyti sunegalavusią mano senutę motiną Lietuvoje.

Vykdamas tėviškėn ir grįždamas į Berlyną, buvau užsukęs į Kauną. Tai buvo rizikingas žygis, nes Reich'o vadovybė man to leidimo nebuvo davusi. Už tai naciai atlygino man antru areštu ir internavimu iki karo pabaigos. Tai įvyko 1944 metų gegužės mėnesį, kai naciams pavyko suimti dalį VLIK-o narių ir iš jų sužinoti apie mano vizitus Kaune ir tuo pačiu mano pasisakymus Reich'o atžvilgiu.

Tų mano vizitų Kaune pa-geidavo ir katalikiškų ir liberališkų pakraipų grupių atstovai. Su jais teko išsikalbėti apie tarptautinę padėtį ir iš naujo gresiantį pavojų Lietuvai iš Rytų. Visų mūsų nuomonės sutiko, kad lietuvių politinėms grupėms reikėjo apsijungti į vieną vienetą ir ruoštis imanomam Lietuvos gelbėjimui. Tikrai džiaugiausi, kai maždaug už savaitės, man grįžus į Berlyną, gavau iš Kauno žinią, jog Lietuvoje sudaryta vieninga poli-

tinė vadovybė. Reikia manyti, kad mano intervencija čia turėjo įtakos. Kas svarbiausia, buvo galima tikėtis, jog gresias Lietuvai naujas pavojus iš sovietų pusės neužklups krašto be autoritetingos vadovybės ir tuo pačiu santykiuose su Reich'u lietuviai pajėgs nutiesti konstruktyviškesnę politinę liniją.

VLIK-o svajonės liko svajonėmis

Deja, teko greitai nusivilti lietuvių politinių grupių vieningos vadovybės veikla. VLIK-as paslydo savo pirmoje pagrindinėje deklaracijoje, kuri buvo paskelbta 1944 metų vasario mėnesio 16 dieną. Šia deklaracija VLIK-as turėjo pareikšti Reich'ui griežtą protestą dėl 1941 metų sukilimo suformuotos Vyriausybės pašalinimo ir pareikalauti Vokietijos vyriausybę, kad tuoj būtų atšauktas Zivilverwaltung'as ir Lietuvos valdymas grąžintas sukilimo Vyriausybei. Priešingai, VLIK-as savo deklaracija pasuko klaidingu keliu, pareikšdamas, jog "Respublikos Vyriausybė, laikui atėjus, bus sudaryta Vyriausiajame Lietuvos Išlaisvinimo Komitete koaliciniu pagrindu politinių grupių sutarimu".

Tai buvo tipingas "wishful thinking." Kaip dabar matome, tas Komitetas nesulaukė tinkamo laiko "Respublikos Vyriausybei sudaryti VLIK-e" paskutiniais nacių okupacijos mėnesiais Lietuvoje, bet ir iki šiol

jau per 25 metus nuo tos vlikinių grupių svajonės. VLIK-o pasigyrimas sudaryti kažkokią kitą vyriausybę pakenkė Lietuvos bylai, pažeisdamas 1941 metų sukilimo Vyriausybės tęstinumą ir tuo pačiu, kad ir nesąmoningai, pradžiugindamas nacių, kurie, kaip jau buvau dokumentavęs, buvo labai nepatenkinti, kad minėtoji Vyriausybė *nebuvo formaliai pasitraukusi*. Didelė negerovė Lietuvos bylai buvo padaryta tam tikrų vlikinių grupių, kurios sukliudė 1941 metų sukilimo pastatytai Vyriausybei tuoj po karo prisistatyti jį laimėjusioms didžiosioms demokratijoms. Tada VLIK-as pasidavė kitai iliuzijai: savo Vykdomąją Tarybą arbitrariniu, tarptautiniuose nuostatuose neleistinu būdu paversti Lietuvos vyriausybe tremtyje, o patį VLIK-ą padaryti Lietuvos seimu. Tai buvo nesiskaitymas su jokia teise.

“Kybartų aktai” ir jų negerovės

Minėtos negerovės buvo dar labiau padidintos, kai St. Lozoraitis, konkuruodamas su VLIK-u pasidaryti “valdžia”, buvo susigundęs pats ja pasidaryti, pasiremdamas taip vadinamais “Kybartų aktais”. Nėra paslaptis, kad tie aktai buvo a. a. A. Smetonos sudaryti po kelių mėnesių po jo pasitraukimo į užsienį. Antra, kilo visiems stiprių abejonių ar jis (A. Smetona) begalėjo būti

laikomas Lietuvos prezidentu. Juk jis pabėgo iš Lietuvos, nedavęs jokio įsakymo Lietuvos kariuomenei bent vienu ar kitu būdu pasipriešinti prieš rusų agresiją. Stasys Lozoraitis mėgino tuos “aktus” savo vieno nuožiūra įteikti eilės valstybių vyriausybėms ir gauti šiuo biurokratiniu būdu sau pripažinimą kaip einančio Lietuvos prezidento pareigas ir naujuoju jos ministru pirmininku. Jis, kaip visiems žinoma, tokios Lietuvos vyriausybės niekad nebuvo sudaręs nei krašte nei užsienyje.

Nei iš VLIK-o užmačių nei iš St. Lozoraičio kombinacijų su “Kybartų aktais” nieko gero neišėjo. Priešingai, tie veiksniai ir asmenys susikompromitavo santykiuose su kitų kraštų vyriausybėmis ir tuo pačiu mūsų politiniai galvojančios visuomenės akyse.

Nebuvau ir nesu joks VLIK-o priešas. Priešingai, pripažįstu jo naudingumą Lietuvos byloje. Bet negaliu susilaikyti nepasitebėjęs, jog iš jo reikalaujama ne vien propagandinės akcijos Lietuvos reikalui, bet žymiai daugiau — didelio apdairumo veikiant politiškai užsienyje. Nedovanotina, kai VLIK-as sugriovė tai, kas jau buvo atsiekta Lietuvos sukilėlių auka.

1941 metų sukilimo Vyriausybė tebeegzistuoja

Klysta, ir labai klysta visi tie, kurie mano, kad 1941 metų sukilimo Vyriausybė jau pa-

IDEOLOGIŠKAI ARTIMI VEIDAI

VYTAUTAS VOLERTAS

Vienas, paprastas užrašas?

Žmonės, kurių mintys bet kuriu atžvilgiu sutampa, savo tarpe jaučia šilumą, glaudumą.

Artimų veidų yra daug. Net išvardinti negalima. Tačiau gaila, kad ten kartais nerandi tų, kuriuos norėtum sutikti. Aš pats pasigendu pažįstamų iš piemenystės, kai drauge staugdavom dėl suskilusių kojų skausmo. Trūksta mokslo draugų, su kuriais pusbadžių laiko-

tarpiais, dalindavomės kąsniais. Nėra daugelio studijų kolegų. Nematau ateitininkų, kartu vogčiomis keliavusių į susirinkimus, nematau skautų iš bendrų sueigų. O kur būriai buvusių mokinių? Rodosi, tada jie visi nestokojo idealizmo. Kur didžiuma žmonių, su kuriais sekmadieniais renkamės bažnyčion? Tokie jie rimti, padorūs. Dar rimtesni yra tautiečiai, tik prieš didžiąsias šventes išpažinčiai lietuviškon parapijon

laidota. Ją galėtų pakeisti tik kitas lietuvių tautos sukilimas arba konstituciniai kompetetingas atsikūrusios Lietuvos valstybinis organas, bet ne koks politinių grupių junginys tremtyje, neatsižvelgiant iš kiek grupių ar atstovų jis besusidėtų.

Tenka labai apgailestauti, kad nuo VLIK-o 1944 metų vasario mėnesio 16 dienos deklaracijos buvo nueita politikos klystkeliais, kuriuos esu paryškinęs. Jei jų būtų buvę išvengta, tai būtumėm turėję ir turėtumėm užsienyje Lietuvos vyriausybę. Tuo atveju mūsų diplomatinė tarnyba būtų visai

kitoje ir žymiai pajėgesnėje padėtyje, o taip pat būtų išėję ir išėitę VLIK-ui į didelę naudą. Šis veiksnys turėtų kuo bažuotis savo efektingesnei propagandinei veiklai siekiant Lietuvos išlaisvinimo, jei šiai mūsų politinei kovai būtų lemta nusidelsi dar ilgiau, negu kad ji yra jau nusidelsusi.

Tiems, kurie tas klaidas padarė, nuoširdžiai patariu imtis reikalingų žygių jas atitaisyti, o ne gaišti laiką ir vis labiau slinkti į savitarpius nesutariumus bei naujas negeroves, kurių norime ir turėtumėm išvengti "vardan tos Lietuvos..."

atvažiuoja ir, žinoma, taip žemai Dievui besilenkia, jog malonu žiūrėti. Kur jie?

Net giminės ne visi tarp artimų veidų.

Bet ten yra labai retai ir tik kartą ir niekad nesutiktų asmenų. Ten yra daug jaunesnių, yra daug vyresnių.

Nusiteikimus lemia ne giminytė, bičiulytė, religija, ryšiai ar organizacija, bet individo apsisprendimas. Žmogaus tapdinimas su žinomos formos ar apibrėžtų įstatų grupe labai mažai kalba apie jo siekius. Taigi, ir apie artumą. Paprastu užrašu negalima apibūdinti jokio asmens. Tik poelgiai, tik darbai apie jį garsiai byloja.

Tiesa, kartais yra sunku išvengti įtaigojimų, kylančių iš ryšių. Mums patiems, pasauly išbirusiems, nepažįstamų minioje visada patiks lietuvių veidas, jei nieko kito nežinosime, tik jo tautybę. Tarp svetimųjų protestantas daugiau pasitikės protestantu, katalikas — kataliku. Ir, priešingai, nežinomoje maseje arabas gręšis nuo žydo, socialdemokratas ilgai nepasikliaus tautininku arba krikščioniškos pasaulėžvalgos partiečiu.

Bet šių įtaigojimų poveikis, šaltai svarstant, neturėtų tęstis ilgai. Realusis gyvenimas juos greitai ištrina, kartais net prirenkdamas tuos, kurie jais tikėjo.

Nustembant ir nusigąstant

Iš tikrųjų, su paprastais užrašais asmenims dera būti at-

VYTAUTAS VOLERTAS, Delran, New Jersey (JAV), rašytojas, laikraštininkas, visuomenininkas. 1939 pradėjo aukštojo mokslo studijas VDU, jas tęsė JAV-se, 1954 metais gaudamas Pensilvanijos universitete magistro laipsnį matematikoje. Studijas gilino Marylando universitete, kur 1961 gavo MSEE. Aktyviai reiškiasi LB ir ateitininkuose. V. Volertas buvo trejus metus JAV-bių LB Tarybos prezidiumo pirmininkas (1964-1967).

sargiems. Laikas, nuolatos skalaudamas gyvenimą iš visų pusių, atskleidžia netikėtų vaizdų, kurių fone pasikeičia ne vienas veidas. Tenka maloniai nustebti, tenka ir nusigąsti.

Kartais neatsigroži žmogaus rimtumu, lygsvara, geru įtikimu aplinkoje. Iš tokio neišgirs-

ti per šurkštaus, per linksmo ar per pikto žodžio. Net jei kas mėgina ižeisti, jis nesišoka, neužsiliepsnoja, bet pasitraukia šalin. Be saiko negeria, bet dirbtinai nesipurto nuo pirmo kokteilio stiklo. Nematai jo sudribusio, nesiskutusio. Rūbas visada švarus, truputį turįs mados žymių, tačiau vos truputį, — kiek dera rimtam, bet ne konservatyviai atsilikusiam piliečiui. Jis nesibaido privačiuose pobūviuose moteris užimti, nebėga nuo bažnyčios. Net dailiai aprėdytas atžalas atsiveža. Tokį gerbdamas, prieini ir užkalbini jo vaikus. Jie nustebinti prasižioja ir žiūri į akis. Tėvelis paragina:

— Sakykite ponui: labas.

Vaikai sako. Vos vos pasako, ir net nesupranti. O tėvas pateisina:

—Sunku jiems lietuviškai.

— Tai kaip lituanistinėje mokykloje sekasi?

— Nelanko. Tolokai gyvename, vienu paleisti negalim, o vežioti neturime laiko.

Aiškina mandagiai, įtikinančiai, oriai. Kaip visur ir visados. Net malonu klausytis. Bet, vis dėlto, žinia nugąsdina.

Kitąkart netyčia kur pobūvy sutiksi vos vos pažįstamą tautietį. Net pasigailėsi, nespėjęs išsilenkti, nes jis tėkš kietai per petį:

— Na? Kur maišaisi? Sveikas!

Krūptelsi, o jis, jau raustelėjusią kaktą išvertęs, pro žmones temps prie baro:

— Einam. Po vieną.

Eisi, kaip nėjęs, ir eidamas pagalvosi: žmogaus kelnės nelaidytos, kaklaraištis padribęs. Jis garsiai pasakos, tu sukinėsi akis, nes nežinosi, pritarti ar prieštarauti.

— Tas klubo pirmininkas... — šauks lyg tyčiomis, kad visi girdėtų. — Pagalbos paprašyti moka, bet salės parengimams neduoda. Ir Bendruomenės valdyba! Pataikauja jam, bijo tiesiai pasakyti.

Bet nustebsi, tą pilietį užtikęs lituanistinės mokyklos naujai rengiamiems pietums skutantį bulves. Nustebsi, jį išgirdęs gražiai lietuviškai su savo vaikais kalbantį. Ir, iš tikrųjų, jau labai stebėsisi, jį pamatęs keikto klubo parengime už baro stovintį ir žmonėms tarnaujantį.

Visai nesvarbu, kokius mokslus išėjęs pirmasis ir antrasis. Visai nesvarbu, ar jie dzūkai ar žemaičiai. Visiškai nesvarbu, ką tiki, kaip tiki. Tačiau pirmasis man nėra artimas.

Sąlygos kartais sunaikina didžiausias pastangas, saugojant dukrą ar sūnų nuo mišrių vedybų. Sąlygos pražudo troškimus, kad vaikai nuo lietuviybės neatsitrauktų. Bet jei kieno sveika mergaitė ar sveikas berniukas, gal dešimties gal vienuolikos metų, nemoka tėvų kalbos, tegul bala tokio kultūringą laikyseną, inteligentišką išvaizdą, stilingą rūbą, tegul bala jo buvimą vienos ar kitos organizacijos nariu!

O tas antrasis... Jį pažinęs, ne tik užkalbintas nesisukinėsi, bet net pats jo pasižvalgysi.

Garsas ir herojai

Būdami negausūs, pažįstame daug savo tautinės grupės žmonių, ypač toje pačioje šalyje gyvenančių. Artina suvažiavimai, šventės. Padeda laikraščiai. Tai suprantama, normalu. Tarp-tautines žinias, kurios sklinda vikriau, kaip bet kuris mūsų dienraštis, daugiausia imame iš bendrosios spaudos, o savus leidinius paliekame artimesniems reikalams. Visai nesistebime, skaitydami apie vestuves, gimimus, jubiliejus, kitas šeimų šventes. Tarp įvairių mūsų reikalų, svarstymų, pasisakymų ir anų žinių labai reikia, nes jos mus riša. Kas dėl jų nervinasi, tas nepastebi vieno iš svarbesnių mūsų spaudos uždavinių — jungties. Net stambiausieji amerikiečių laikraščiai, pasiekę didžiules skaitytojų mases, turi skyrius, skirtus pavienėms vietovėms, kurie liečia tik apylinkės gyvenimą, neišjungdami šeimyninių įvykių.

Ir labai gaila, kai prie lietuviško laikraščio nepripranta jaunas žmogus. Kol jis neišeina iš jaunimo stovyklų amžiaus arba kol dar prisimena jų nuotaikas, turi ar jaučia ryšį su didesniu skaičium savų žmonių. Bet kas vėliau? Kas vėliau jį glaudina su mūsų tautine šeima, ar bent su jo vienamžiais, su buvusiais artimais bičiuliais, su mokslo draugais, tos

pačios jaunimo organizacijos nariais? Lietuviško laikraščio atsisakymas — pirmas žingsnis tolyn. Tolyne į kažkur, tolyn į bespalvio, egoistinio, grynai materialistinio individualizmo mišką.

Vis dėlto, mūsų spaudos stengimasi (ir jos pareigą) būti arti visuomenės retkarčiais palai kome dirbtinu garsių žmonių kūrimu. Pagalvojame: pasaulyje yra milijonai žymių asmenybių, apie kurias negirdime, o štai apie savuosius, vos vos kokia menka smulkmenėle minioje išsiskiriančius, kalbame ir kalbame.

Kartais šitokie išsireiškimai pasprunka todėl, kad užmirštame savo laikraščio paskirtį. Kartais juos sukelia stebėjimas: va, žmogus metų metais suprakitavęs daužosi, ir apie jį nei žodelio nesigirdi; anas tik pasisukinėja, tik galvą pariečia, ir jau pilna žinių.

Tokių dalykų pasitaiko. Ir gaila, jų visai neišvengsime. Bus dirbančių, bet arti jų nebus rašančiųjų, ir redakcijos apie šiuos herojus nežinos. Bet kur yra apstu spaudos darbuotojų, ir jei kas šalia kruopštesnio korespondento moka truputį pasistiebtį ar garsiau pasakyti žodį, jis neliks pamirštas. Nelieka pamiršti tie, kurie stiepiasi, kalba ir patys korespondencijas rašo. Nelieka pamiršti vien apie didesnių sukurių besilaiką. Net piktesnis žodis, užgaulingesnis mostas ar destrukcija atkreipia daugiau dėmesio

už ramia, apgalvotą, logišką mintį, už būtiną, bet kasdieninį darbą.

Šitokius atvejus galime sumažinti, bet yra neįmanoma jų visiškai atsikratyti. Tačiau garsas blėsta greitai. Daug ilgiau byloja darbai.

Pavyzdėliai

Miela skaityti apie didelių organizacijų žygius, valdybų narių keliones, memorandumus. LB, VLIK-o, BALF-o ir ALT-bos pirmininkai atstovauja visuomenei, jų vardai simboliškai rišasi su mumis visais, apie juos reikia rašyti. Mūsų visų atstovavimas jų žodžiams teikia daugiau svorio, tad ir jų žygių vaisiai yra stambesni. Bet tai dar nereikia, kad jų asmeninė auka yra pati didžiausia, kad veikla pati sunkiausia.

Pasižvalgykime po vietoves, kur yra šimtas, du ar trys šimtai mūsų šeimų, drąsiai lietuviams prisipažįstančių. Stebėkime jų laikyseną. Ateis geras koncertas, ir beveik visi dalyvaus. Jei kas pavaikščios ir aukų paprašinės, dauguma duos. Kai prireiks išrinkti LB apylinkės valdybą, kuri tuos koncertus organizuoja ir aukas renka, kas sutiks?

Bet, žinoma, beveik visada atsiras vienas ar du pareiginę ir nuolaidesni piliečiai. Gudresnieji juos priprašys, įstums darban. Jie plūšis vienus metus, kitus, trečius — ir penktus — ir be galo! Laikraščiai ra-

šys apie jų suburtuose renginiuose dalyvavusius solistus; skelbs jų aplankytų, jų prikalbintų aukotojų pavardes; atmuš jų apylinkėje buvusių, pas juos nakvojusių, jų veišintų, jų vežiotų, jų visuomenei pristatytų ir jų į geležinkelio stotį ar į aerodromą senu Fordu nugabentų centrinių organizacijų žmonių nuotraukas; bet *šitos* bitelės bus šešėlių užstotos.

Ir, vis dėlto, tie nematyti veidai yra patys artimiausi! Jie skęsta minios maišatyje, slepiasi užnugariuose, paskutinėse salių eilėse. Nežinau jų nusiteikimų, pasaulėžvalgos, tačiau jie visi yra mano ideologijos žmonės.

O gal tai pasaka? Gal kalbame apie neegzistuojančius asmenis?

Yra jų. Yra. Kiekvienoje vietovėje bent po kelis išvardinsime. Labai daug jų pažįsta ir visų mūsų centrinių organizacijų valdybos, nes jie suka visus ratus.

Kiek skaitėme apie Julijų Šilgalį? O jis gyvena. Gyvena Baltimorėje, neša dideles naštas. Be jo būtų sunku su LB apylinke, sunku su kitais sambūriais. Kuklių pajamų šeima duoda auką, priima iš toliau atvykusius LB ir kitų organizacijų žmones, globoja juos, vežioja, nes kitus prisiprašyti yra labai sunku.

O Vincas Šalčiūnas? Toks taip pat yra. Delran'e. Amerikon atvyko su mažų vaikų gausia šei-

ma. Ją išaugino, išmokė, pats įgijo high school diplomą, įstojo universitetan, buvo atžymėtas, kaip vienas iš trisdešimties pažangiausių studentų, su žmona ir vaikais nuo neatmenamų laikų dainuoja choroose, turėjo laiko vaikus vežioti keliolika mylių šeštadieninėn mokyklon, užteko pinigų juos leisti į vasaros stovyklas ir dalyvauti beveik visuose ir visų organizacijų renginiuose, mokėjo kontaktuoti amerikiečių laikraščius, jų žymiose vietose prakišti daug mūsų gyvenimo žinių (ne tik trumpą laiškelių redakcijai, kuo kartais net mūsų institucijos pasididžiuoja!), — tai kaip čia yra su garsu?

Yra tokių keistų žmonių. Kiek mes žinome apie darbščius šeštadieninių mokyklų vedėjus? Kiek girdime apie BALF-o skyrių valdybas? Apie LB apylinkių pirmininkus? O be jų priekin per žingsnį nepajudėtume.

Tik silpnybės

Mūsų daugumos šiandieninė ideologija supuola. Ji yra paprasta, be pamokslavimų lengvai suvokiama, apimanti vos kelis principus: išlikti supranta ma, suprantančia, neužsikonservavusia tautos dalimi; padėti krašto siekiuose dėl apsispren-

dimo teisės, išsaugant mūsų turimas asmens laisves; šviežiai mintimi siekti pažangos, blai vių žvilgsniu stebint aplinką, teisingu matu vertinant savo ir mus supančiųjų kūrybinius rezultatus.

Čia viskas yra. Čia yra Lietuvių Bendruomenė ir išeivijos visuomenė. Čia įeina rūpestis lietuviška parapija, spyrimasis prieš nulietuvėjusį kleboną, kova už savas kapines ir savas apeigas jose. Čia apimamas dėmesys lietuviui, jo vargui, jo džiaugsmui ir kūrybai tiek krašte tiek išeivijoje. Čia įjungtas bendravimo klausimas, čia įjungta pagarba žmogaus religijos, gyvenimo būdo, pa-saulėžvalgos laisvėms.

Bet čia nėra Vatikano klausimų. Juos pavieniai sprendžiame. Čia nėra pataikavimų nei valstybėms, nei filosofijoms, nei žmonėms, kurie tyčiomis ar netyčiomis mus dusina vienoje ar kitoje pusėje. Čia nėra tarpusavio stumdymosi, niekinimo, generacijų siaubo, melo, ginčo visuomenininko ir kultūrininko svarba bei pirmumu.

Suskaičiuokime šios ideologijos veidus. Jų bus daug. Tai kodėl pas mus ginčai dažni?

Silpnybės. Silpnybės ir nereikalingai didelis dėmesys, joms atiduodamas.

POLITIKA IR TAUTINĖ ARCHITEKTŪRA

EDMUNDAS ARBAS

Tautinė architektūra tai nėra pripuolamas stilius ar emocinis liaudies simbolizmas, puošias konstruktyvinį elementą. Architektūra privalo augti ir formuotis savo individualiojo išraiškoje su gyvenamojo laiko tautos technologine bei kultūrine pažanga, išreiškiančia tautos bei išeivijos idėjinį siekimus.

Ne vienam iš mūsų yra kilusi mintis, kokį vaidmenį tautinė architektūra gali turėti politinėje plotmėje, taip pat, tautinėje išeivijoje. Gyvenant savame krašte, architektūrinis klausimas nėra toks opus, kaip kas esant išeivijoje. Savam krašte kalba, tautiniai papročiai, dainos, gamtinė aplinka bei klimatinės sąlygos, praeities istorija ir, tuo pačiu, ateities uždaviniai formuoja kūrėjo jausmą. Architekto uždaviniai projektams išplaukia iš tos pačios prigimtos aplinkos ir charakterio užsakytojų, su kuriais tenka bendradarbiauti.

Mūsų istorija turi didelę 700 metų praeitį, gausią herojiškais karais, gyvenimo būdu ir savais papročiais. Taip pat, lietuvių kilmės gentis turi aukštą proistorinę kultūrą, ką liudija

Šventosios iškasenos: gintaro, žuklininkystės įrankiai, dviejų metrų aukštumo medinio jūrų dievo statula, siekianti 3-4 tūkstančių metų prieš Kristų; kiek vėlesnio amžiaus — akmens, molio, žalvario meniški išdirbiniai. Lietuva taip pat turėjo ir savitą istorinę architektūrą: sodybų, kunigaikščių pilių išplonavimai, panaudojimas vietinės statytinės medžiagos, jos surišimas ir meniškas apipavidalinimas, prisitaikant vietinėms sąlygoms. Lietuvoje paplitus krikščionybei, kai kurios bažnyčios, didikų rūmai, miestų ir miestelių išdėstymas buvo originalus, o ką kalbėti apie liaudies meną, kaip koplytstulpius, pakelių kryžius, kračiams skrynias, seklyčių durų išpuošimus ir t.t.

Nepriklausomybės laikotarpyje Žemės Ūkio Rūmai įvairaus dydžio sodyboms buvo sudarę tipiškus projektus, kurie dar labiau būtų išryškinę lietuviškos sodybos ir gamtovaizdžio charakterį. Tos architektūrinės ir meninės formos skyrėsi nuo kaimyninių valstybių. Stebėjosi tuo svečiai turistai ir net Lietuvos okupantai.

Viduramžiais visur stipriai reikėsi tautiniai nacionalinė

LAUKO KOPLYTĒLĒS PROJEKTAS

Projekts arhitekta Edmundo Arbo

architektūra. Žinoma, kad ir tas pats stilius, kaip barokas, gotikas ar renesansas Italijoje, Prancūzijoje, Anglijoje, Vokietijoje ar Belgijoje sudaro tų kraštų tipinę architektūrinę stilių.

Caristinė ar komunistinė Rusija varžė ir varžo svetimų stilių importavimą į kraštą. Hitlerinė Vokietija neleido statyti pastatų plokščiais stogais, kad negadintų miestų ir sodybų Vokietijoje priimto nacionalinio charakterio. Dėl to šiandieniniai pasaulinio garso modernistai architektai Vokietijoje "Bauhaus" kūrėjai, kaip Walter Gropius, Brauer ar Ludwig Mies Van der Rohe paliko savo kraštą, norėdami nevaržomai išreikšti savo architektūrinį charakterį.

Pastaraisiais laikais irgi vedama stipri politinė kova už tautinę išraišką modernioje architektūroje. Ypač tai ryšku Jungtinių Amerikos Valstybių ir Sovietų Sąjungos tarptautinėse parodose. Ne vienas, tur būt, esame matę JAV-bių ir Sovietų Sąjungos paviljonus Briuselyje, New Yorko mieste ar Montrealyje. Matysim tai 1970 metais Tokyo mieste, Japonijoje. Visos valstybės, o ypač didžiosios, stengiasi sutelkti parodose savo kraštų geriausias architektūrinės, inžinerinės ir meno pajėgas, kad sukurtų tautinia-me stiliuje kuo imponantiškesnius paviljonus. Tai atitinkamoms valstybėms labai reikšminga ir politiniu ir ideologiniu atžvilgiu. Išorinis charakte-

ringas tautinis stilius patraukia žiūrovų, kritikų ir spaudos dėmesį, iššaukia parodoj išstatytiems gaminiams didesnę dėmesį ir susidomėjimą pačiu kraštu. Technikos, meno bei kultūriniai laimėjimai yra dideli politikos ramsčiai.

Išivijoj savo krašto laisvei ateities planų, kuriems būtų angažuota ir jaunoji karta, kaip ir neturime. Norisi klausiti, ar turime savo kalendoriuje kultūrinio derliaus manifesto dieną, kuri mus, lietuvius, tautoje ar išivijoje vidiniai jungtų vienam ir bendram tikslui — savo krašto laisvei?

Turime per daug neveiksmingų veiksnių. Per gausybę organizacijų potencialinę energiją išliejame atgyvenusių dalykų liaupsinimui. Bereikalingais minėjimais, pagerbimais ir kitais įvykiais aliname energiją ir finansinį pajėgumą. O kai kilnioms institucijoms reikia specialistų ar profesionalų, kviečiame kitataučius, pasikliaudami, kad tik kiti mums gali sukurti maldai pastoges, vienuolynus, jaunimo stovyklas, sales ir t.t.

Vienos rankos pirštais galime suskaičiuoti tuos pozityvius kultūrinius žiburėlius, kurie savo energija stengiasi įgyvendinti lietuviškumą naujai statomose bažnyčiose, koplyčiose ar salėse. Lietuviškiems židiniam planai, atrinkti konkursų keliu, susilauktų daug didesnio susidomėjimo plačioj visuomenėj. Tuo būtų paskatinta ir jaunesnioji karta įsijungti, iš-

gilinti ir pastudijuoti savo tautinės architektūros principus. Tikriausiai tai ir čia duotų teigiamų rezultatų, kaip kad romanų, novelių ar muzikos konkursuose. Tie pastatai būtų daug mielesni lietuvių širdžiai ir būtų atrakcija gyvenamoj aplinkoj, gal patrauktų ir profesinę spaudą, kaip kad įvyko su Lietuvos pasiuntinybės Brazilijoje konkursu.

Kodėl mums nerengti minėjimų, banketų ar politinių suėjimų savo tautinėse, tautiniu stilium išpuoštose salėse? (Jų neturime. Red.). Ketvirčiais milijonų dolerių surenkam įrengimui mažų koplytėlių, kurios nedaugelio lankomos ir matomos. Ar galime taip prabangiai konkuruoti su laisvomis ir didelėmis tautomis, disponuojančiomis savo krašto bilijoniniais biudžetais. Ar negalime panaudoti tą energiją ir įtaką kūrimui tautinių šventovių gyvajai tautai, k. t., jaunimo centry? Tai būtų tikrai dideli lietuviybės židiniai.

Kiekviena tauta siekia išsiryškinti savo gyvenimo būdu ar gaminiais. Prancūzai žinomi pasauly savo pirmaeile kosmetika, gėrimais; Anglija — techniškų instrumentų, mašinų patvarumu bei preciziškumu; Vokietija — chemine, optine ir sunkiąja industrija; Olandija — pieno gaminiais, gyvulininkyste; Švedija — puikiu kristalu, keramika; Šveicarija — laikrodžiais ir t.t. Ką mes, lietuviai, turime pirmaeilio, kad galėtume identifikuotis tarptautinėj

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS DARBAI IR ŽYGLIAI

- Lietuvių Bendruomenės vieta lietuvių visuomenėje — ● Mažos dalies JAV-bių lietuvių visuomenės noras uzurpuoti visumos teises ir primesti daugumai savo valią — ● Veiksnių integracijos planas — ● PLB politinės komisijos organizavimo reikalas — ● Lietuvių atlikti didieji darbai laisvajame pasaulyje

Pašnekesys su dr. ANTANU BUTKUMI, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos vykdomoju vicepirmininku

— *Jau keliolika metų praėjo, kai veiksniai įvairiose reguliariose, nepaprastose ir proginėse konferencijose ir susitikimuose vis bando suderinti ir išbalansuoti visą lietuvišką veiklą. Ar pažangos šia prasme padaryta? Jei padaryta, tai kur ji reiškiasi, jei ne — kodėl?*

— Lietuvių veiklos suderinimui JAV-se skiriama daug laiko ir reikšmės. Dažnai tvirtinama, kad reikia lietuvių vienybės, reikia veiksmų veiklai pritarimo, reikia, pagaliau,

veiksniui remti veiksmą ir t.t. VLIK-o pirmininkas 1967 metų rudenį veiksmų konferencijoje Washingtone pasiūlė steigti ryšininkų instituciją, kad būtų išvengta šioje veikloje nesusipratimų bei atliktinų darbų nereikalingo pasikartojimo. Tokie ryšininkai, kaip žinote, veikia tarp PLB Valdybos ir VLIK-o. Po III-jo PLB seimo naujoji PLB Valdyba kreipėsi į VLIK-ą tarpveiksminio susitikimo reikalu, siūlydama bendrai daryti kviestinių sąrašą. Tuo

plotmėj, kaip kultūriškai savaimingas, progresuojantis vienas?

Nenustebinsime muzikos kritikų "Fausto" ar panašių operų pastatymais, svetimų autorių deklamacijomis, ar tautinėse šventovėse atkūrimu baroko ar renesanso. Tie reiškiniai gali tik suklaidinti svetimtaučius, kad mes neturime savo identišk-

ko kultūrinio veido, kurį galėtų suprasti kitos tautos, nemo kančios mūsų kalbos.

Lietuvybės išlaikymas ir identiško išreiškimas nėra vien pasišventusios grupelės darbas. Tam turėtų būti sujungtos pastangos visos lietuviškos išeivijos, į kurią stipriau galėtų atsiremti ir mūsų politiniai troškimai.

po to spaudoj pasirodė žinia, kad ALT-ba ir VLIK-as ruošia veiksnių konferenciją. Praėjo virš pusantrų metų, o planuojamo susitikimo vis nėra. Privačiai aiškinama, kad tam susitikimui šiandien nėra palankios sąlygos... Tad, atsakant į Jūsų klausimą, man atrodo, kad pažangos, palyginus su įdėtom pastangom, per mažą. Iki šiol vis bandoma tik skyles užlopyti. Susitinkama tik reikalui verčiant, o ne aptarti iš anksto paruoštą planą, kuriame aiškiai būtų nusakyta atliktinų darbų pasiskirstymas, darbo jėgos mobilizavimas bei jam resursų telkimas.

— PLB *“visuomenės veiklos gairių” deklaracijoje buvo pastebėta ir paskui Bendruomenės vadų stipriai akcentuota, kad “atėjo metas skirti Lietuvių Bendruomenei laisvojo pasaulio lietuvių gyvenime tą vietą, kuri jai iš esmės ir paskirties priklauso”.* Ar logiškai šio pareiškimo neturėtų sekti aiškus ir konkretus aptarimas *“tos vietos”, kuri Bendruomenei priklauso ir nurodymas tų kliūčių, kurios neleidžia Bendruomenei jai teisėtai priklausančios vietos užimti?*

— *“Visuomeninės veiklos gairės”* PLB Valdyba priėmė pirmiausia savo narių nuomonei suderinti ir ją tuo reikalu paskelbti išėivijos lietuvių dėmesiui. Ačiū lietuviškai spaudai, tos gairės buvo plačiai pagarsintos. PLB Valdyba tikėjosi platesnių pasisakymų tuo reikalu

iš lietuvių visuomenininkų bei žurnalistų tarpo. Mūsųose, deja, priprasta: jei nesibara, reiškia pritaria. *“LB-nės vieta”,* man atrodo, savaime suprantama. Ji pagaliau ir Lietuvių Chartoje aiškiai nusakyta. Tai tautos dalis, atsidūrusi už Lietuvos ribų: jauni, seni, organizuoti ir organizacijoms nepriklausą lietuvių. Vieni iš jų neseniai iš Lietuvos, kiti čia gimę net kelintoje kartoje... Daugelyje laisvojo pasaulio kraštų LB ir užima šią vietą. Ten lietuviškas veikimas bazuojasi LB struktūra, nes ten nėra organizuotų vienetų, pretenduojančių kalbėti viso to krašto lietuvių vardu. Tai, žinoma, nereiškia, kad tenai nėra parapijų, kurios apima katalikus ar protestantus. Ten yra skautų ir kitų, kurie veikia savo organizacijų vardu. Tiesa, ten ir bendrąji lietuviybės darbą dirba ne vien LB valdybų nariai. Ne, yra ir ten lietuvišką darbą dirbančių, kurie, nors ir ne LB valdybų nariai, neskaito savęs nei šalia, nei virš LB. Deja, kitočia padėtis yra JAV-se. Čia dalis partinių šulų laiko save nepriklausą LB ir paneigia LB-nei jų atstovavimą viešais pareiškimais. Tie partiniai veikėjai vis dar nurodinėja kokiose srityse LB-nei galima dirbti, kuriose ne. Atseit, mažą dalis uzurpuoja visumos teises ir pri-meta jai savo valią. Tas, mano supratimu, daugiausiai kenkia JAV LB-nei užimti jai iš esmės (prigimties) priklausančią vietą.

— Neangažuodamas savo turimos pozicijos PLB valdyboje, o tik reikšdamas savo privačią nuomonę tuo klausimu, ar sutiktumėt tokį aptarimą padaryti?

— Į Jūsų pateiktus klausimus reiškiu tik savo asmeninę nuomonę. Savo, kaip PLB Valdybos nario nuomonę, drauge su kitais valdybos nariais, pareiškėme visuomeninių gairių deklaracijoje.

— Jūs turite veiksmų integracijos planą. Kas Jus paskatino ta linkme planuoti?

— Mano siūlomos mintys nėra veiksmų integracijos, o tik JAV LB Tarybos praplėtimo projektas. Jį paruošti paskatino dabartinė JAV lietuvių veikloj pasireiškiančios įtampos, trukdančios darbo metodų suveiksinimą. Esu LB Tarybos narys. Džiaugiuosi jos atliktais darbais, bet kartu ir sielojuosi jos negalavimais. Pritariu spaudoje pasirodžiusiom pastabom, kad nuo pat CV rinkimų šios Tarybos sesijose susidarė „įtampos“, kurios trukdė jos darbą. Gi procedūrinėse „kautynėse“ pasireiškė ne tik asmeniškai, bet ir sroviniai antspalviai.

— Keletą kartų „Į Laisvę“ žurnale pastaraisiais metais veiksmių persiorganizavimo ir integracijos klausimai buvo svarstyti. 1969 metų pradžioje tie klausimai buvo paliesti LFB Los Angeles sambūrio suorga-

DR. ANTANAS BUTKUS, Cleveland, Ohio (JAV), mokslininkas ir visuomenininkas. Studijavo žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje (1939-1942), baigė agronomijos studijas Hellėje (Vokietijoje) 1943 metais. Studijavo Bonnos universitete (1946-1948), kur įgijo agronomijos daktaro laipsnį. 1949-1962 gyveno Naujojoje Zelandijoje ir ten vadovavo LB. 1962 persikėlė į JAV-bes ir dirba Clevelande Clinic Foundation riebalų skyriaus vedėju. JAV-bių LB Tarybos narys ir PLB valdybos vykdomasis vicepirmininkas.

nizuotame politinių studijų savaitgalyje. Kokie būtų Jūsų plano pagrindiniai principai?

— Siūlau praplėsti dabartinės Tarybos sudėtį: šalia 37 tiesioginiai rinktų narių, įvesti pilnateisiais nariais LB apygardų

bei apylinkių valdybų ir centri-
nių (grupinių) organizacijų at-
stovus. Jų skaičių turėtų nu-
statyti LB Taryba, susitarusi
su tų organizacijų įgaliotinais.
Tarybai vadovautų sutartinai
praplėstas Prezidiumas. Jam
talkininkautų specialiems užda-
viniams sudarytos komisijos,
kurios išklausytų visų Tarybos
narių pageidavimus, formuluo-
tų uždavinius bei ruoštų ilgalai-
kio pobūdžio darbų projektus.
LB darbą vykdytų Krašto val-
dybos bei kitos sutartos centri-
nės institucijos. Darbą finan-
suotų *Bendras finansų fondas*.

— *Ar su Jūsų plano princi-
pais yra susipažinę kitų veiks-
nių veikėjai? Kokios jų pirmi-
nės reakcijos?*

— Su šiuo projektu trumpai
supažindinau spaudos ir radijo
atstovus Tabor Farm'os susiti-
kime. Jį siūlysiu LB Tarybos
Prezidiumui įtraukti į ateinan-
čios Tarybos sesijos darbotvar-
kę. Ieškau progos su tuo pla-
nu supažindinti centrinių orga-
nizacijų valdybas ir gauti jų
pritarimą. Prašysiu ir spaudos
tą reikalą diskutuoti. Žinau, kad
bet koks pakeitimas lietuvių
veikloje yra sunkus, nes jinai
per daug asmeninė: pakeitime
bijomasi prarasti savo tapaty-
bės. Iš kitos pusės jaunesnės
kartos su pagrindu reikalauja
metodų suveiksminimo, bei
veiklos barų praplėtimo. Tikiu
lietuvių idealizmu ir manau,
kad tai pavyks padaryti be di-
delio "kraujo praliejimo", nes

iš esmės aš nieko naujo nė ne-
siūlau, o tik kompromisą tarp
dabartinio (LB) modelio, su-
sidedančio iš tiesioginiai rink-
tų atstovų ir senojo (ALT-bos)
organizacijų deleguotų atstovų.

— *Ar, remiantis praeities pa-
tirtimi, būtų realu galvoti, kad
galimas bet koks progresas in-
tegravimosi kryptimi, ypač prie
dabartinių ALT-bos ir VLIK-o
struktūrų, kur "daugumos" va-
lią gali lemti mirusios sielos?*

— VLIK-as gimė rezistenci-
nėse sąlygose Lietuvoje, kai
tuo metu politinės partijos nu-
tarė atidėti partinius skirtumus
į šalį iki Lietuva bus išlaisvin-
ta ir pradėti veikti sutartinai
VLIK-e. Lietuva tebėra oku-
puota, tad nepartinė politinė
veikla lygiai tebėra aktuali ir
šiandien. Panašiu principu anuo-
met susikūrė ALT-ba JAV-se,
ir ją sudarančios grupės suta-
rė, kad lietuvių politinė veikla
JAV-se turi būti nepartinė. Nes-
susipratimai ir "įtampos" pa-
sireiškia tuomet, kada pavie-
niai šulai, nors jų atstovai ir
dalyvauja VLIK-e ir ALT-boje
— atseit pripažįsta nepartinės
politikos reikšmę — šalia ALT-
bos ir šalia VLIK-o veda parti-
nę politiką užkulisyje, kartais
net viešai pasisakydami prieš
LB.

— *JAV-se turime ALT-bą,
VLIK-ą, LLK-tą ir kitus viene-
tus, kurie daugiau ar mažiau
reiškiasi Lietuvos vadavimo
darbe. Kituose laisvojo pasau-
lio kraštuose minėtų veiksmių*

nėra, ir visas laisvinimo darbas turi būti atliekamas Lietuvių Bendruomenės. LB kraštų valdybos pasigenda direktyvų, nurodymų, patarimų bei talkos iš PLB valdybos. Jau seniai kalbama apie suorganizavimą politinės komisijos prie PLB valdybos. Kodėl PLB valdyba to iki šiol nėra įvykdžiusi?

— PLB valdyba, kaip minėjau, siekia veiksmų konferencijos, kurioje turėtų būti aptarta konkrečių darbų pasiskirstymas bei jų finansavimas. Ji yra pasisakiusi už bendrą finansų fondą ir bendrą informacijos tarnybą. Pastaroji, gerai organizuota ir finansuota, galėtų atlikti Jūsų keliamus klausimus. Laukdami šio pasitarimo, politinės komisijos steigimo prie PLB valdybos nesvarstėme.

— *Ar galėtumėt išvardinti Lietuvos vadavimo sritis, kuriose nei veiksniai nei kiti vienetai nieko nedaro. Kas, Jūsų nuomone, turėtų imtis to darbo?*

— Man atrodo, kad dabartinėse sąlygose efektingiausias ginklas Lietuvos vadavimo srityje yra ilgalaikis sąmoningos ir lietuviškiems reikalams jautrios išeivijos išlaikymas. Ilgalaikėje perspektyvoje reikės naujų vadų. Per mažai kreipiama dėmesio į jaunesniųjų kartų įjungimą bei joms tinkamesnį darbo sąlygų sudarymą. Tam tikslui didesnėse lietuvių bendruomenėse reikėtų steigti LB jaunimo sekcijas ir į jas nariais

kviesti visų jaunimo organizacijų atstovus ir suinteresuotus individus. Jas skatinti imtis konkrečių darbų vykdymo.

— *Veiksniai (ALT-ba ir VLIK-as) "šauda iš visų pabūklų" į taip vadinamus partizaninius vienetus, kurie atlieka vieną ar kitą darbą Lietuvos laisvinimo žygyje. Ar, Jūsų nuomone, tokia veiksmų laikysena yra tiksli? Kas kaltas dėl tų partizaninių vienetų atsiradimo? Ar veiksniai neturėtų būti tiems vienetais dėkingi už atliekamą darbą?*

— Nei Lietuvos laisvinimo, nei lietuviybės išlaikymo darbe neturėtų būti per daug darbo rankų. Abejose srityse atliekamas darbas būtų našesnis, jei jis būtų bendrai planuojamas bei koordinuojamas.

— *Nuo Lietuvos pavergimo 1940 metais Lietuvos bylos reikalas laisvajame pasaulyje juda labai lėtu žingsniu. Ar galėtumėt suminėti vieną ar kitą didesnę ir reikšmingesnę darbą, atliktą šiame laisvės žygyje? Kas ateityje turėtų būti akcentuojama Lietuvos laisvinimo darbe?*

— Šie atlikti darbai yra ir reikšmingi ir kartu dideli:

a) Išeivijos lietuvių susiorganizavimas į Pasaulio Lietuvių Bendruomenę;

b) JAV Kongrese H. Con. Res. 416 rezoliucijos pravedimas;

c) Kersteno Komiteto tyrinėjimais.

Siektina ilgalaikio ir sąmoningo išseivijos lietuvių išsilikymo bei paramos Lietuvoje pasilikusiems tautiečiams.

— Yra nemaža balsų lietuvių darbuotojų tarpe, kad LB (įvairūs jos padaliniai) ruošia perdaug dainų festivalių, perdaug tautinių šokių švenčių, perdaug taip vadinamų lietuvių dienų ir pan. Anot tų darbuotojų, visos tos pastangos ir visa ta energija būtų galima nukreipti kita linkme, atnešančia daugiau naudos Lietuvos laisvinimo darbui. Kokia būtų Jūsų nuomonė šiuo klausimu?

— Dainų bei tautinių šokių šventės yra viena iš akivaizdžiausių priemonių parodyti saviems ir svetimiams, kad esame gyva tautos dalis. Šių švenčių proga ar nevertėtų praveisti dar didesnę propagandą svetimųjų įtakingų sluogsnių tarpe, kad tuo susilauktume žymiai didesnės naudos Lietuvos byloje.

— Visa LB (įvairių padalinių) veikla yra pasidariusi perdaug uždara, paparinė, skiriama tik saviesiems. Kaip, Jūsų nuomone, galėtų lietuviai su visais savo parengimais pasiekti plačiąsias amerikiečių, kanadiečių, australiečių ir kitų savo gyvenamųjų kraštų visuomenių mases?

— Nemanyčiau, kad didžiulis Lietuvių Bendruomenės parengimus, kaip tai Jaunimo kongresą, atvežusį 124 jaunuosius lietuvius iš užjūrių, galima laikyti parapijine veikla. Aukšto lygio kultūriniai parengimai, kaip dainų šventės ar tautinių šokių festivaliai, įdėjus dar daugiau pastangų, galėtų pasiekti gyvenamųjų kraštų mases. Tai liudija Liudo Sagio Grandinė, kurios pasirodymais gėrisi apie 50 proc. svetimtaučių žiūrovų. Pagaliau III-čiojo PLB seimo metu Čiurlionio ansamblio koncertas New Yorke susilaukė labai palankaus svetimtaučių įvertinimo. Ar nevertėtų panašaus lygio kultūrinius vienetus daugiau išreklamuoti bei padėti jiems prasimušti į svetimtaučių tarpą? Tam deja, vien LB valdybų narių rankų neužteks. Reikia visų, ypatingai jaunesniųjų talkos.

Dėkoju "Į Laisvę" žurnalo redaktoriui už patiektus klausimus ir suteiktą proga pasisakyti JAV-bių lietuvių veiklą liečiančiais klausimais. Pasaulio Lietuvių Bendruomenė aktyviai siekia dialogo. Atviram dialoge išryškės dabartinė padėtis, išsiskystalizuos atliktini darbai. Turint konkretų darbo planą, bus lengviau ir išteklius, ir darbo rankas sutelkti.

Su gilia pagarba ir geriausiais linkėjimais,

Autanas Butkus

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO ŽYGIO RĖMĖJAI IR TRUKDYTOJAI

● Dr. Antano Trimako ir prelato Mykolo Krupavičiaus pilnas pritarimas rezoliucijų žygiui — ● Vyskupo Vincento Brizgio atsisakymas įsijungti į Komitetą — ● Eugenijaus Bartkaus talka žygiui ir jo pasitraukimas iš to darbo — ● Leonardo Šimučio nenoras tą žygį remti — ● Kairiojo ir komunistinio elemento pragaištinga veikla

Nemėginome ir nemėginsime rašyti Rezoliucijoms Remti Komiteto žygio istorijos. Tai padarys kiti ateityje. Rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimas JAV-bių Kongrese Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų bylos reikalu — tai milžiniškas laimėjimas kovoje dėl Pabaltijo kraštų laisvės. Praėjusiam „Į Laisvę“ numeryje (1969 — Spalis — Nr. 46/83) pažadėjome duoti daugiau medžiagos rezoliucijų žygio klausimu. Savo pažadą vykdome.

Redakcija

Komiteto ryšiai su VLIK-u

Eilė VLIK-o narių vienu ar kitu būdu talkino Rezoliucijoms Remti Komitetui. Didelio nuoširdumo ir pritarimo rezoliucijų pravedimo žygiui rodė a.a. dr. A. Trimakas, buvęs VLIK-o pirmininkas. Duodame trejetą ištraukų iš jo eilės rašytų laiškų Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei.

„...Kartoju, Kuchel-Lipscomb rezoliucija yra tikrai pozityvus įnašas į Lietuvos bylą. Ją turėtumėm visi remti ir daryti visa, kad Kongresas ją priimtų. Šiandieninės politinės sąlygos jai nėra palankios, bet tai neišvies, kad turėtumėm nuleisti rankas ir nieko nedaryti. Jei ji ir nebūtų priimta, vien jos garsinimas kelia Lietuvos vardą ir tai turi teigiamos propagandinės reikšmės. Dar kartą linkiu sėkmės...“ (Iš dr. A. Trimako laiško, rašyto 1961 metų rugsėjo mėnesio 8 dieną.).

„...Gerai žinodamas Tamstos nuoširdų sielojimąsi Lietuvos laisvės reikalais, maloniai kviečiu atsilankyti į Sesiją (į VLIK-o seimą! Red.) ir pasikeisti mintimis, kaip geriau sustiprinti Lietuvos laisvinimo darbą. Jei dėl bet kurių priežasčių atvykti negalėtumėt, didžiai vertinsime sulaukę Tamstos minčių raštu...“ (Iš dr. A. Trimako laiško, rašyto 1962 metų spalio mėnesio 16 dieną.).

„...Sesija įvertino Jūsų atliekamus žygius Lietuvos vardui ir jos bylai kelti JAV Kongrese. Su tuo JAV vyriausybė neabejotinai turi skaitytis ir padėti mūsų bylą išlaikyti bent gyvą...“ (Iš dr. A. Trimako laiško, rašyto 1962 metų lapkričio mėnesio 23 dieną.).

VLIK-o buv. pirmininkas prelatas M. Krupavičius įsijungė į Rezoliucijoms Remti Komitetą ir tą žygį rėmė konkrečiai ir nuoširdžiai. Štai, vienas iš jo laiškų, rašytų Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei:

“Gerbiamasai Pirmininke,

Siunčiu piniginę auką Jūsų rezoliucinei veiklai paremti. Ne daug, bet siunčiu, kiek išgaliu. Mūsų lietuviškoji padangė labai aptemdyta. Gal niekad tokia tamsi nebuvo. Prie dabartinės Vašingtono politikos ji gali negreit nušvisti. Iš Kenedžio nesulauksime pagalbos rankos nei užtariamą žodžio. Daroma mums pavergtiesiems skaudžiausia nenupelnyta skriauda. Tie politiniai vadovai pamina teisingumą ir savo garbę. Bet

juo didesnis pavojus, juo daugiau turime šaukti ir veikti, stipriai susibūre į glaudų vienybės ratą, kad neparodytumėm savo tylą sutikimo su kupčiavojimu kitų laisve. Yra "naujienu" (čia prelatas, be abejo, turi galvoje "Naujienu" dienraštį! Red.) ir "senienu", kurie kaišios pagalius į Jūsų ratus. Teisingu lietuvišku keliu eikit, nors ir nėra vilties iš to darbo susilaukti teigiamų vaisių. Pati mūsų gyva reakcija, pats skriaudžiamųjų balsas turės savo reikšmės. Tepadaėda Jums Dievas. Jūsų, M. Krupavičius. 1963.VIII.10."

Komiteto ryšiai su ALT-ba

Senatoriaus Tom Kuchel rezoliucija (S. Con. Res. 12) ir kongresmano Glen Lipscomb rezoliucija (H. Con. Res. 153) buvo įneštos į Senatą ir Atstovų Rūmus 1961 metais prieš pat Vasario 16-sios minėjimus visame krašte. ALT-bos vykdomasis komitetas, jo terminologija, "užgyrė" tas abi rezoliucijas, pranašavo jų greitą pravedimą JAV-bių Kongrese ir kvietė krašto lietuvius jungtis į rezoliucijų pravedimo žygi. Kai ALT-bos vykdomasis komitetas patyrė, kad abi rezoliucijos buvo įneštos į JAV-bių Kongresą ne Marijos Kižytės (ALT-bos ryšininkės Washingtone), o Kalifornijos lietuvių veikėjų pastangomis, tas veiksny su tuo nutilo. Tuo metu ALT-bos vykdomąjį komitetą sudarė "keturi didieji": L. Šimutis, dr. P. Grigaitis, M. Vaidyla ir E. Bartkus. Dr. P. Grigaitis su savo "Naujienomis" išėjo į kovą prieš rezoliucijas ir lietuvių pastangas jas pravesti. Šaipėsi iš viso to darbo ir M. Vaidyla su savo "Sandara". Tėvai Marijonai buvo užėmę aiškią liniją už rezoliucijas ir jų pravedimą, ir L. Šimutis negalėjo nieko rašyti "Drauge" prieš tą žygi. Jis į Rezoliucijoms Remti Komitetą nesijungė ir bandė atkalbinėti savo pažįstamus (Wm. T. Kvetką ir kitus), kurie planavo prisidėti prie to darbo. Wm. T. Kvetkas L. Šimučio "patarimo" nepaklausė ir įsijungė į Rezoliucijoms Remti Komitetą.

Su dideliu entuziazmu į rezoliuci-

jų pravedimo žygi įsijungė E. A. Bartkus, tuometinis ALT-bos vykdomojo komiteto vicepirmininkas. Jis ir jo žmona Danguolė tikrai nuoširdžiai ir visomis išgalėmis talkino Rezoliucijoms Remti Komitetui iki maždaug 1965 metų gegužės mėnesio pradžios. 1965 metų gegužės mėnesį ALT-bos vadovybės nariai (jų tarpe buvo ir E. Bartkus) turėjo pasitarti su latvių ir estų veikėjais Washingtone. Tos trys grupės pasisakė nepalankiai rezoliucijų žygio reikalu. Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė kvietė E. Bartkų, jei jis prie to pabaltiečių pareiškimo neprisidėjo, viešai pareikšti spaudoje. Jis nebeatsakė į Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės laišką ir savo atskiro pareiškimo spaudoje nepaskelbė. Atrodo, kad jis tuo metu pasuko L. Šimučio, dr. P. Grigaičio ir M. Vaidylos keliu. Po maždaug mėnesio rezoliucija (H. Con. Res. 416) buvo priimta Atstovų Rūmuose. Reikia manyti, kad E. Bartkus vėliau galėjosi prisidėjęs prie rezoliucijų pravedimo žygio trukdytojų grupės.

Nuo 1961 metų rugsėjo mėnesio 13 dienos (Žiūr. jo laišką; jis savo įstaiigoje neturėjo lietuvių sekretorės — laiškas rašytas anglų kalboje.) iki maždaug 1965 metų pavasario ir Eugenijus Bartkus ir jo žmona Danguolė tikrai daug padėjo Rezoliucijoms Remti Komitetui: jis kėlė savo balsą ALT-bos vykdomojo komiteto posėdžiuose; darė viešus pareiškimus spaudoje; dalyvavo Rezoliucijoms Remti Komiteto organizuojamose delegacijose į Washingtoną lankyti senatorių ir kongresmanų; rėmė tą darbą piniginiai.

Dr. P. Grigaitis rašė dešimtimis kartų "Naujienose", kad ALT-bos vykdomasis komitetas neberemiaus rezoliucijų, įneštų į JAV-bių Kongresą. Eugenijus Bartkus padarė šį pareiškimą spaudoje:

"ALT-ba rezoliucijas teberemia

"Naujienų" apžvalgoje buvo neseniai pareikšta, kad ALT-bos vykdomasis komitetas rezoliucijų, įneštų į JAV-bių Kongresą, neremia. ALT-bos

Eugene A. Bartkus

300 W. Washington
Suits 710
Chicago 6, Ill.

September 13, 1961.

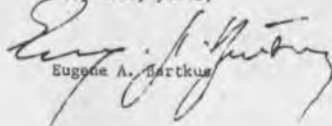
Mr. Leonard Valiukas, Co-ordinator
Americans for Kuchel-Lipscomb Resolution
902 West 34th Street,
Los Angeles 7, California.

Dear Leonard:

Thank you very much for your invitation to join Americans for Kuchel-Lipscomb Resolution Committee. I always thought that the people in Chicago who actually should be pushing this resolution have failed completely and besides that they are acting as a stumble block in a very important matter. Unfortunately, I am connected with this group and control only 1/4 of the total vote and the other 3/4 are acting against the resolution. I think that you fellows out there in California have started a very good movement and I am more than happy to accept your invitation and act in any capacity I could be most helpful.

I understand that you have been trying to locate me at various addresses. Now I have settled down for good and you can find me here or in Beverly Shores, Indiana, P. O. Box 286. Thank you for your regards to the members of my family. I regret to say that Danga is pretty badly banged up and still should be considered to be on a very sick list. She is already home in Beverly Shores after 5 weeks stay in the hospital. The convalescence will take place for quite a long time.

Very truly yours,

Eugene A. Bartkus

BARTKUS ĮSIJUNGIA Į REZOLIUCIJŲ PRAVEDIMO ŽYGI — Eugenijus A. Bartkus, tuometinis Amerikos Lietuvių Tarybos centro vykdomojo komiteto vicepirmininkas (dabar — pirmininkas), mielai įsijungė į rezoliucijų pravedimo žygi. Laiške pažymi, kad kiti trys vadovybės nariai yra priešingi rezoliucijų pravedimo darbai. Laiškas rašytas angliškai, nes savo įstaigoje neturėjo lietuvių sekretorės. E. Bartkus taip pat užsimena apie turėtą automobilio nelaimę, kurios metu jo žmona (Danga-Danguolė) buvo sunkiai sužeista.

vykdomasis komitetas savo pareiški-
mo, padaryto 1961 metų vasario mė-
nesį rezoliucijų rėmimo reikalu, nėra
atsaukęs. Tame pareiškime mes, ALT-
bos vykdomasis komitetas, raginame
visus geros valios lietuvius bei orga-
nizacijas remti tas rezoliucijas viso-
mis išgalėmis ir kovoti už jų prave-
dimą. Tas ALT-bos vykdomojo komi-
teto pareiškimas tebegalioja. Žinutės
ir pareiškimai "Naujienose", kad ALT-
bos vykdomasis komitetas rezoliuci-

jų neberemia, neatitinka tiesai ir yra
tik dr. Pijaus Grigaičio nuomonė.

Puiku, kad šiuo metu turime JAV-
bių Kongrese Lietuvos bylos reikalu
net 9 rezoliucijas. Savo vardu kvie-
čiu visus geros valios lietuvius ir vi-
sus lietuvių vienetus šį žygi visomis
išgalėmis remti.

EUGENIJUS A. BARTKUS
Amerikos Lietuvių Tarybos
Vykdomojo Komiteto
Vicepirmininkas

Chicago, 1962.V.25."

("Darbininkas" šį E. Bartkaus pareiškimą paskelbė savo 1962 metų gegužės mėnesio 29 dienos numeryje, o "Draugas" — gegužės mėnesio 31 dienos numeryje.).

Buvo pakviestas įsijungti į Rezoliucijoms Remti Komiteta ir Leonardas Šimutis. Duodama ištrauka iš jam tuo reikalu rašyto 1961 metų rugpiučio mėnesio 27 dieną laiško:

"... Iki šiol į komitetą yra jau įsijungę daug lietuvių darbuotojų... Būtų gera, kad ir Jūs įeitumėt į šį komitetą. Esu įsitikinęs, kad Jūs rezoliucijoms pilnai pritariate..."

Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė visad stengėsi painformuoti Leonardą Šimutį apie savo veiklos planus ir atliekamus darbus. Jam buvo parašytas gana ilgokas laiškas 1961 metų rugsėjo mėnesio 24 dieną. Leonardas Šimutis atsiliepė rugsėjo pabaigoje. Duodame ištrauką iš to laiško (1961.IX.30):

"Į Tamstos pirmąjį laišką neatsakiau, nes jaučiau, kad ir be atsakymo žinojote, jog aš į Tamstų komitetą negalėsiu įeiti..."

Po geros savaitės L. Šimutis savo laiške (1961.X.11) kvietė Rezoliucijoms Remti Komitetą nukreipti savo veiklą kita linkme:

"... Sovietinio kolonializmo kėlimas Jungtinėse Tautose yra labai svarbus reikalas. Tai yra ruošimas dirvos kitiems konkretesniems žygiams dėl Lietuvos ir kitų pavergtųjų tautų išlaisvinimo. Jei ten nebūs tinkamai paruošta dirva, būtų net rizikinga kelti tai, ką mes norime. Todėl manyčiau, kad būtų naudinga ir Jūsų komitetui įsijungti į sovietinio kolonializmo kėlimo darbą J.T. ..."

Ištrauka iš Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės atsakymo (1961.X.14) L. Šimūčiui:

"... Šiandien turėjome pasitarimą su kongresmanu Glen Lipscomb. Nuodugnai išdiskutavome visą rezoliuci-

jų reikalą. Anot kongresmano Lipscomb, mes turį kovoti, ir laimėjimas būsiąs mūsų pusėje.

Šis komitetas suformuotas specifiniam tikslui. Į kitus darbus, kaip komitetas, nesijungsimė.

Be abejo, sovietinio kolonializmo kėlimas JT-se yra labai svarbus reikalas. Puiuku, kad ALT-ba šio žygio imasi. Kuchel-Lipscomb rezoliucijos kėlimas ir kova už jos pravedimą Jums šį darbą tik palengvins. Mano supratimu, mes, lietuviai, turėtumėm eikvoti savo laiką ir pinigų truputį konkretesniems darbams. Komiteto supratimu, Kuchel-Lipscomb rezoliucija yra konkretesnis žygis, negu kad bendrai sovietinio kolonializmo kėlimas JT-se..."

Tas ALT-bos vykdomojo komiteto planas planu ir teliko. Neteko girdėti, kad ALT-bos vadovybė ką nors konkretesnio tuo reikalu būtų dariusi.

Nei ALT-bos vykdomasis komitetas nei VLIK-o vadovybė rezoliucijų pravedimo žygio nė vienu centu neparėmė. Piniginės paramos buvo pra-

(Nukelta į 56 pusl.)

BARTKAUS TALKA REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETUI (žiūr. kitame puslapyje!) — Rezoliucijoms Remti Komiteto organizuotų delegacijų į Washingtoną nariai po keleatų kartų aplankė senatorius ir kongresmanus 1961-1966 metų laikotarpyje, kviesdami juos remti įneštas į JAV-bių Kongresą rezoliucijas Lietuvos bylos reikalui. Po vizitų pas senatorius ir kongresmanus grupėms vadovė asmenys užpildydavo specialiai paruoštus blankus, duodami pašnekesių su legislatoriais santraukas. Eugenijus Bartkus dalyvavo minėtose delegacijose ir vadovavo 2-3 asmenų grupėms, kurios lankė senatorius ir kongresmanus. Duodamas E. Bartkaus pranešimas po jo vadovautos grupės vizito pas kongresmaną Edward A. Garmatz (D.-Md.).

*** Date: THURSDAY, JUNE 13, 1963

*** Time: 12:00 NOON

*** Room: 1231 (LONGWORTH HOUSE
OFFICE BUILDING)

1. Senator's or Congressman's name -

REP. EDWARD A. GARNATZ (D.-MD.)

2. Senator or Congressman was represented by -

Rep A. GARNATZ
(Please give his or her name and title)

3. Our visit with Senator or Congressman lasted for

15 minutes

4. Please give a summary of your conversation with
Senator or Congressman -

Congressman told me that
he has a bio file of
mail on the subject. He will
see Dr. Morgan Selacy and
ask for a copy of memorandums
which he wants to give to
Dr. Morgan

5. Other comments -

Friendly

Signatures:

1. E. A. BARTKUS

2. _____

REZOLIUCIJOMS REMTI...

(Atkelta iš 54 pusl.)

šytą eilę kartų iš ALT-bos vadovybės. Po rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimo Atstovų Rūmuose, Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė vėl kreipėsi į ALT-bos vykdomąjį komitetą, prašydama skirti bent porą tūkstančių dolerių tos rezoliucijos pravedimui ir Senate. Į Komiteto prašymą atsiliepė (1965.VIII.5) L. Šimutis, ALT-bos vykdomojo komiteto pirmininkas:

“Ačiū už laišką. Su jo turiniu supažindinau visą Alto centro valdybą. Tamstos prašymo skirti Rezoliucijų komitetui \$2,000.00 negalime patenkinti, nes mūsų šiuo metu Alto biudžetas neleidžia...”

Garbės komiteto formavimas

Rezoliucijoms Remti Komitetas buvo nuomonės, kad be žymesnių ir įtakingesnių amerikiečių talkos ir paramos visas tas žygis bus neįmanomas. Tuoju (1961 metais!) buvo pradėtas formuoti **garbės komitetas**, kviečiant į jį visus žinomesnius ir įtakingesnius amerikiečius ir vieną kitą ir iš pabaltiečių: JAV-bių Kongreso narius, steitų gubernatorių, miestų burmistrus, dvasiškius, laikraštininkus, visuomenininkus ir iškilnesnius asmenis kitose profesijose. Visas šis užsimojimas nebuvo lengvas, nes tuo metu buvo tik viso žygio patį pradžia ir dar nesmatė apčiuopiamų darbo rezultatų. Tų žymesnių ir įtakingesnių amerikiečių gretos nuolat didėjo (ir yra vis didinamos!). Šiuo metu Rezoliucijoms Remti Komitetas savo narių tarpe turi JAV-bių prezidentą Richard M. Nixon, JAV-bių viceprezidentą Spiro T. Agnew, eilę legislatorių, steitų gubernatorių, miestų burmistrų, laikraštininkų ir dvasiškių. Iš žinomesnių dvasiškių paminėtini: **vyskupas Edward E. Swanstrom** (New York, New York); **prelatas Raymond J. Swords**, S.J., Holy Cross kolegijos prezidentas (Worcester, Massachusetts); kun. **Daniel Lyons**, S. J., knygu autorius,

laikraštininkas, katalikų savaitraščio **Twin Circle** redaktorius; ir kiti.

Rezoliucijoms Remti komitetas nepašleikė ir mūsų vyskupo Vincento Brizgio. Jis nesutiko įsijungti į Rezoliucijoms Remti Komiteto **Garbės komitetą**. Duodami ištisai tuo klausimu trys laiškai. Laiškų kalba neatsieta.

Los Angeles, 1961 metų lapkričio mėn. 10 d.

Jo Ekscelencijai

Vyskupui Vincentui Brizgiui
6727 South California Avenue
Chicago 29, Illinois

Ekscelencija,

Esu tikras, kad Jūsų Ekscelencija remiate Kuchel-Lipscomb rezoliuciją. Maloniai kviečiu Jus, Ekscelencija, įsijungti į šio vieneto garbės komitetą. Lauksime Jūsų Ekscelencijos teigiamo atsakymo.

Į garbės komitetą esame pakvię keletą žymių ir žinomų amerikiečių. Iki šiol sutikimus yra davę Chicago burmistras Richard Daley ir Illinois gubernatorius Otto Kerner. Laukiame teigiamų atsakymų iš kitų pakviestų amerikiečių. Iš lietuvių į garbės komitetą kviečiame tik Jūsų Ekscelenciją.

Su aukšta pagarba,
(pas.) **Leonardas Valiukas**

Priedas: Kuchel-Lipscomb rezoliucijos teksto nuorašas.

Chicago, Ill., lapkričio 13 d. 1961

Gerbiamam P. Leonardui Valiukui,
Kuchel-Lipscomb Rezoliucijos
Komiteto Koordinatorui.

Los Angeles.

Gerbiamas ir Malonus
Ponas Leonardai.

Visų mūsų tautiečių patrijotinė veikla ir gerbiu ir remiu. Man kaip vyskupui tačiau negalima oficialiai dėtis į betkokius politinius kolektyvus. Taip, aš negaliu būti nei ALTO

nei VLIKo nariu, nebent likčiau be jokių pareigų — kaip vyskupas pasitraukčiau iš darbo ir gyvenčiau privataus asmens gyvenimu. Tuo atveju man vistiek bent nederėtų į tokius junginius eiti, nes kaikas galėtų netinkamai tai suprasti.

Jūsų veiklą ir kilusią polemiką seku su dėmesiu. Duok Dieve jai gerų vaisių. Vistiek tačiau mes patys turime labai budėti. Jeigu panaši rezoliucija būtų atmeta arba Amerikos atstovų rūmų ar čia laimėjusi būtų atmeta UN, tuo atveju mūsų politinis pralaimėjimas būtų labai didelis. Esu nuomonės, kad šiuo metu UN nuotalkos mums dar nėra palankios. Visuomenė be reikalo to nepastebėjo, o prieš kelis metus tos rūšies pralaimėjimą atstovų rūmuose esame išgyvenę. Tai ir yra pretekstai mums nepalankiems drįsti kalbėti, kad mes esame tradicinės Rusijos dalis.

Vieni kitiems linkėjime ir tikėjimėse, kad Jūsų ir kitų nuosirdžios pastangos išeis tik į gera.

Su nuosirdžia Jums pagarba.

(pas.) Vysk. V. Brizgys

Los Angeles, 1961 metų lapkričio mėn. 18 d.

Jo Ekscelencijai

Vyskupui Vincentui Brizgiui
6727 South California Avenue
Chicago 29, Illinois

Ekscelencija,

Dėkoju Jums, Ekscelencija, už mėlonų 1961 metų lapkričio 13 d. laišką ir malonius Ekscelencijos pareikštus žodžius mums visiems.

Gaila, kad Ekscelencija nesutinkate įsijungti į šio vieneto garbės komitetą. ALT-ba ir VLIK-as yra politinių grupių junginys, gi šis vienetas nėra susirišęs nė su viena politine grupe. Į šį vienetą jungiasi visi geros valios lietuviai, latviai, estai ir kiti amerikiečiai, trokštą kaip galima greitesnio laisvės ryto Lietuvai. Ekscelencija, Jūs turite savo nusiostatymą, ir aš, žinoma, jo nepakeisiu.

Eilė vyskupų ir net kardinolų labai aktyviai dalyvauja krašto politiniame gyvenime. Čia prisimena man kardinolas Joseph Frings. Jis po karo oficialiai įstojo į vokiečių krikščionių demokratų partiją ir ragino visus kitus dvasiškius aktyviai eiti į politinę veiklą.

Lietuviuose yra visad daug baimės. Dažnas vis klausia: "Ar laimėsime? Jei ne, tai neverta nė pradėti." Neseniai teko kalbėtis su senatoriumi Tom Kuchel. Savo pašnekesyje mes palietėm ir tą taip vadinamą baimės reikalą. Jis davė labai gerą pavyzdį. Abraham Lincoln gyvenime pralaimėjimas sekė pralaimėjimą, bet jis rankų nenuleido ir pagaliau tapo net krašto prezidentu. Anot senatoriaus Tom Kuchel, mes nieko negalime pralaimėti, o tik laimėti. Anot senatoriaus Tom Kuchel, mes, lietuviai, ir dabar jau daug laimį, gauną daug "publicity", laimį naujų draugų Lietuvos reikalui.

Jūs, Ekscelencija, daug keliaujate ir gerai pažįstate lietuvių nuotaikas. Tačiau noriu labai trumpai užsiminti apie nuotaikas mūsų žmonėse, kurias šis komitetas patyrė nuo 1961 metų rugpjūčio pradžios, kai šis vienetas pradėjo savo veiklą. Esame gavę šimtus laiškų. Lietuvių masės nėra patenkintos apsnūdusia ALT-bos veikla. Anot daugelio lietuvių, tai nėra vadovavimas, o tik sekimas visuomenės. Gana charakteringas vieno patrioto lietuvio pareiškimas: "...Arba ALT-ba turi imtis tikro ir rimto vadovavimo ir darbo, arba uždaryti savo kromelį..."

Šis vienetas, Ekscelencija, neturi jokių kovos kirvių nei prieš ALT-bą, nei prieš pavienius jos narius. Mes siūlyte siūlome jiems imtis darbo už Kuchel-Lipscomb rezoliucijos pravedimą. Kiek teko patirti iš pačių ALT-bos žmonių, dr. Pijus Grigaitis užvetavo. Mes manome, kad būtų didžiausia tautinė nuodėmė nekovoti už minėtą rezoliuciją. Anot kongresmano Glen Lipscomb, mes turį kovoti visomis legaliomis priemonėmis už šią rezoliuciją. "Jei lauksite vis 'tin-kamo momento' ", kaip kongresma-

nas Lipscomb pažymėjo, "jo iš viso galite nesulaukti".

Priimkite mūsų visų geriausius sveikinimus ir linkėjimus.

Jus gerbiaus,

(pas.) Leonardas Valiukas

Rezoliucijų žygio trukdytojai

Rezoliucijų žygio trukdytojų buvo dvi grupės: vieni veikė tik lietuvių tarpe (apie juos buvo užsiminta jau praėjusiam ir šiame "Į Laisvę" numeryje); kiti bandė įeiti į amerikiečių tarpą. Apie juos lietuviai mažai nežino.

Beveik kiekvienoje lietuvių bendruomenėje JAV-se (ir Kanadoje) yra taip vadinamos raudonųjų lietuvių grupelės. Joms priklauso (su mažomis išimtimis) senosios išėivijos lietuviai ir vienas kitas iš jų vaikų, gimusių ir augusių šiame kontinente. Visiems tiems lietuviams maskoliams rezoliucijų žygis buvo tikrai ne prie širdies, ir jie išėjo į kovą prieš šį Lietuvos laisvinimo darbą. Jie atakavo legislatorių Washingtone laiškais ir telegramomis, bandydami "įrodyti", kad Lietuva esanti ir laisva ir nepriklausoma. Legislatoriai tuos raudonųjų lietuvių laiškus ir telegramas persiųsdavo Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei. Štai, vienas iš tų laiškų:

"May 5, 1961

American Lithuanian Workers Literary Association
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park 17, N. Y.

Senator Thomas H. Kuchel
Rep. Glenard P. Lipscomb
Washington, D.C.

Dear Sirs:

Only recently the fact came to our attention that you submitted to the Congress of the United States a joint resolution (Buvo įnešta concurrent resolution. Raudonieji neskiria concurrent resolution nuo joint resolution. Red.) dealing with the Baltic states — Lithuania, Latvia and Estonia. In

your resolution, among other things, you allege that the governments of those republics 'did not come to power in legal or democratic processes', and that 'the Soviet Union took over Lithuania, Estonia and Latvia by force of arms'.

Your assertions are incorrect. It seems to us that you have been misled by a handful of refugees, followers of the old fascist regimes which existed in those countries before the World War. The facts are as follows:

On June 17, 1940, according to the requirements of the old constitution of Lithuania, a new, provisional government of Lithuania came into being. This provisional people's government immediately promulgated rules for the election of a new parliament. In those rules we find that:

'All citizens of Lithuania at the age of not less than 21 have the right to vote', and

'that every citizen at the age of not less than 21 has the right to be elected as a people's representative'.

The election by a secret ballot took place July 14-25, 1940. 1,386,569 citizens of Lithuania voted, and elected a new parliament of 78 members. The composition of the new parliament by nationality was as follows: Lithuanians — 67, Jews — 4, Poles — 3, White Russians — 2, Russians — 1 and Latvians — 1.

The new parliament met July 21, 1940, and on July 22nd unanimously adopted a declaration making Lithuania a Socialist Soviet Republic. On the same day it also decided to request the Soviet Union to accept Lithuania into the Soviet Union. The Supreme Council of the USSR August 4, 1940, granted the request of the parliament of Lithuania, and ever since Lithuania has been, by the will of her people, part of the USSR.

By the same legal processes also two other Baltic countries — Latvia and Estonia — became Soviet Republics and members of the USSR.

In the light of these facts your proposed resolution is an insult to those three countries.

CLASS OF SERVICE
This is a fast message unless so deflected character is indicated by the proper symbol.

WESTERN UNION TELEGRAM

W. P. MARSHALL
CHAIRMAN OF THE BOARD

R. W. McPALL
PRESIDENT

SYMBOLS
DL = Day Letter
NL = Night Letter
LT = International Letter Telegram

The figures shown in the dash line on domestic telegrams is LOCAL TIME at point of origin. Time of arrival is LOCAL TIME at point of destination.

257P PDT OCT 22 55 LC258 CTA227

WF230 WM SNA108 GOVT PD SNWASHINGTON DC 22 4370EDT

LEONARD VALIUKAS

3015 SEVERANCE

LUSA

H CON. RES. 416 UNANIMOUSLY PASSED BY SENATE TODAY. BEST WISHES.

THOMAS H KUCHEL, UNITED STATES SENATOR.

(20).

DŽIAUGSMINGA ŽINIA — Senatoriaus Thomas H. Kuchel telegrama Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei, kuria jis pranešė, kad ir JAV-bių Senatas priėmė garsiąją rezoliuciją (H. Con. Res. 416). Atstovų Rūmai tą rezoliuciją buvo priėmę 1965 metų birželio mėnesio 21 dieną, o Senatas ją priėmė 1966 metų spalio mėnesio 22 dieną.

A great majority of the Lithuanian Americans see no justification whatsoever for the policy of our government to continue the recognition of the so called "ambassadors" of the old fascist regimes of Lithuanian, Latvia and Estonia who absolutely represent nobody. It is time for our government and Congress to review the entire attitude of our country toward Soviet Lithuania, Latvia and Estonia.

Respectfully yours,

(Signed) Catherine Patrick,
Chairman

(Signed) John Grybas,
Secretary"

Laiško kalba netaisyta. Tokių turime taip vadinamų lietuvių JAV-se! Tie raudonieji lietuviai pasimeta ir datose. Anot jų, "rinkimai" buvo vykdomi July 14-25, 1940, gi naujasis "parlamentas" jau liepos 22 ("rinkimams" dar nepasisbaigus!) "nubalsavo" prašyti Sovietų Sąjungos tame laiške minėtos "malonės",

Iš naujųjų ateivių į panašią "veiklą" buvo įsijungęs A. Almus (Šalčius). Legislatoriai yra persiuntę Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei ir jo laiškų. Savo laiškuose legislatoriams jis neužsimindavo esąs lietuvis; save tituluodavo kaip "expert on Baltic affairs".

Rezoliucijos pravedimas ir Senate

Kaip visiems žinoma, ta garsioji rezoliucija (H. Con. Res. 416) Lietuvos bylos reikalu buvo priimta Atstovų Rūmuose 1965 metų birželio mėnesio 21 dieną. Tik po metų ir keturių mėnesių (1966.X.22) pavyko tą rezoliuciją praveisti ir JAV-bių Senate. Tą tikrai linksmą ir džiaugsmingą žinią pranešė senatorius Tom Kuchel telegrama, kuri buvo pasiųsta rezoliucijos priėmimo dieną Senate Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininkui. Ta telegrama įdedama šiame "Į Laisvę" numeryje. Rezoliucijos pravedimas Senate pareikalavo milžiniškų pastangų, darbo, laiko ir taip pat daug piniginių išteklių. Tuo klausimu yra įdomios medžiagos. Duosime jos ateityje "Į Laisvę" žurnale.

(I. vlk.)

Ar esi šiais metais parėmęs Rezoliucijoms Remti Komiteto žygį pinigine auka? Jei ne, tai dar šiandien pasiųsk ją Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei.

DR. KAZYS AMBROZAITIS

Rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimas JAV-bių Kongrese buvo pats didžiausias laimėjimas nuo 1940 metų kovoje dėl Lietuvos laisvės. Šis darbas dar nėra baigtas. Pasiųsk savo piniginę auką dar šiandien šio žygio parėmimui.

DR. VYTAUTAS MAJAUSKAS

Tenelieka nė vieno geros valios lietuviu, kuris neparemtų kasmet savo pinigine auka Rezoliucijoms Remti Komiteto vykdomo taip svarbaus darbo kovoje dėl Lietuvos laisvės.

DR. JUOZAS KAZICKAS

Rezoliucijoms Remti Komiteto žygis — tai vienas iš pozityviausių darbų kovoje dėl Lietuvos laisvės. Dar šiandien pasiųsk savo piniginę auką šiam darbui paremti.

DR. ANTANAS RAZMA

Rezoliucijoms Remti Komiteto žygį remiu nuo pačios jo pradžios. Kviečiu visus geros valios lietuvius skirti kasmet kaip galima didesnę piniginę auką šiam tikrai konkrečiam Lietuvos laisvinimo darbui paremti.

DR. PETRAS KISIELIUS

PADEK IŠKELTI LIETUVOS BYLĄ JUNGTINĖSE TAUTOSE!

Laukiame Jūsų talkos ir paramos!

- **REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETAS JAU YRA ATSIEKĘS PIRMAJĄ LAIMĖJIMĄ: —**
 - Šio vieneto pastangomis yra pravesta JAV-bių Kongrese garsioji rezoliucija (H. Con. Res. 416).
 - Šia rezoliucija Kongresas kviečia JAV-bių vyriausybę iškelti ir tinkamai apginti Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose.
- **GALUTINIS REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO TIKSLAS — GARSIOSIOS REZOLIUCIJOS (H. Con. Res. 416) ĮGYVENDINIMAS.**
 - Šiam milžiniškos apimties žygiui reikia ir darbo rankų ir piniginės paramos.
 - Jei šiais metais šio darbo dar nesi parėmęs pinigine auka, pasiųsk tai kaip galima greičiau.
 - Tam tikslui naudok kartu siunčiamą vokelį.
- **VISOS AUKOS SIŪSTINOS KOMITETO KASININKEI —**

Mrs. Nida Brinkis
Post Office Box 27719
Los Angeles, California 90027

**GARSIOSIOS REZOLIUCIJOS
ĮGYVENDINIMAS YRA VISŲ GEROS
VALIOS LIETUVIŲ ŽYGIS!**

DARBAI IR ĮVYKIAI

LAISVŪJŲ IR PAVERGTŪJŲ LIETUVIŲ DARBŲ IR ŽYGIŲ APŽVALGA

PAVEGTOJE LIETUVOJE: —

- Laisvės kovotojams — laisvę!
- Maironis marksistinėmis akimis

TAUTINĖS DRAUSMĖS KLAUSIMAS: —

- Veržimasis į koegzistenciją
- Politinis koncertas

LIETUVIŲ INFORMACIJA SVETIMIESIEMS: —

- Lietuvių Bendruomenė informuoja svetimuosius

LIETUVOS BYLA JUNGTINĖSE TAUTOSE: —

- JAV-bių vyriausybė iškels Lietuvos bylą
Jungtinėse Tautose

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE: —

- JAV-bių LB 6-sios Tarybos rinkimai ir
ekstremistų kova prieš . . . Brazdžionį
- Pasitarimai Tabor farmoje ir PLB visuomeninės
veiklos gairės
- Mokslo ir kūrybos simpoziumas

LAISVINIMO VEIKSNIAI IR JŲ DARBAI: —

- ALT-bos suruošta genocido paroda
- VLIK-o metinis seimas

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ GRETOSE: —

- Chicagiečių pajudėjimas politine linkme

DARBŠTIEJI KŪRYBOJE, VEIKLOJE IR GYVENIME

LAISVĖS KOVOTOJAMS — LAISVĖ!

Sovietiniai pavergėjai daug kartų skelbė visokias "amnestijas", bet dėl to politiniai kaliniai neišnyko, sovietiniai kalėjimai ir koncentracijos stovyklos neištuštėjo. Veikiau buvo priešinga. Pirmaisiais pokario metais amnestijos buvo skelbiamos, siekiant suvilioti laisvės kovotojus, kad jie išeitų iš miško ir padėtų ginklą, o su beginkliais juk lengviau susidoroti. Vėliau amnestijos buvo reikalingos kaip priedanga koncentracijos stovyklų pertvarkymui, jas perkeliant į dar tolimesnes šiaurės ir tolimųjų rytų sritis.

Kaip seniau, taip ir dabar sovietams labai rūpi politinius kalinius kaip galima griežčiau izoliuoti. Ir tai dėl dviejų pagrindinių priežasčių. Iš vienos pusės, pačių veikliausių ir ryžtingiausių kovotojų išskyrimu sovietinis režimas nori imperijos viduje nuslopinti pavojingus opozicijos ir bruzdėjimų reiškinius. Iš kitos pusės, toji izoliacija reikalinga tam, kad joks kaltinamųjų balsas nepasiektų plačiojo pasaulio demokratinės sąžinės, kuri niekad nebuvo abejinga politinių kalinių likimui.

Tiek stalininiai, tiek postalininiai represijų būdai pasirodė iš esmės bejėgiai palaužti pavergtųjų laisvės ir pasipriešinimo ryžtą. Į žuvusiųjų ir suimtųjų vietą nuolat stoja nauji, vis jaunesni kovotojai, ir jokia izoliacija negali nutraukti to galingo moralinio ryšio, kuris juos jungia su kalėjime kenčiančiais idėjos draugais. Todėl sovietinio režimo pastangos viduje nesėkmingos.

Deja, to paties negalima pasakyti, kiek tai liečia sovietinių politinių kalinių izoliavimą nuo pasaulio viešosios nuomonės. Demokratinės sąžinės gėdai ir nusiminimui reikia pripažinti, kad pokario metais laisvajame pasaulyje užaugo nauja karta, kuri jautriai reaguoja į visas dabartines blygbes, neteisybes, priešpaudą Graikijoje, Ispanijoje, Pietų Afriko-

je ir t.t., bet kuri nieko nenutuokia, kad ta pati nežmoniško totalizmo letena, tik dar galingesnė ir nuožmesnė, slėgia komunistų pavergtuosius kraštus.

Šitokia nenuovoka ir nežinojimas nėra be kaltės. Vakarų radikalūs jaunimas nėra toks aklas ir nesąmoningas, kad nematytų ir nesuprastų, kas darosi už stropiai saugomų geležinių ir bambukinių uždangų. Dar mažiau galima pažeisinti vyresniųjų abejingumą. Tačiau didele dalimi tokia padėtis yra tiesioginis sovietų laimėjimas, jų suktų ir atkaklių pastangų vaisius. Jiems sekasi nuslėpti tikrovės baisumus. Jiems apsimoka prieš užsienį izoliacijos šytais dangstyti politinių kalinių buvimą, nes tokiu būdu pasaulio sąžinė nesujaudina.

Joks doras žmogus negali taikstyti su tokia padėtimi. Turi būti padarytas galas sovietinės priešpaudos dangstymui ir pasaulio sąžinės migdymui. Čia patys komunistai duoda gerą pavyzdį. Visi puikiai žino, kokį triukšmą pasaulinėje spaudoje moka sukelti sovietai ir jų draugai, kai demokratinio krašto teismas nuiteisia kalėti jų simpatiką. Tada visame pasaulyje linksniuojamas jo vardas ir pavardė, nesiliauja protestai ir reikalavimai paleisti iš kalėjimo. O kodėl mes taip nedarome? Kodėl garsiai nesišaukiame į pasaulio sąžinę dėl sovietų kalėjimuose laikomų Lietuvos laisvės kovotojų? Argi mums tai kas nors neleidžia?

Dažnu atveju mums veikti kliudė pats nežinojimas. Abstraktaus reikalavimo paleisti politinius kalinius neužtenka, reikia juos konkrečiai nurodyti, o mes jų vardų nežinojome. Todėl dabar turėtumėm veiksmingai išnaudoti susidariusią progą.

"Tiesos" redaktorius Vyt. Miniotas, puldamas BALF-ą (žr. IX 6-10 nr. 207-210), paskelbė eilę už politinius

nusikaltimus sovietų kalnų lietuvių pavardžių. Štai jų sąrašas:

PAULAITIS, Petras
KAVALIAUSKAS, Antanas
PALTAROKAS, Petras
STEIKŪNAS, Jonas
PUPELIS, Vincas
GAJAUSKAS, Balys.

Visi šeši čia suminėtieji Sibiro kankiniai yra nuteisti už aktyvų dalyvavimą Lietuvos tautinio pasipriešinimo kovų sąjūdyje, nes "Tiesoje" jie pravardžiuojami aiškia prasme sovietiniame žargone turinčiu terminu "banditai". Kai kurie iš jų jau anksčiau buvo viešai minimi. Ir tada jiems buvo keliami tokie patys politiniai kaltinimai.

Petras Paulaitis prieš karą yra buvęs Jurbarko gimnazijos mokytojas, žinomas katalikų visuomenininkas, veikliai dalyvavęs antinacinės rezistencijos sąjūdyje vokiečių okupacijos metais. Pokario metais, kaip liudija pats V. Miniotas "Tiesoje", mokyti. Paulaitis Jurbarko apylinkėse buvo pagarsėjęs partizanų vadas. Paskelbtuose sovietų dokumentuose jis minimas LLA "Kęstučio" apygardos štabo nariu, suimtas Batakų miške 1947 metų pavasarį. 1956 metais jis buvo trumpam laikui paleistas iš Sibiro, dirbo Kaune ir vėl suimtas už tai, kad drauge su kitais bendro likimo draugais mėginęs "veikti gudriau, ne senais banditiniiais metodais". 1967 metų gale išspausdintame viešame laiške "Su kuo tu, mokytojau?" jam buvo daromi priekaištai, kad suorganizavęs slapta Kauno politechnikos instituto ir Žemės ūkio akademijos studentų grupę. Pats faktas, kad sovietinė spauda jam skyrė "viešą laišką" ir ne įprastinio pobūdžio šmeižtinę apybraižą, rodo savotišką skaitymąsi su mokyti. Paulaitis autoritetu. Tai patvirtina ir sovietinio laikraščio pripažinimas: "... juk ir šiuo metu dar yra tokių, kurie bando skleisti panašias bacilas, kurias skleidė Petras Paulaitis". Štai kokia galinga dvasia to kovos vyro, kurį sovietai jau daugiau kaip 20 metų laiko kalėjime! Visos jų ligšiolinės pastan-

gos palažti jo nusistatymą nepavyko, todėl emvedistai ir "Tiesa" nenori jam nė BALF-o siuntinio praleisti.

Antanas Kavaliauskas buvo viešai teisiamas parodinėje byloje Utenoje 1964 metų vasarą. Jis buvo kaltinamas už tai, kad 1946-47 metais dalyvavo gimtinių apylinkėse veikusios "Žaibo" rinktinės partizanų būryje. Prieš tai jis buvo Kauno kunigų seminarijos klierikas. Bolševikams matomai jis užkliuvo savo nepajudinamais religiniais įsitikinimais, nes "Tiesos" redaktorius, pašiepdamas A. Kavaliauską, jį taip pavaizdavo: "Priešais mane sėdi Kristaus barzdelę užsiauginęs maldininkas. Nuolankus, tylus, nuleidęs akis".

Petras Paltarokas buvo 1966 metais minimas sovietinėje spaudoje kaip Pakruojo valsč. partizanų vadas. Pats Miniotas tvirtina, kad jis vadovavo keturiems partizanų vienetams Biržų, Joniškio ir šiaulių apskrityse. Prieš suėmimą jis slapstėsi Rygoje, kaip visa eilė šiaurinės Lietuvos partizanų po to, kai buvo sustabdyta ginkluotosios rezistencijos veikla. Su juo šiuo metu drauge kalinami buvę partizanai: J. Steikūnas, 1941 metų sukilėlis ir pokaryje partizanų vadas Ukmergės apskrityje; V. Pupelis ir B. Gajauskas. Juos visus neseniai aplankęs Miniotas tvirtina, kad jie "vis tebežiūri į mišką, kupini neapykantos sovietinei valdžiai". Beje, Paltarokui dar likę kalėti 6 metai, tačiau niekas negarantuoja, kad 25-rių metų "baumė" atlikus jam nebus ji iš naujo uždėta, kaip tai sovietinių stovyklų praktikoje įprasta.

Šitie šeši Lietuvos laisvės kovotojai, kurių pavardes paskelbė "Tiesa", yra tik maža dalelė Sibiro stovyklose laikomų kalinių, kurių likimas negali neįaudinti laisvėje gyvenančiųjų. Tegu jų vardai neduoda niekam ramybės ligi nebus padaryta visa, kas galima, kad būtų sugriautos paskutinės bastilijos — priespaudos simboliai!

Laisvės kovotojams — laisvę!

Dr. V. J. Jurkus

MAIRONIS MARKSISTINĖMIS AKIMIS

1968 metais Vilniuje "Vagos" išleista Vandos Zaborskaitės studija "Maironis" gal tik naivų skaitytoją galėtų įtikinti, kad štai jau turim išsamią, objektyvią mūsų didžiojo poeto monografiją, kurios seniai buvo laukta. Nepaisant net to, kad autoriui už šį veikalą (disertaciją) buvo suteiktas daktarės laipsnis.

Nors autorė savo prakalboj ir nepasako, kad impulso šiam darbui galėjo duoti Maironio gimimo šimtmetinė sukaktis, betgi iš jos žodžių knygos pabaigoj paaiškėja, kokio metodo ji ėmėsi savo darbui: jai buvę svarbu surasti "bendrą, teisingą (mano pabr. A. R.), marksistine ideologija pagrįstą požiūrį į poeto literatūrinį palikimą" (p. 496). Tad, pagal autorę, visuotinai priimtinas ir objektyvus požiūris į Maironį tegali būti tik marksistinis. Visi kiti požiūriai, kad ir kaip arti jie būtų tiesos, tėra tik nukrypimas nuo to "teisingo" požiūrio. Tuo požiūriu ir parašyta visa ši knyga. Taip Maironis "įsisavintas", paimant, kas požiūriui naudinga, ir atmetant, kas nenaudinga bei prieštaringa.

Šio darbo metodą žymi gairė, nurodyta marksistinio kritiko K. Korsako: iš Maironio palikimo semtis "socialistinio gyvenimo poreikius atitinkančių aspiracijų bei polėkių", rasti tai, kas naujai epochai "artima ir brangu" (p. 498).

Čia tad ir būtų galima dėti tašką ir pradėti naują epochą — "numaironinto Maironio" epochą. (plg. A. Baltaragio "Numaironintas Maironis", kolekt. leidiny "Maironis", Brooklyn, N. Y., 1962).

Bet, pradendant nagrinėti Maironio tempimą į marksistinio Prokrusto lovą, vis dėlto autorės naudai reikia pasakyti, kad ji savo darbo ėmėsi su visu atsidėjimu, kruopštumu, kai kuriuos Maironio kūrinius itin sumaniai ir subtiliai išaiškindama ir išdėstydamą, kartu pasireiškdamą ir mintines lakumu ir išraiškos laisvumu, vienur kitur net švysteldamą bandymu išsilenkti iš ideologijos nubrėž-

tos linijos (savo metu net buvusi barama už to "laisvumo" pasireiškimą).

Deja, lakios mintys ir svarūs žodžiai dar neišperka perteikiamo turinio. Ir penkių šimtų be vieno puslapių knygą užvertus, tenka liūdnei pasakyti, kad toli gražu "bendros, teisingos" bei objektyvios Maironio monografijos taip ir neturime. Ir net nepaisant, kad autorė savo darbe daug kur remiasi ankstesniu J. Tumo darbu ("Jonas Maironis Mačiulis", 1924).

Daugiau autoritetinės reikšmės autoriui turėjo V. Mykoliaičio-Putino raštai apie Maironį, vienur bei kitur paskelbti. Likusią dalį užpildo archyvinė medžiaga ir kai kurie ankstesni, nepriklausomybės meto rašiniai, kurių autoriai betgi sąmoningai nutylini ("Varpūs", "Naujojo Romuvoj" ir kt.). Bet Tumo, Jakšto bei kitų "buržuazinių" rašytojų tik panaudojamos tos mintys, kurios naudingos paremti marksistiniam požiūriui.

Labiausiai betgi skaitytojas šiame darbe pasiges bibliografijos — pilnos, išsamios bibliografijos apie Maironį, kaip ir tiktų rimtam, moksliniam veikalui. Jos praleidimas jau kelia rimtą įtarimą.

2

Monografijos plano išdėstymas nėra per daug idealus — pasigendi darnesnio santykio tarp poeto gyvenimo ir kūrybos. Taip po Maironio gyvenimo laikotarpyje nuo vaikystės iki pirmojo pedagoginio darbo metų Kaune greit persimetama į naujus skyrius, kuriuose nagrinėjama kūryba iki 1905 metų. Tada vėl įterptas skyrius iki poeto mirties, o po to eina bene pats pagrindinis skyrius apie 1906-1932 metų kūrybą.

Kad ir ne taip lanksčiai sudėstytas planas, bet jame nesunku įžiūrėti V. Mykoliaičio - Putino sugestiją Maironio kūrybą skirti į dvi pagrindines dalis — į 1895-1905 ir 1906-1932 metų laikotarpius. Biografiniai

plyšiai užkamšomi ištraukomis iš Tumo surinktų duomenų. Bet ir čia panaudojama, kaip minėta, tai, kas labiau naudinga marksistinei tezei parremti. Dėl to pasigendi išsamesnio ir tikslesnio nušvietimo tokio reikšmingo laikotarpio, kaip buvimas kunigų seminarijose. Autorė, nenoriai tepakalbėdama, pro tai praeina prabėgomis ir greit skuba į to meto literatūrinio darbo apžiūrą.

Autorė (ir, žinoma, ne ji viena) būtų daug laimingesnė, jei galėtų kalbėti apie Maironį pasaulietį, ne dvasininką: "Jeigu literatūros studijos universitete ji būtų patraukusios, jeigu jis būtų pastoviai įsijungęs į pasaulietinės inteligentijos eiles, kas žino — gal šiandien jo poezijoje nebūtų daugelio tų bruožų, apie kuriuos kalbame su apgailėstavimu ir nepriitarimu" (p. 34).

Vienas iš tų bruožų buvo Maironio tautinis, lietuviškai patriotinis nusistatymas. Jis Maironyje pasireiškė dar kunigų seminarijos metu. Pirmoji to nusistatymo išdava buvo "Apsakymai apie Lietuvos praeigą" (parašyti 1886, išleisti 1891 m.). Maironio istorija siekė parodyti didingą Lietuvos praeitį, iš praeities semtis jėgų kovoms dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.

Autorė ši veikalą atmeta, kaip "nepažangų". Bet iš tikrųjų, atmetant šį Maironio darbą, nuosekliai tektų neigti visą jo kūrybą, kuri kaip tik išsivystė to darbo šešėlyje. Tą patį dalyką apdirbęs, Maironis poetas vis dėlto lieka autorei artimesnis už Maironį istoriką.

Svarbiausias akstinas, už kurio užkliūvama, vertinant Maironio istoriją, yra tautinis sąmoningumas, to sąmoningumo žadinimas. Pradžioje autorė vienoj kitoj vietoj dar yra palikusi žodį "tautinis" (gal cenzūros nepapsiūrėta?), o toliau jau randame veik išimtinai tik žodį "nacionalinis". Tai nėra vien tik aklas rusiškojo žodžio vertimas, bet į jį sudėtas ir atitinkamas turinys: jeigu "tautinis" reiškia nepriklausomumo siekimą, tai "nacionalinis" reiškia liaudies išsivadavimą (iš buržuazijos).

Kaip tad kalbėsi apie "tautinį" reikalą, kuris susijęs su buržuazinių nepriklausomybės siekimu, kai kalba eina apie "nacionalinį" (liaudies) vadavimąsi iš tos pačios buržuazijos?

Kalbėdama apie "Lietuvos" poemą, autorė pažymi, kad Maironis "apsiribojęs vien nacionalinio judėjimo problemomis" (p. 80). Bet, iš tikrųjų, Maironis pirmon galvon buvo apsiribojęs tautinio judėjimo problemomis, nors ir juto, kaip toliau autorė sako, savo epochos "liaudies poreikius". Bet ar ne pats pirmasis liaudies rūpestis ir yra numesti svetimą spaudą ir tik po to galvoti apie visuomeninę santvarką? Knygoj ištaisai stengiamasi įrodyti priešingą tezę.

Rūstis daugiausia išliejamas ant "klerikalinės" veiklos. Ir žurnalistinė Maironio veikla susilaukia autorės priekaištų dėl jos pasaulėžiūrinio pobūdžio — ji skęstanti "bendrame klerikalinės spaudos sraute". Čia jau pasireiškia iššūkis tautai kaip krikščioniškai bendruomenei.

3

Maironio "Pavasario balsams" nagrinėti skirta nemaža knygos dalis (apie 50 pusl.), tai yra tiek, kiek ir ankstyvosiom Maironio poemom. Šiuo, vėliau visos eilės laidų susilaukusių rinkiniu, Maironis sąmoningai įsitraukęs į savo epochos visuomeninę kovą, arba į nacionalinio (suprask, liaudies, ne tautos) išsivadavimo judėjimą. Dėl to čia ir daugiausia kalbama apie "liaudies išsivaduojamąjį judėjimą".

Nagrinėdama "Pavasario balsų" istorinius eilėraščius, autorė vienu metu prakalba apie "lietuvių tautos kovą gilioje praeityje už savo egzistenciją, už pačias elementariausias tautos ir žmogaus gyvenimo teises" (p. 114). Bet tuoj pat primena, kad tokie motyvai pasireiškę visais "liaudies istorijos momentais". Išėitų, kad tautą sudaro tik liaudis. Taip suprantant tautą, bus aišku, kodėl Maironiui rūpi ne tautinė, bet nacionalinė (liaudies) laisvė, ne tautinė, bet

nacionalinės (liaudies) kultūros vystymosi laikai.

Kad Maironis galėjo duoti impulsą tokiems poetams, kaip pav. S. Nėriai, rašiusiai vad. "Didžiojo Tėvynės karo" metu, reikėtų konkretesnių įrodymų, kad teigimas neliktų iliuzija. Tačiau konkretesnė aliuzija į dabarties laikus būtų Maironio eilėraščio "Daina" pabaiga, kur minima carinė spauda ir trenimai į Sibirą, praktikuojami, kaip matoma, ir ne carinio režimo.

Tas pats tiktų ir kalbant apie V. Kudirkos metą, kai "kiekvienas laisvesnis krustelėjimas, net elementariausias ir paprasčiausias demokratiškas siekimas susidurdavo su varžymu ir represijomis" (p. 137). Ar dabar yra kitaip? Ir už ką dabar net pačių rusų kaja kurie rašytojai kovoja?"

Teigimas, kad liaudyje (ne tautoje!) kilo išsivadujamasis judėjimas prieštarauja cituojamai Lenino statistikai, kuri rodo, kad Rusijos išsivadavimo judėjime daugiausia dalyvavo intelektualiniai sluoksniai, o valstiečiai su pramonės darbininkais nesudarė nė pusės intelektualų nuosimčio. Kur liaudis galėjo eiti be intelektualų vadovavimo?

Iš tikrųjų Maironis tik kvietė liaudį pabusti iš tautinio miego, iš rusiškosios kobros žvilgsnio sukulto letargo. Ir Bitė kalba apie tautos veikėjus didvyrius, kurie švietė pavyzdžiu liaudžiai.

Dėl to ir teigimas, kad Maironio "Jaunimo giesmėj" išreikšta liaudies masių išsivadujamojo judėjimo dvasia, neatitinka tiesos, nes "broliai", į kuriuos poetas kreipiasi, yra ne liaudis, bet jos vadai — inteligentija. Būtų tuščia kalba sakyti, kad liaudies masė pati eity, lyg kokio nematomo angelo vedama, jai norimu keliu. Jeigu programa ir taktiką "vykdė buržuazinė (tegul ir smulkia-buržuazinė) inteligentija" (p. 151), tai kokius reikalavimus kėlė "liaudies išsivadujamasis judėjimas"? Kokie čia gali būti "nacionalinio judėjimo" prieštaravimai?

Atrodo, lyg ne poetas kvietė liau-

dį į "išsivadujamą kovą", bet tos liaudies "kovos pulsavimai" (p. 152) buvo akstinas Maironio kūrybai. Iš kur liaudis galėjo tą "pulsavimą" pajusti? Juk pats Maironis stovėjo "klerikalinės buržuazijos" pozicijoje. Čia tik aiškėja noras tautą skaldyti, ją įstatyti į "klasinės" kovos areną.

Kartu su "Pavasario balsais" išleistas libretas "Kame išganymas" dėl socialinių klausimų sprendimo krikščioniškos pasaulėžiūros šviesoj jau iš anksto susilaukė autorės smerkimo. Bet jeigu šis veikalas būtų buvęs ir itin meniškai sukurtas, jis dėl savo ideologinio pobūdžio nebūtų susilaukęs teigiamosio autorės įvertinimo. Juk jame keliama Bažnyčios socialinė doktrina prieš socializmą (komunizmą), jos nusištatymas prieš revoliuciją, smurtą, o Maironis ne už "kardo" kelią spęsti socialinėm problemom. Jeigu Maironis už krikščionybės teisių gynimą (eil. "Roma"), tai jau jis, pagal autorę, prieš "nacionalinio išsivadavimo judėjimą".

4

Iš ankstesniųjų Maironio poemų "Terp skausmų į garbę" susilaukė itin plačios autorės analizės. Daug dėmesio skirta St. Matulaičio recenzijai "Varpe", kur poema buvo pamerkta ne tiek dėl meninio lygio, kiek dėl pasaulėžiūrinės koncepcijos. Šalia Maironio "kultūriškai nacionalinio" judėjimo keliama ir "kita srovė". Tačiau apie savarankiškos, nepriklausomos Lietuvos siekimą ir ši srovė nieko nekalba.

Čia eina kalba apie skirtingą Lietuvos išsivadavimo sampratą. Maironui pirmiausia rūpėjo tautos laisvė. Nesvarbu, ar pavergėjas laikosi vienokios ar kitokios politinės doktrinos. Tik duokit, meldžiamieji, tautai laisvę pačiai pasirinkti savo vidaus santvarkai.

Bet jeigu Maironis "savo poemos idėjinės koncepcijos atžvilgiu atstovavo liberalinei buržuazijai, o ne liaudies masių interesams" (p. 217), kas pasakys, kokie buvo liaudies interesai? Juk kalbame apie visą tau-

tą, o ne vien liaudį ar proletaria-
tą. Dejuojama, kad Maironio kelias
"ne revoliucinis kelias" (p. 218). Lie-
tuvių tautai su 85 proc. katalikų
nebuvo pakeliui su svetimu, rusišku
socializmu (komunizmu). Matom
šiandien pat, kaip vyksta socializmo
(komunizmo) įgyvendinimas kitose
katalikiškose šalyse: geruoju ar
prievarta?

Apgailestaudama, kad poemų iš-
reikšti "klerikaliniai" Maironio ideo-
logijos momentai, autorė kartu guo-
džiasi, kad ji "atspindėjo ir tą di-
džiulį nepasitenkinimą carizmu, tą
šviesesnės ateities ilgesį, kuriuo gy-
veno liaudis" (p. 250). Atrodytų, kad
liaudis, išsivadavusi iš carizmo,
siekė tik socialinės padėties page-
rinimo. Lyg, kas ją valdys toliau,
jai nė po galva.

Tuo norima tik įteigti, kad Mai-
ronis buvo "klerikalinis" poetas -
patriotas, kuriam liaudies socialinė
padėtis nerūpėjo — ja pasirūpins ki-
ti.

Atskirus Maironio eilėraščius ver-
tindama, daro ir drąsių ir vienaša-
liškų teigimų, pav., kad eilėraštis
"Kur bėga šešupė" liaudies dainuo-
jamas kaip daina, nors žinome, kad
jis giedamas ir kaip religinis him-
nas. Arba kad eilėraštis "Senatvė"
rašytas apie tą epochą, "kai į Lie-
tuvos visuomeninį gyvenimą išėjo
proletariatas kaip jėga" (p. 321).

5

1906-1932 metų Maironio kūrybos
laikotarpiui skirta bemaž tiek pat
vietos, kiek ir "Pavasario balsams".
Naujoji "Jaunosios Lietuvos" poema
autorei nepriimtina dėl to, kad ji
kelia tautinės vienybės idealą, o tai
reiškia "atsisakymą nuo klasių ir
partijų kovos" (p. 359). "Dirbančių-
jų masės" turinčios atsisakyti kovos
dėl savo klasinių interesų, lyg jos
jau nuo seniausių laikų būtų kovo-
jusios už tą sistemą, kuria "džiau-
giasi" šiandien.

Ir čia rasi drąsesnių autorės spren-
dimų, nagrinėjant poemos eigą. Sa-
kysim, Maironio minimi "kareiviai ki-
ti" (gretinami su "kitais darbinin-
kais") autorei mena marksizmo bei

socializmo atstovus, kurie "bangomis
eina, kaip upė plati" (p. 361). Bet
iš tikrųjų, kokiomis "bangomis" jie
ėjo kad ir po 1905 metų revoliuci-
jos?

Kitas Maironio ano meto kūrinys
"Raseinių Magdė" dar daugiau kriti-
kos susilaukia. Tiesa, poetas palaik-
komas, kai jis kovoja dėl "naciona-
linės" savigarbos, kai jis ragina ne-
išsižadėti "nacionalinės" (liaudinės)
kultūros. Bet kai paaiškėja, kad sve-
timos idėjos sklinda iš socializmo bei
marksizmo lagerio, tada jau prasi-
deda kita byla. Tada jau poema į-
gauna "aiškiai skambantį reakcinį
atspalvį". Kaip gali būti revoliuci-
nės idėjos svetimos lietuvių tautai?
Dėl šios "reakcinės minties" auto-
rei ir visa poema "silpna", nors mū-
sų ankstesnieji literatūros kritikai
šią Maironio poemą laikė, berods, pa-
vyzdzingiausia. Dabar dėl politinio po-
ziūrio ji "nuvainikuota". Autorės du-
damas atsakymas dėl revoliucijos
("neginčijamai įvykusio fakto") le-
čia tik vad. "Didžiųjų Tėvynę" —
kada gi pati Lietuva vykdė socialisti-
nę (komunistinę) revoliuciją?

Kiek palankiau vertinami Mairo-
nio "Mūsų vargai". Suprantama, ko-
dėl. Ten nekeliami socializmo bei
marksizmo klausimai. Nors ankstes-
nieji mūsų kritikai dėl poemos ver-
tingumo buvo santūresni, ypač dėl
kronikinio jos pobūdžio. Bet ir au-
torei ši poema greit netenka "poetinės
gyvybės", kai tik joj imama
kalbėti apie pastangas "sukurti ne-
priklausomą valstybę" (p. 382).

Pagaliau ir Maironio dramaturgi-
joj randama per daug "buržuazinio"
elemento ("Kęstučio mirtis"), per-
daug klasių kovos stabdymo ("Vy-
tautas karalius"). Taipgi ir saty-
ros priimtinesnės tos, kurios labiau
plekia tautiečių ydas, kaip "buržu-
azinį išsigimimą".

Bet reiktų griežtai atmesti auto-
rės teigimą, kad "Maironio renesan-
sas" tai tik "Tarybų Lietuvos" nuo-
pelnas (p. 483) ir kad tik "demo-
kratinė kritika" iš esmės teisingai
įvertino Maironio kūrybą (p. 488).

A. Rimtenis

VERŽIMASIS Į KOEGZISTENCIJĄ

Su privilegijom ir be jų

Lietuvių visuomenė jau buvo pa-informuota apie Sovietų Sąjungos planus Lietuvos okupacijos įteisini-mui keliams paruošti. Tą veiklą ko-ordinuoti pavesta Sovietų Sąjungos Washingtone ambasados "antrajam sekretoriui", ištikimiausiam rusų ko-munistų politikos Lietuvoje tarnui Edmundui Juškiui ("Į Laisvę" 1969 m. Nr. 46/83, p. 66). Į tuos pačius planus įeina Chicagoje komunistų suorganizuota "Lietuvos draugų" grupė ir visa Maskvos stumiamą "kultūrinio bendradarbiavimo" ofen-zyva.

"Lietuvos draugų" pirmininkas Vy-tautas Judzentavičius 1969 metų ru-denį lankėsi pavergtoje Lietuvoje. Okupacinės valdžios pareigūnai se-nuosius lietuvius komunistus užsien-yje laiko "mirusiomis dūšiomis" ir visą dėmesį yra suţelkę iš laisvės kovos išvesti jaunesniąją lietuvių iš-eivijos kartą, tačiau V. Judzentavi-čiaus atvykimui skyrė didelį dėme-sį, tarsi oficialiam atstovui.

Jau Maskvoje jis buvo nugaben-tas pas Sovietų Sąjungos "tautybių tarybos pirmininką" Justą Paleckį, o Vilniaus aerodrome jį sutiko "kultū-ros ministras" Lionginas šlepetys, "užsienio reikalų ministro pavaduo-tojas" V. Zenkevičius ir Vladas Kar-velis su visu "kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komiteto" štabu. Pasitarimuose su V. Judzentavičiu-mi dalyvavo ir kiti Amerikos lietu-vių ekspertai: A. Laurinčiukas, L. Kapočius, V. Kazakevičius, V. Pe-čiūra, iš Amerikos atvykęs "Vilnies" redaktorius S. J. Jokubka ir kt.

Judėjimo laisve pavergtoje Lietu-voje naudojosi ir kai kurie kiti 1969 metų vasaros turistai: S. J. Jo-kubka, Ieva Mizarienė, Gimbutienė, Narkeliūnaitė, Karosienė, Vėžiai, Avi-žieniai ir kt.

Bolševikai propagandos pasidarė ir iš nepriviligijuotų lankytojų, ypač iš dr. A. Salio, kuris Lietuvoje du mėnesius rinko medžiagą lituanisti-niam darbui. Praktiškai buvo užda-rytas Vilniuje, tarsi namų arešte. Skaitė porą nekaltų paskaitų stu-dentams ir visuomenei. Visą laiką laikėsi labai baimingai, apsuptas oficialių "globėjų". Padarė nereika-lingus pareiškimus spaudai.

Panašią rolę suvaidino kapelmeis-teris Bronius Jonušas ir režisiorius Juozas Kaributas.

1969 metų vasarą iš čia į oku-puotą Lietuvą turistai daugiausia vy-ko lankyti savo artimųjų. Lietuvių turistų tarpe nepasitaikė nė vieno, kaip jaunas latvis Lazda ar du A-me-rikos estai studentai, kurie, nuvykę į savo kraštus, suignoravo okupanto įvestą "tvarką ir drausmę", buvo areštuoti ir iš Sovietų Sąjungos iš-tremti. Mūsiškiai bendradarbiautojai ten laikosi labai drausmingai, o drą-są ir karingumą rodo čia prieš savo veiksmius, kurie lietuvišką išėiviją į-spėja saugotis priešo pinklių ir be-atodairiškumu nepadaryti nepataiso-mos žalos pačiai laisvės kovai. Visa jų drąsa Vilniuje užsibaigia V. Ka-zakevičiaus aplankymu padėkoti už okupanto "malones".

Vykstančių Lietuvon ir grįžtančių iš ten turistų sekimas ir tikrinimas sovietų muitinėse labai sustiprėjo, ypač į vasaros galą. Vilniuje kon-trolė griežtesnė negu Maskvoje ar Leningrade. Vilniuje, kaip ir pačioje Rusijoje, slaptosios policijos agentai muitininkų uniformose kalba tik ru-siškai. Lietuviškai susikalbėti "tary-binės Lietuvos sostinės" muitinėje negalima.

"Tarybiniai piliečiai" užsienyje

Be gerai paruoštos kolektyvinės grupės 1969 metų pradžioje ("Į Lais-vę" 1969 m. Nr. 45/82, p. 72) pavie-

nių lankytojų iš pavergtos Lietuvos visą vasarą netrūko. Vieni ramiai, antri labai agresyviai aiškino išei-
vams apie Lietuvos ekonominį ger-
būvį, švietimo kilimą, jaunimo pa-
triotizmą ir vis kvietė atvykti į
Lietuvą ir visa tai pamatyti savo
akimis. Tokį kvietimą padarė ir
pats Justas Paleckis buvusiam ALT-
bos pirmininkui Antanui Rudžiui su
žmona, kai jie susitiko Indijoje.

Iš žinomesnių okupacinės valdžios
pasiųstų "apaštalu" iš anapus pa-
minėtini: rašytojas J. Dovydaitis, iš-
niekintoje Vilniaus katedroje įkur-
tos paveikslų galerijos vedėjas V.
Pečiūra, Aušros Vartų vikaras kun.
S. Lidys, filmų režisorius V. Žala-
kevičius, "Tiesos" vicedirektorius
žmona Šniukštienė, gausybė įvairių
specialistų — daktarų ir profesorių,
kurie lašino ir varvino "kultūrinio
bendradarbiavimo" nuodus į idėjiškai
ir tautiškai pasimetusios jaunesnio-
sios generacijos galvas.

Atvykusieji pasiskubindavo pade-
juoti, kad kelionei išleidę kelerių me-
tų sutaupas, nors laisvajame pasau-
lyje tikrai buvo žinoma, kad tų
"kultūrininkų" kelionių išlaidas ap-
moka okupacinė valdžia. Pagaliau
tai Indijoje patvirtino ir Justo Pa-
leckio žmona Antanui ir Marijai Ru-
džiams.

Stalino duktė Svetlana Allilujeva
pasikalbėjime su "The Christian
Science Monitor" korespondentu apie
sovietų keliautojus į užsienį pasi-
sako taip: Laisvai keliauti į užsie-
nį "negalima. Sovietų vyriausybė to
nenori. Eilinis rusas pats čia atvyk-
ti negali. Jei jam leidžiama iške-
liauti, tai jo kelionė yra suorgani-
zuota".

Raportai žodžiu ir raštu

Visi grįžtantieji iš laisvojo pasau-
lio okupuotos Lietuvos lietuviai yra
apklausinėjami. Pirmiausia Maskvoje,
o paskui Vilniuje. Tardymo procedū-
ra vienoda. Pradžioje grįžtantysis
pats pasakoja apie lankytas vietas,
sutiktus žmones, turėtus pasikalbėji-
mus, pastebėtus sovietams naudin-
gus reiškinius. Paskui apklausinėto-

jas sustoja prie kai kurių užsienio
lietuvių pavardžių ir apie tuos žmo-
nes klausinėja ilgai ir detaliai. So-
vietai čia siunčia turistus ne tik ste-
bėti žmones ir numatytas aukas lai-
mėti okupacinės politikos naudai, bet
taip pat registruoti mokslo ir tech-
nikos pažangą, kurią galėtų pasi-
savinti ir skelbti kaip savo atra-
dimą.

Atidavęs ataskaitą žodžiu, sovie-
tinis turistas turi visą savo patirtį
užsienyje surašyti ir raportą įteikti
"kultūrinių ryšių su užsienio lie-
tuviais komitetui". Tie, kurie buvo
išvykę su specialia misija, raportą
raštu paruošia kaip tarnybinę pa-
reigą. Gi kurie užsieniuose lankėsi
savo pastangomis, nuo raporto raštu
dažniausia kratosi. Daugeliui yra ži-
noma paslaptis, kad jei kas jau kar-
tą raštu raportą įteikia, tas tampa
užsienio lietuviams sekti tinklo da-
limi. "Kultūrinių ryšių su užsienio
lietuviiais komitetas" — sovietų
žvalgybos filialė — tokio jau nebe-
paleidžia, ir laikas nuo laiko jam
paveda atlikti tam tikrus uždavi-
nius.

Tačiau pagrindinį pasitarinimą
sovietų žvalgybai užsienio lietuvius
išaiškinti atlieka jų surasti talki-
ninkai pačios išeivijos tarpe. Kon-
taktus su sovietų žvalgyba jie pa-
laiko per čia atvykstančius "kultūri-
nius bendradarbiautojus" ir asmeniškai
patys dažnokai atsilankydami pa-
vergtoje Lietuvoje. Yra pilnai nu-
statyta, kad apie kai kuriuos užsie-
nio lietuvius sovietų žvalgyba apklaui-
sinėja beveik kiekvieną iš užsienio
grįžusį "tarybinį pilietį".

Kultūrinės virvės laisvei smaugti

Sovietų politikos didysis siekis —
Lenino gimimo šimtąsias metines
apvainikuoti Pabaltijo valstybių oku-
pacijos įteisinimu. Tam siekiui sker-
sai kelio stovi pajėgi baltų išeivija.
Su ja demokratiškų kraštų vyriausy-
bės skaitosi. Tad reikia kokiū nors
būdu fiziškam smurtui nepasiekiamą
opoziciją sunaikinti. Maskva tad į
baltų išeiviją metė tautos meilės ir
tautinės kultūros pakulų kultūrinėms

virvėms vyti, kuriomis ji pasiryžusi galutinai užveržti teisinę Pabaltijo kraštų gyvybę palaikančią arteriją. "Kultūrinio bendradarbiavimo" crescendo, rodos, turėtų prikelti dvasiškai aklius ir kurčius. Bet taip nėra. Atskiri asmenys ir grupės šokosi remti sovietų politiką, organizuodami sovietiškas liaudies meno parodas, rengdami okupanto misijų vykdančių solistų koncertus, leisdamiesi į kitokį sovietų politikai tar naujantį "kultūrinį bendradarbiavimą".

Sovietai jau pasiūlė paramą vienuolių pranciškonų vadovybėje JAV-se veikusiai šv. Antano gimnazijai; netrukus, reikia laukti, panašūs pasiūlymai gali ateiti lituanistinėm mokyklom, ansambliams, chorams, operoms, mokslininkams. Nereiktų nušėbti, kad ir Lietuvių Bendruomenei, jei tįk ji bus izoliuota arba pati izoliuosis nuo laisvinimo kovos. VLIK-as, ALT-ba, Rezoliucijoms Remti Komitetas, BATUN-as ir Lietuvos Laisvės Komitetas tokių pasiūlymų tikrai nesulauks. Nesulauks ir diplomatinė Lietuvos tarnyba. Maskva viską gali daryti, kad mus suskaldytų, tik vieno dalyko nedarys — neparems kovos už Lietuvos laisvę.

Sovietų politikos ir mūšikių kai kurių žmonių naivumo kontekste reikia vertinti ir 1969 metų rudėnį organizuotus sovietų dainininko Eduardo Kaniavos ir jo žmonos Barboros koncertus. Bostone, Washingtone ir New Yorke koncertai nepasisekė, nes tos bendruomenės daugumoje išlaikė tautišką sąmoningumą. Chicagoje į koncertą lapkričio 9 d. susirinko 600-800 žmonių, kurių trečdalis sudarė "Vilnies" tipo "pažangieji". Iš naujosios imigracijos "pažangiesiems" labiausia solidarizavo gydytojai, muzikai ir dainininkai. Nors Barbora Kaniavienė lietuvius partizanus vadino "Lietuvos miškų šunimis", jos vyrui akomponuoti ryžosi pianistas Manigirdas Motekaitis. Jis lydėjo Kaniavą ir į New Yorką. Dolerio jėga begalinė.

Kaniavos koncertą Chicagoje ofi-

cialiai organizavo šie "bendradarbiautojai": Ar. Bičiūnas, D. Bielskus, R. Dirvonis, V. Germantas, D. Korzonienė, R. Kviklytė, L. Mockūnas, dr. T. Remeikis, A. Valaitytė, V. Vepštas, L. Vėžienė ir G. Vėžys. Tai daugiausia skautų ir santariečių - šviesiečių veikėjai. Užkulisuose veikė keli didesni tūzai, kuriems išeiti į sceną dar nenaudinga. Pakvietimus oficialiai platino "Marginiai", neoficialiai — dar pora įstajig ir pavieniai "bendradarbiautojai".

Lietuviškoji Chicagos spauda ir radijo valandėlės vėl parodė puikų susiorientavimą ir koncerto nereklamavo, nors ir buvo bandyta papirkti Judo grašiais. Tik "Barcus šeimos" radijo vedėjas Daukus vėl, kaip ir Noreikos atveju, susigundė pinigų.

Žvilgsnis atvirom akim

Kad "kultūrinis bendradarbiavimas" yra svarbus Sovietų Sąjungos politikos komponentas, išvadą galima padaryti iš to, kad praėjusią vasarą Maskva sukviėtė "kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje" komitetus ir instruktavo juos dėl 1970 metų veiklos. Taip pat ten buvo išdalintas "kultūriniams bendradarbiautojams" užsienyje skirtas "kreipimasis", kuriame tarp kitko sakoma:

"Jūs įnešėte nemažą indėlį vystant kultūrinius ryšius su Tėvyne, plečiant savitarpio supratimą ir bendradarbiavimą tarp tarybinių žmonių ir tautų tų kraštų, kuriuose gyvena mūsų tautiečiai... Jūsų veikla padeda sklisti tiesai apie Tėvynę, apie įkvėptą tarybinės liaudies darbą, jos kovą už taiką ir pasaulio tautų draugystę". Tas "kreipimasis" "kultūrinio bendradarbiuotojus" vadina "Tarybų S-gos bičiuliais" (!) ir kviečia "dar labiau sutelkti savo jėgas, savo veiklą padaryti dar šakotesnę ir stipresnę..." "Kultūrinio bendradarbiavimo" įkvėpėjas "Gimtasis Kraštas" 1969 metų rugpiūčio 28 d. numeris tą "kreipimąsi" palydi tokiu komentaru:

"Kreipimosi mintys gerų, kilnių idėjų sėklomis sklinda per visus kontinentus, žadėdamos gražius draugystės, kultūros, humanizmo vaisius".

Kanadiškė "Nepriklausoma Lietuva", redaguojama dr. Henriko Nagio, "bendradarbiautojų" entuziazmą vėsina tokiomis vedamojo mintimis:

"Nesakome, kad kiekviena daina, tokiu būdu, tampa propagandinė, bet iš kitos pusės negalima sakyti, kad tokie koncertai atliekami be sovietinių pareigūnų bei institucijų žinios. Kitaip tvirtinti — būtų naivu.

Verta taip pat kategoriškai pa-brėžti, kad tarp menininkų išėivijoje ir sovietinės Lietuvos valdytojų jokio kultūrinio bendradarbiavimo nėra. Jokiam mūsų menininkui nebuvo leista laisvai koncertuoti Lietuvoje. Nei vienam išėivijos lietuviui rašytojui (nekomunistui) nebuvo leista nuvykti Lietuvon ir laisvai skaityti savo kūrybą. Nei vieno laisvo rašytojo lietuviška knyga, išleista išėivijoje, dar nėra pardavinėjama pavergtos Lietuvos knygynuose...

Visa tai turėtų įsidėmėti karštesnieji koncertų organizatoriai. Visa tai turėtų gerai apgalvoti tie, kurie jau tariasi matą atkeltus vartus į platesnį bendravimą su Lietuvos tarpininkais" ("Nepriklausoma Lietuva", 1969 m. lapkričio 26 d.).

Laisvės kovotojas ir enkavedistas

Didieji entuziastai bendradarbiavimą iš kultūros jau ima pratęsti ir į politiką.

"Vienybė" (kuriai "komunizmas nėra koks velniškas apuokas... bet tauri žmonių lygybės ilgesio išraiška" ir kuriai "Maskva į Lietuvą turi tokią pat teisę, kaip Washingtonas į Puerto Rico") 1969 m. rugpjūčio 29 d. numeryje paskelbė keletą nuotraukų, rodančių, "kaip linksmas Long Island lietuvių gegužinėje pas Antanaičius". O linksmas šauniai: stalai apkrauti valgiais ir gėrimais, o prie stalų matosi įsidėmėtinų veidų: "Moscow News" ko-

respondentas prie Jungtinių Tautų ir Komunistų Partijos padalinio pavergtoje Lietuvoje centro komiteto propagandos skyriaus vedėjo pavaduotojas Albertas Laurinčiukas, jo žmona Izolda, "tautišku kostiumu apsirengusi" (koks patriotizmas!) Nelė Anglienė, vienybininkė Pranė Lapienė, Laisvės Kovotojų Sąjungos atstovas VLIK-e Vaclovas Alksnis ir daugiau kitų žmonių. Gegužinėje dalyvavo ir Sovietų Sąjungos Washingtono "antrašis sekretorius" Edmundas Juškys, kuris tačiau foto objektyvo vengė. Ypač reikšminga viena nuotrauka: septyni žmonės susikabinę rankomis — centre laisvės kovotojas, kurį sarkastišku žvilgsniu stebi enkavedistas. "Vienybė" tą grupę pavadino "įvairių pažiūrų lietuvių" susitikimas. Yra davinių, kad draugiškas susikabinimas rankomis įvyko alkoholio įtaškoje. Kriminaliniame nusikaltime tai būtų lengvinanti aplinkybė, tačiau rezistencinė kova tokių lengvatų nežino.

Sovietų agento ir VLIK-o nario draugiško bendravimo pasigarsinimas Lietuvos laisvei neištikimose spaudoje iššaukė reakcijos vyriausiam laisvės kovai vadovaujančiame organe. VLIK-o Taryba tą reikalą svarstė 1969 metų rugsėjo 26 d. ir spalio 1 d. posėdžiuose. Klausimą kėlė krikščionių darbininkų atstovas V. Vaitiekūnas, pradžioje blokavo A. Budreckis (vilnietis). Po ilgų ir karštų debatų visi atstovai sutarė, kad toks elgesys kompromituoja VLIK-ą, tačiau nesutarė dėl vienos papeikimo formulės. Buvo balsuota už dvi. Už J. Audėno formuluoatą ir VLIK-o pirminio karštamai remiamą pasiūlymą pasisakė Škėrys (DF), Pažemėnas (vienybinkai), Sperauskas (tautininkai), Vaitiekūnas (krikšč. darbininkai), Valiūnas (Ūkininkų Sąjunga), Banelis (Ūkininkų Partija), Radzivanas (LFB); Bieliuko - Pakalkos formulę rėmė Alksnis (Laisvės Kovotojų Sąjunga), Bieliukas (Rezistencinė Santarvė, Pakalka (soc. demokratų), Virbickas (LAS), Vilgalys (mažlietuvių), Dulevičius (valst. liaudi-

ninkai), Jasaitis (krkšč. demokra-
tal), Čižiūnas (viltiečiai). Tuo būdu
pilnesnė ir logiškesnė Audėno for-
mulė vienu balsu pralaimėjo. Cha-
rakteringa, kad valstiečių liaudininkų
atstovai VLIK-o Taryboje ne-
parėmė savos grupės žmogaus (Au-
dėno) siūlymo. VLIK-e juokaujama,
kad kai kuriems atstovams tik vie-
na smegenų pusė beveikianti. Geras
pavyzdys galėtų būti ir J. Pakalka,
rėmęs rezoliuciją prieš sovietinius
koncertus, bet pats pasistengęs Ka-
niavos koncerte dalyvauti.

Ne pats susitikimo faktas turėtų
iškėlė debatus VLIK-e. Bet V. Alks-
ninio nesupratimas (net ir po įvy-
kio), kad susitikimas tokiose sąly-
gose ir su tokio rango Lietuvos oku-
panto tarnais ir reklamavimasis
"Vienybėje" reiškia laisvės kovos
nuosmūgį, net gi prileidus, kad pa-
sikalbėjimuose VLIK-o narys ir būtų
gynęs Lietuvos nepriklausomybės rei-
kalą. Ar VLIK-o žmonės liaudžiai
duoda vienus nurodymus, o patys lai-
kosi kitų?

Kitokio bendravimo pavyzdžiu rei-
ka laikyti inž. Antano Rudžio susi-
tikimą su Justu Palekiu Indijoje.
Tai nebuvo "įvairių pažiūrų lietuvių"
prie vodkos butelio susitikimas, bet
privataus pobūdžio diskusijos su ofi-

cialiai aukštoje pozicijoje esančiu
Lietuvos laisvės priešu. Ir pasikal-
bėjimas, kiek jį atskleidė A. Rudis,
tam tikra prasme mums buvo nau-
dingas.

Išsilaikysime 100 metų

Praėjusių Vėlinių vakarą Vilniaus
Rasų ir kitų miestų kapinėse žibėjo
tūkstančiai žvakelių ir jas degliojo
šimtai jaunų žmonių. Ir žmonių, ir
žvakelių šioje Vėlinėse buvo žymiai
daugiau negu kitais metais. Lie-
tuvos jaunimas žino, ką reiškia
žvakelės Vėlinių naktį kapinėse. Jos
apšviečia jų ir mūsų laisvės viltis
"Mes išsilaikysime šimtą metų", vie-
noje Vilniaus kavinėje užsienio lie-
tuvuiui pašakė studentas. "Ar išsilai-
kysite jūs? Ar jūs jau neprade-
date pamiršti, kodėl pasitraukėte iš
Lietuvos?"

"Kultūrinis bendradarbiavimas" —
tai Maskvos keliamas vėjas žvake-
lių šviesai užgesinti.

J. Žiograkalnis

Redakcijos pastaba. V. Alksninis
yra jau iškeliavęs amžinybėn. šis
straipsnis buvo paruoštas dar prieš
jo mirtį.

POLITINIS KONCERTAS

Senieji "laisviečiai" ir "viltiečiai"
iš Los Angeles, Riverside, Yucaipa,
Long Beach ir net San Francisco, at-
vykę į sovietų solisto Vaclovo Dauno-
ro koncertą 1970 metų balandžio
mėn. 4 d. Los Angeles mieste, pasi-
juto nebe vieni. Ką amžius padarė,
apretindamas jų gretas, modernieji
"Arkanzaso traperiai" ir jų gardą
prigaudė naujų ir gana gudrių jaunes-
nės kartos lietuvių, ko jie patys ne-
pajėgė išsiauginti. Šiame susiartinime
jau patogiai jautėsi net buvusio
Lietuvos ministerio pirmininko gene-
rolo Černiaus ir buv. prezidento Gri-
niaus sūnūs. Ir du kunigėliai. Į tą
gardą jie atėjo savu noru ir jautėsi

atlikę didesnę žygdarbį negu popie-
žius ar jų tėvai kokį kada nors buvo
padarę.

Jei kas prieš kelerius metus tokį
susiartinimą būtų pasiūlęs, rezisten-
tas Bronys Raila keliolikoje "akimir-
kų" tokį būtų paskelbęs išdaviku ar,
pagal naują sovietų taktiką, žmogum
su suskystėjusiais smegenimis. Šiuo-
kart jis pats giliai pasinėrė į orga-
nizacinį pogrindį, talkinamas gim-
naitės iš Topangos archeologės Mari-
jos Gimbutienės, kuri skautų vardu
siūlė ne žalvario ar dievukų, bet so-
vietiško masalo. Atrodo, kad Anta-
nui Venclovaj teks perrašyti tarybi-
nę prisiminimų knygą ir paliudyti,

kad Raila niekad iš Trečiojo Fronto nebuvo perėjęs į tautininkų žvalgybą, ir niekad nevogęs Maironio saldainių. Sovietai mėgsta žmonių biografijas perrašinėti.

Dažį užsienio lietuvių traperiams pasisekė įpaimioti vikriai ir beveik neatšaukiamai. Pradėta nuo siuntinių, bet čia kito kelio nebuvo. Reikėjo gelbėti saviškius. Toliau prasi-dėjo nekaltos kelionės, Inturisto beveik nekludomos, ir pavieniai bei grupiniai atsilankymai iš ten, drg. Antano Sniečkaus laiminami.

Paskui toks lietuvis kaip Valaitis iš "Vienybės" "Arkanzaso traperių" irgi buvo pagautas, nors pats per Balfą beveik į kiekvieną pabėgėlių nuo rusiško komunizmo yra įkrovęs savo rūpesčių ir sielos dalį.

Kai Dalia Bylaitienė ir dvi Kviklytės (viena Chicagoje, kita Californijoje) pradėjo organizuoti tarybinius koncertus, "traperių" garduose pažįstamų veidų staiga žymiai paau-go. Tos pačios bendradarbiaujotos politinį koncertą atgabeno ir į Los Angeles. Ėmė švilpti "traperių" vikriai laidomi lasso.

Tuo pačiu metu kai tamsoje pasi-slėpęs koncertui rengti komitetas eksponavo skautus akademikus bilietams platinti, Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais Los Angeles atstovybė siuntinėjo kvietimus dalyvauti Vaclovo Daunoro koncerte ir tuo pa-minėti Lenino šimtmetį ir "Lietuvos įsijungimo į Sovietų Sąjungą 30-me-tį". Railai nepasisėkų į rampos švie-šą įsivilioti pianistės Raimondos Apeikytės, nors buvo riteriškai pasižadė-jęs apginti ją nuo bet kokių galimų užsipuolimų spaudoje, iš Seattle (Wash.) atgabenas Chicago lietu-vių operos dirigentas Aleksandras Kučiūnas. Negailėta aukų, kad tik pasisekimas būtų garantuotas. Ir tai kur nepajėgta įsivilioti į narvą vien masalu, patepta doleriniu tepalu, ko Davy Crockett niekad nebuvo išmo-kęs. Maestriui vis tas pats, ar dole-ris ateina iš Chicagos aukotojo, ar iš Los Angeles "traperio" aukos.

Kaip solistui ir akompaniatoriui už-mokėta, honorarais ar dienpinigiais

(kad būtų apeita valstybinių mokes-čių reikalai), ne tiek svarbu. Daug svarbiau "traperių" paleistas gandas, kad koncerto pelnas teksiąs lituanis-tinei mokyklai ar skautų stovyklai. Į pinigus pageidavimą pareiškęs net ir Balfas. Iš tikro prisigyventa Vinco Kudirkos laikai. Ne priepuola-mai Bronį Railą ir "Draugas" su Vincu Kudirka palygino. Tik neaišku, kuriem tipams naujieji lietuviškų til-tų remontojotai artimesni: kopieji-koliubovams, nikcėmnickiams, merza-cevams ar kruglodurovams? Los Ange-les plačiai kalbama, kad finansinių politinio koncerto problemų spręsti iš rusų ambasados Washingtono bu-vęs atvykęs pats "antrasis sekretori-us" Edmundas Juškys.

Los Angeles lietuviai tačiau sovie-tų politikai, papuoštai meno masa-lu, pasipriešino. Tautininkai padarė nutarimą koncertą boikotuoti. Ateiti-ninkai sendraugiai savo susirinkime nutarimo nedarė, nors pirmininkas Jonas Motiejūnas karštai įtikinėjo, kad jo dukrelė, Bostone išklausiusi ta-rybinio dainininko koncerto, iškart į lietuviybę atvirtusi, lyg Kudirka, per-skaitė "Aušros" pirmą numerį. Skau-tai savo susiėjime beveik susipešė. Skautų stovyklavietei kurti komite-to pirmininkas Algirdas Avižienis tvirtai pasisakė už koncertą. Į kon-certui rengti komitetą neįėjus vienas iš baimės, kad nesumazėtų žmonių parama. Kiti skautų tėvai ėmė reikš-ti baimę, kad iš vilkiukų ir paukš-tyčių neišvirštų pionieriai, nes skau-tai akademikai jau seniai į savo sto-vyklas pasikviečia su pranešimais (žinoma, "nepolitiniiais") komunistus, atvykusius iš pavergtos Lietuvos. Po koncerto prasidėjo skundų rašymai ir parašų rinkimai, kad iš skautų va-dovybės būtų pašalinti kai kurie as-menys.

ALT-bos skyrius tuo reikalu su-kvietė susirinkimą. Jame Alto, Bend-ruomenės ir Vliko atstovybės vardu vienbalsiai (nes J. Motiejūnas, atsto-vaavęs Balfą, prieš tai demonstraty-viai iš susirinkimo buvo išėjęs) buvo priimtas atsisaukimas, kuriame nuro-dyti tokių politinių koncertų tikslai:

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ INFORMUOJA SVETIMUOSIUS

Padaryta gera pradžia

Svetimųjų informavimas Lietuvos bylos reikalu yra ir sudėtingas ir nepaprastai sunkus. Tai galėtų paliudyti ALT-bos ir VLIK-o vadovybės. Tikrumoje, tie veiksniai ir turėtų būti informacijos centrais! Iki šiol nei vienas nei kitas nieko konkretesnio šioje srityje nepadarė. Tiesa, planų tuo klausimu minėtų veiksmų vadovybėse netrūko, bet tie planai ir liko planais.

Tą vakuumą užpildyti ėmėsi JAV LB Centro Valdyba, vadovaujama Broniaus Nainio. 1969 metų pabaigoje buvo sudaryta LB informacijos komisija (amerikiečių tarpe jos vardas — National News Service). Ši komisija pažadėjo JAV LB Centro Valdybai talkinti vienerius metus. Dabartinė informacijos komisija savo darbą baigia, nes jau turime naujai išrinktą LB Tarybą, kuri, reikia manyti, netrukus sudarys LB

naujus centro organus. LB naujoji Centro Valdyba turėtų tą darbą ir toliau tęsti.

Informacijos komisiją sudarė šie lietuvių darbuotojai, turį nemažą patirties svetimųjų informavimo darbe: kun. A. J. Kontautas, T. Gečienė, A. Gečys, P. Jasiukonis, kun. kleb. J. C. Jutkevičius, R. Kezys, kun. K. Pugevičius, L. Valiukas ir V. Volertas. Trys iš jų (kun. Kontautas, kun. Jutkevičius ir kun. Pugevičius) yra gimę, augę ir aukštąjį mokslą baigę Amerikoje, gi kiti — jaunosios ar vidurinės kartos atėiviai, baigę aukštąjį mokslą JAV-se. Komisijai vadovavo L. Valiukas.

Informacijos komisija, pradėdama savo darbą, pažadėjo padaryti gerą pradžią svetimųjų informavimo Lietuvos bylos reikalu srityje. Šis vienetas gali duotą žodį išlaikė, ir lietuviai savi džiaugtis komisijos darbo pasigėrėtinais rezultatais.

suskaldyti išeivijos lietuvių bendruomenę, atskirti geros valios lietuvius nuo mūsų veiksmių ir migdyti Lietuvos nepriklausomybės atgavimo viltis. Atsišaukimai pasiekė visus Los Angeles ir apylinkių lietuvius. "Naujienu" korespondentas, kad ir suklysdamas kai kuriose detalėse, labai taikliai pasūdydamas sarkazmo druska, informavo skaitytojus. Prieš politinį koncertą vedamuoju pasisakė "Lietuviai Amerikos Vakaruose". Tėvas Leonardas Andriekus, lietuvių parapijoje vedęs metines rekolekcijas, Velykų rytą Prisikėlimo mišių pamoksle nurodė, kur veda iš paviršiaus nekaltai atrodaš kultūrinis bendradarbiavimas. Lietuvių bendruomenė tapo išjudinta, ir jos nariai pagal savo jausmus ir temperamentą ėmė priešintis "traperių" užmačioms.

Virvės jų rankose nebe taip vikriai besisuko. Organizatoriai laukė 450 aukų, o sulaukė tik 210. Keli žinomesni vardai, slėpdamiesi nuo galimų piktųjų, kartu su solistu įėjo pro užpakalines duris. Salę saugojo uniformuota policija ir reikalavo atidaryti kiekvieną įnešamą paketėlį. Didesnę pusę auditorijos sudarė senosios kartos "progresyvieji".

Dabartinę bendradarbiavimo politiką vaizdžiu išsireiškimu susumavo Šv. Kazimiero parapijos klebonas prel. Jonas Kučingis parapijos laikraštyje: "Anksčiau komunistai ieškojo mūsų su šautuvu, dabar ateina su daina". Tik tiksliai išliko tie patys: sunaikinti laisvąjį lietuvių ir amžiams įteisinti Lietuvos pavergimą.

Petras Pagirys

Komisijos darbai ir darbo metodai

Pagrindinis informacijos komisijos tikslas buvo išnešti kaip galima plačiau lietuvių ir Lietuvos bylos reikalą į amerikiečių tarpą ir juose surasti kiek galima daugiau Lietuvos laisvės reikalo kėlėjų ir gynėjų.

Iš lietuvių į šį darbą įsijungė virš 300 asmenų (paskutiniu metu!) — tai buvo LB ir kitų organizacijų darbuotojai. Komisija paruošė ir jiems pasiuntė daug ir įvairios medžiagos. Tiems asmenims reikėjo tą medžiagą tik tinkamai panaudoti. Be to, komisija paruošė ir išrašė į magnetines juostas eilę radijo programų (anglų kalboje). Lietuvių darbuotojai galėjo tas programas užsisakyti ir bandyti "įpiršti" amerikiečių radijo stotims (ar programoms). Tai buvo komisijos darbo tik maža dalis.

Pati informacijos komisija kontaktavo šimtus krašto legislatorių ir kitų pareigūnų. Komisija taip pat kontaktavo krašto dienraščių redaktorių ir laikraštinkus. Visiems jiems buvo paruošta ir pasiūsta specialios medžiagos Lietuvos bylos reikalu. Nebuvo pamiršti ir radijo ir televizijos komentatoriai: jie buvo kontaktuoti ir aprūpinti komisijos paruošta medžiaga. Vien tik laiškų, komisija parašė ir išsiuntė (kartu su atitinkama medžiaga) dešimtimis tūkstančių.

Pastangų ir darbo vaisiai

1970 metų pirmojo pusmečio laikotarpyje komisijos ir jos talkininkų pastangomis buvo išgauta eilė įžanginių (vedamųjų) katalkų ir pasauliečių laikraščiuose (dienraščiuose ir savaitraščiuose). Eilė laikraštinkų parašė specialius straipsnius Lietuvos bylos reikalui. Ne vieno iš tų laikraštinkų straipsniai spausdinami eilėje (kartais net šimtuose) laikraščiu. Amerikiečių žymiojo laikraštinko David Lawrence straipsnis Lietuvos bylos reikalui buvo atspaustas šimtuose amerikiečių dienraščių. Šios Vasario 16-sios proga ir minint skaudžią 30-ties metų Lie-

tuvos okupacijos sukaktį, Lietuvos ir jos bylos reikalas žymiai plačiau nuskambėjo amerikiečių radijo ir televizijos programose ir pasklido amerikiečių spaudoje, negu kad bet kada praeityje.

Kasmetį Vasario 16-sios proga ir minint birželio mėnesio liūdnuosius įvykius, JAV-bių Kongreso nariai (senatoriai ir kongresmanai) taria žodžius ar padaro pareiškimus, kurie įtraukiami į Congressional Record (Kongreso stenogramas). Paskutiniųjų kelerių metų laikotarpyje legislatorių žodžiai ar pareiškimai buvo pasidarę labai blankūs, beveik nieko nesaką. Informacijos komisija pasuko visą reikalą lietuviams ir Lietuvai žymiai palankesne linkme. Pastangų rezultatai ir viena ir kita proga yra pasigėrėtini. Iš maždaug 100 kalbėjusių ar padariusių pareiškimus legislatorių Vasario 16-sios proga: 1. 41 legislatorius kėlė seną ir garbingą Lietuvos praeitį; 37 legislatoriai ragino JAV-bių administraciją perkelti Lietuvos bylą į Jungtines Tautas; 3. 10 legislatorių ištiesai įtraukė į Congressional Record garsiąją rezoliuciją (H. Con. Res. 416); ir 4. 5 legislatoriai ištiesai įtraukė į Congressional Record JAV LB Valdybos memorandumą Lietuvos bylos reikalui. Birželio liūdnujų įvykių proga senatorių ir kongresmanų žodžiai ar pareiškimai yra taip pat pasigėrėtini. Iki birželio

(Nukelta į 78 pusl.)

GERIAUSIA REZOLIUCIJA (žiūr. kitame puslapyje) — LB Santa Monica (Kalifornijoje!) apylinkės vadovybės pastangomis buvo išgauta iš Los Angeles apskrities (county) tarybos geriausia visame krašte rezoliucija Lietuvos bylos reikalui. Ši rezoliucija nebuvo nukreipta tik lietuviams, o skirta JAV-bių vyriausybei, raginant ją kelti Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose. Pažymėtina, kad Los Angeles apskritis (county) gyventojų skaičiumi yra didžiausias visame krašte, turįs 7,200,000.

COUNTY OF LOS ANGELES

LITHUANIAN STATE

719th Anniversary

Whereas, THIS YEAR MARKS THE 719TH ANNIVERSARY OF THE FORMATION OF THE LITHUANIAN STATE WHEN MINDAUGAS THE GREAT UNIFIED ALL LITHUANIAN PRINCIPALITIES INTO ONE KINGDOM IN 1251 AND THE 52ND ANNIVERSARY OF THE ESTABLISHMENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA ON FEBRUARY 16, 1918 COMMEMORATED BY AMERICANS OF LITHUANIAN ORIGIN OR DESCENT AND THEIR FRIENDS IN ALL PARTS OF OUR GREAT NATION; AND

Whereas, THE COMMUNIST REGIME DID NOT COME TO POWER IN LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA BY LEGAL OR DEMOCRATIC PROCESS; AND

Whereas, THE SOVIET UNION TOOK OVER LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA BY FORCE OF ARMS; AND

Whereas, THE GOVERNMENT OF THE UNITED STATES MAINTAINS DIPLOMATIC RELATIONS WITH THE GOVERNMENTS OF THE FREE BALTIC REPUBLICS OF LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA AND CONSISTENTLY HAS REFUSED TO RECOGNIZE THEIR SEIZURE AND FORCED INCORPORATION INTO THE SOVIET UNION; AND

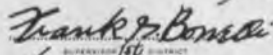
Whereas, THE COMMITTEE OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES, CREATED BY H. RES.346 OF THE EIGHTY-THIRD CONGRESS TO INVESTIGATE THE INCORPORATION OF THE BALTIC STATES INTO THE SOVIET UNION, FOUND THAT THE INCORPORATION OF LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA WAS CONTRARY TO ESTABLISHED PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LAW; AND

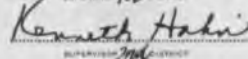
Whereas, THE HOUSE OF REPRESENTATIVES AND THE UNITED STATES SENATE (OF THE 89TH CONGRESS) UNANIMOUSLY PASSED HOUSE CONCURRENT RESOLUTION 416 URGING THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES TO DIRECT THE ATTENTION OF WORLD OPINION AT THE UNITED NATIONS AND AT OTHER APPROPRIATE INTERNATIONAL FORUMS BY SUCH MEANS AS HE DEEMS APPROPRIATE, TO THE DENIAL OF THE RIGHTS OF SELF-DETERMINATION FOR THE PEOPLES OF LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA AND TO BRING THE FORCE OF WORLD OPINION TO BEAR ON BEHALF OF THE RESTORATION OF THESE RIGHTS TO THE BALTIC PEOPLES;

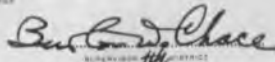
Now, therefore, be it resolved THAT THE BOARD OF SUPERVISORS OF THE COUNTY OF LOS ANGELES RESPECTFULLY URGES THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES TO BRING THE QUESTION OF LIBERATION OF THE BALTIC STATES BEFORE THE UNITED NATIONS AND ASK THAT BODY TO REQUEST THE SOVIET UNION WITHDRAW ALL OF ITS TROOPS AND RELEASE ITS CONTROL OF LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA AND RETURN TO THEIR HOMES ALL BALTIC EXILES AND DEPORTEES FROM PRISON CAMPS IN THE SOVIET UNION; AND

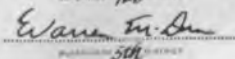
Be it further resolved THAT A COPY OF THIS RESOLUTION BE FORWARDED TO THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES, SECRETARY OF STATE WILLIAM P. ROGERS, AND UNITED STATES AMBASSADOR TO THE UNITED NATIONS CHARLES W. YOST.

CHAIRMAN OF THE BOARD OF SUPERVISORS 31st DISTRICT

SUPERVISOR 14th DISTRICT

SUPERVISOR 20th DISTRICT

SUPERVISOR 14th DISTRICT

SUPERVISOR 5th DISTRICT

LIEUVIŲ BENDRUOMENĖ

(Atkelta iš 76 pusl.)

mėnesio 27 dienos (rašant šias eilutes) virš 40 legislatorių tarė ilgesnius ar trumpesnius žodžius ar padarė savo pareiškimus, kurie buvo įtraukti į **Congressional Record**. Dauguma jų ragino JAV-vių vyriausybę kelti Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose, 18 legislatorių įtraukė ištaisai į **Congressional Record** garsiąją rezoliuciją (H. Don. Res. 416), 6 legislatoriai įtraukė ištaisai į **Congressional Record** informacijos komisijos paruoštą informacinį straipsnį (essay) Lietuvos bylos reikalu. Iš **Congressional Record** nesimato beveik nė ženklo apie veiksmų ar kitų grupių "spaudimą" į legislatorius Washingtono Lietuvos bylos reikalu.

Lietuviai įvertino komisijos darbą

Informacijos komisija yra gavusi šimtus padėkos laiškų už pavienių lietuvių ar lietuvių organizacijų vadovybių. Didieji ir objektyvieji lietuvių laikraščiai — "Draugas" ir "Darbininkas" — skyrė po porą įžanginių (vedamųjų) tam reikalui, pasidžiaugdami informacijos komisijos puikiai atliktu darbu svetimųjų informavimo Lietuvos bylos reikalu srityje.

Informacijos komisija susilaukė ir neigiamų žodžių, bet tai buvo blogos valios žmonių padarinys. "Naujienos" drabstė ir vis tebedrabsto purvais Lietuvių Bendruomenę. Informacijos komisija neišvengė purvų ir bernišku žodžių iš "Naujienų". "Dirvos" bendradarbė E. Čekienė bandė "įvertinti" LB informaciją svetimiešiams (žiūr. "Dirvą", gegužės mėn. 8 d. numerį. Red.). Ji to negalėjo padaryti, nes iš jos to "informacinio" straipsnio matyti, kad ji neturėjo jokio supratimo apie LB informacijos komisijos atliekamą darbą. Jei ji tikrai nuoširdžiai būtų norėjusi tu klausimu pasisakyti, galėjo pasiinformuoti pas informacijos komisijos narius. To ji nepadarė. Neturėdama faktų, ji tame "informa-

ciniamė" straipsnyje klaidžioja šunkeliais. Anot jos, lietuviai gydytojai padarė daugiau, negu kad informacijos komisija, nes jie parašė apie 500 laiškų legislatoriams ir kitiems amerikiečiams. Ir ji, ir dr. V. Paprockas, ir dr. B. Radzivanas gyvena toje pačioje vietovėje. Ji net nepasiinformavo pas dr. Paprocką ir dr. Radzivaną kaip jie tą akciją pravedė. Dr. B. Radzivanas, Pasaulio lietuvių gydytojų sąjungos centro valdybos sekretorius, rašo informacijos komisijai: "...Aš laiškus rašiau, o juos pasirašė pirm. dr. V. Paprockas. Pasinaudojom Jūsų atsiųsta medžiaga..." Panašiai padarė ir visa eilė kitų organizacijų ir grupių, pasinaudamos informacijos komisijos medžiaga. Ta pati "Dirvos" bendradarbė tame pačiame straipsnyje kalba apie kažkokį įtraukimą į kongreso rekordus ("... gavo atsakymus, įtraukė į kongreso rekordus..."). Po tokio jos teigimo, atrodo, kad ji turbūt labai retai tepavartoj **Congressional Record**. Jos minimų "įtraukimų" ir "kongreso rekordus" nė su žiburiu negalima rasti tame leidinyje (**Congressional Record**) Vasario 16-sios proga. Dar vienas kurjozas. Antanas Skirius, laikraštuko "Lietuviai Amerikos Vakaruose" leidėjas ir redaktorius, šmeižė savo tame leidinyje ir LB vadovybę ir informacijos komisiją. Galų gale kreipėsi į LB Centro Valdybą, prašydamas jam atsiųsti informacijos komisijos paruoštos medžiagos. Mat, esant jam ALT-bos Los Angeles skyriaus pirmininku, tos medžiagos jam reikėjo, nes jis nieko nebuvo gavęs nei iš ALT-bos centro, nei iš VLIK-o.

Pagirtinas LB užsimojimas

JAV LB Centro Valdyba, kuriai dar tebevadovauja Bronius Nainys, tikrai pagirtina už informacijos komisijos suformavimą ir tos komisijos padarytą gerą pradžią. Reikia manyti ir tikėti, kad LB ir ateityje to darbo nesikratys, o ji tik plės.

Darbas yra nepaprastai svarbus ir kartu labai sunkus. Neseniai ALT-

JAV-BIŲ VYRIAUSYBĖ IŠKELS LIETUVOS BYLĄ JUNGTINĖSE TAUTOSE

“Tik Jungtinės Amerikos Valstybės yra pajėgios iškelti ir apginti Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose”, pareiškė neseniai Francis W. Sargent, Massachusetts steito gubernatorius, įsijungdamas į Rezoliucijoms Remti Komitetą. Tame pačiame pareiškime šis žymus ir įtakingas amerikietis akcentavo, kad ypač pabaltiečiai išvystytų didžiulį spaudimą į JAV-bių vyriausybę imtis šio žygio. Anot gubernatoriaus F. W. Sargent, jei Amerikos vyriausybė imsis šio darbo, ji tikrai suras pakankamai pritarimo kitų laisvojo pasaulio kraštų tarpe. Rezoliucijoms Remti Komitetas, kuris šiam žygiui vadovauja, yra su-

laukęs tūkstančius panašių pareiškimų iš pačių įtakingiausių JAV-bių politikų ir valstybininkų.

Lietuvos bylos reikalas juda ūinkama linkme

Lietuvos bylos iškėlimo reikalui Jungtinėse Tautose yra didelis pritarimas JAV-bių krašto dabartinėje administracijoje. Rezoliucijoms Remti Komitetas veda tuo reikalu nuolatinį dialogą su Amerikos vyriausybės pagrindiniais pareigūnais. JAV-bių vyriausybė turėjo ir turi tūkstančius kitų problemų. Lietuvos bylos klausimo pajudėjimas priklausys nuo pačių lietuvių ir kitų amerikie-

bos centro vadovybė buvo suruošusi genocido parodą Chicagoje, turėjo žymių svečių. Rytojaus dieną didysis Chicagos dienraštis Chicago Tribune nė vienu žodžiu neužsiminė apie genocido parodą. Dienraščio 6 puslapyje idėta maža žinutė, kuriai duota ši antraštė: “HEW POSITION OVERWHELMED FINCH: FORD”. Tencituojami Ford'o (kongresmano Gerald Ford, vakarieniės pagrindinio kalbėtojo) pareiškimai apie pasitraukusį kabineto narį Robert Finch, kovą Vietname ir kit. Žinutės viduryje šiuo sakiniu užsimenama apie lietuvičius: “... Ford commented preceding a dinner of the American Lithuanian council where he was the principal speaker...” Tai — ir viskas! Genocido parodos rengėjai, be abejo, mėgins pasigirti Walter Thohan parašytu straipsniu (“Reds' World Goal Means Blood”), kuris buvo idėtas Chicago Tribune dienraštyje po poros dienų po minėtos parodos atidarymo (birželio 17 d.

numeryje). Beį Walter Trohan nė vienu žodžiu neužsimenta apie genocido parodą, o akcentuoja garsiąją rezoliuciją (H. Con. Res. 416). Altininkai bėga nuo šios rezoliucijos, kaip velnias nuo kryžiaus. Atrodo, kad ir šis straipsnis atsirado LB informacijos komisijos pastangomis.

Tik pora faktų. Jie labai vaizdžiai parodo kaip sunku gauti vietos Lietuvos bylai amerikiečių spaudoje. Chicagoa juk yra lietuvių tvirtovė. (Pradedame abejoti! Red.). Altininkai apie pusmetį garsino lietuvių spaudoje šį įvykį (genocido parodos atidarymą). Beveik nė žodžio po to įvykio didžiojoje amerikiečių spaudoje.

Kodėl ALT-bos vadovybė nepakvietė talkon LB informacijos komisijos?

LB informacijos komisijos pradėtas darbas tęstinas, plėstinas ir visomis išgalėmis remtinas!

Dr. P. Dainius

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO VADOVYBĖ — Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės nariai posėdžio metu (iš pačios kairės dešinėn, aplinkui stalą): J. A. Petrauskas, E. Arbas (sekretorius), N. Brinkienė (kasininkė), dr. P. Pamataitis, B. Nurmsen (estas), L. Valiukas (pirmininkas), A. Piirlsild (estas), dr. Z. Brinkis, A. Reins (latvis), dr. J. Zmuidzinas, J. Kojelis ir dr. J. Jurkūnas.

čių pastangų ir darbo. Krašto vyriausybė tam žygiui pritaria, bet tuo pačiu laukia ir mūsų tuo klausimu didesnio dėmesio.

JAV-bių prezidentas Richard M. Nixon yra Rezoliucijoms Remti Komiteto narys ir prieš kiek laiko yra padaręs šį pareiškimą: "...Your group is dedicated to a program that I have long endorsed and supported..." Šiuo metu jo pečius slėgia šimtai Amerikos ir viso pasaulio problemų. Geros valios lietuviai turėtų jį padrašinti jo užsimojimuose ir kartu priminti jam jo pareigą Pabaltijo kraštų laisvinimo žygyje.

Diefenbaker pritaria lietuvių žygiui

"Sunku yra suprasti kodėl Jungtinės Tautos nedebatuoja sovietų tironijos klausimo", kalbėjo John G. Diefenbaker, buvęs Kanados ministeris pirmininkas ir šiuo metu Kanados parlamento narys, Toronto lietuviams, 1970 metų Vasario 16-sios

minėjime. Toliau savo kalboje šis žymus ir įtakingas kanadietis pareiškė: "... Aš manau, kad yra pats laikas Kanados parlamentui priimti panašią rezoliuciją, kaip kad 1965 - 1966 metais priėmė JAV-bių Kongresas". Ir čia J.G. Diefenbaker perskaitė garsiąją Rezoliucijoms Remti Komiteto pravestą rezoliuciją (**H. Con. Res. 416**).

Ir kilniausias darbas niekad nesulaukia pilno visų pritarimo. Lietuvių masės Rezoliucijoms Remti Komiteto žygiui pritaria ir tą darbą nuoširdžiai remia. Tik negausi grupelė lietuvių (ir kitų pabaltiečių) kėlė ir tebekelia abejonių dėl šio žygio. Anot jų, dar neatėjęs tinkamas laikas kelti tą klausimą Jungtinėse Tautose; dar nesą paruošti ir supažindinti su Pabaltijo kraštų bylos reikalais bent dauguma Jungtinių Tautų narių. Tų abejonių pradininkas buvo a. a. dr. P. Grigaitis, kovojęs visomis išgalėmis ir visais būdais prieš rezoliucijų pravedimo žygį JAV-

JAV-BIŲ LB 6-SIOS TARYBOS RINKIMAI IR EKSTREMISTŲ KOVA PRIEŠ ... BRAZDŽIONIŲ

Lietuvių Bendruomenė Jungtinėse Amerikos Valstybėse, šeštą kartą eidama rinkti Tarybos, susidūrė su netikėtomis kliūtimis, pirmą kartą įnešusiomis į rinkimus nesklaidumą ir sąmyšio. VI-sios Tarybos rinkimai

buvo pramatyti 1970 metų gegužės mėn. 16-17 d.d., paruoštos rinkimų taisyklės ir sukurta visa rinkimų aparatūra, kai netikėtai LB garbės teismas paskelbė nutarimą, kad rinkimų taisyklės nesiderinančios su JAV

bių Kongrese ir "pranašavęs" Rezoliucijoms Remti Komitetui totalinį pralaimėjimą. Tos jo "pranašystės" neišsipildė. Jis tai darė vien dėl to, kad to darbo iniciatyva išėjo ne iš Amerikos Lietuvių Tarybos vadovybės tarpo. Priešingu atveju, jis tos pragaištingos akcijos nebūtų vykdęs per savo "Naujienas". Jam pavyko, kaip žmonės sako, "sumaišyti kortas" vienam ar kitam lietuviui. Ta negausi lietuvių grupelė, kaip papūgos, tebekartoja a.a. dr. P. Grigaičio keltas abejones.

Reikia talkos ir paramos

Rezoliucijoms Remti Komitetas dirba tikrai konkrečių ir kartu milžiniškos apimties darbą. Garsiosios rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimas JAV-bių Kongrese — tai pats didžiausias laimėjimas Lietuvos laisvės žygyje nuo 1940 metų. Tą laimėjimą pasiekė Rezoliucijoms Remti Komitetas, talkinant geros valios lietuviams ir kitiems amerikiečiams. Komiteto galutinis tikslas — minėtos rezoliucijos įgyvendinimas. Galutinio tikslo atsiekimas pareikalauja didelių pastangų, darbo ir nepaprastai daug laiko ir finansinių išteklių. Šiuo metu šis žygis yra intensyvus ir tylus. Dažnai nėra tikslo apie tai nei daug rašyti, nei kalbėti.

Nuo rezoliucijų žygio pradžios 1961 metais iki pat šiandien mūsų veiksniai (ALT-ba ir VLIK-as) nė-

ra skyrę nė vieno cento šiam darbui. Visa parama atėjo ir ateina Rezoliucijoms Remti Komitetui iš pavienių geros valios lietuvių ir kitų amerikiečių. Ir talkos ir paramos reikėjo, reikia ir reikės šiame darbe.

Konkrečiai, Rezoliucijoms Remti Komitetas laukia iš visų geros valios lietuvių:

1. Nė viename žygyje niekad nebuvo perdaug darbininkų. Rezoliucijoms Remti Komitetas nėra išimtis. Visi geros valios lietuviui kviečiami į talką darbu — kitaip tariant, reikia visų galimų darbo rankų.

2. Dideli užsimojimai neįgyvendinami su centais. Šis žygis yra milžiniškos apimties, ir jo įgyvendinimui reikia didelių finansinių išteklių. Visi kviečiami kasmet prisiminti šį darbą kaip galima didesne pinigine auka. Lietuvių Bendruomenės apygardų ir apylinkių vadovybės ir kiti vienetai galėtų suorganizuoti kasmet aukų vajuš šiam tikslui. Nereiktų laukti atskirų kvietimų, prašymų ar paraginimų.

Lietuvos bylos išskėlimo ir apgynimo reikalas Jungtinėse Tautose — tai visų geros valios lietuvių žygis!

V. J. Dienys

Redakcijos pastaba. Rezoliucijoms Remti Komiteto adresas yra šis: Rezoliucijoms Remti Komitetas, Post Office Box 75893, Los Angeles, California 90005.

LB įstatais ir tam tikrais nutarimais. "Naujienose" ir dalinai kai kuriuose kituose laikraščiuose pasipylė kaltinimai centro valdybai ir... frontininkams, jog siekė rinkimus suklastoti ir LB "valdžią" paglemžti į savo rankas. Buvo raginama rinkimus boikotuoti, jei garbės teismo sprendimo nebūsią paisoma.

Centro valdyba garbės teismo sprendimą pradžioje buvo nutarusi apeliuoti į Tarybos plenumą, bet, atrodo, "dėl šventos ramybės" vėliau jį priėmė, naujai perredagavo rinkimų taisykles ir rinkimus nukėlė į birželio 6-7 d.d. Tačiau "šventoji ramybė" neatėjo. Ta pati spauda, kuri anksčiau grasinimais reikalavo centro valdybą garbės teismo sprendimą priimti, dabar tą pačią instituciją ėmė kaltinti už garbės teismo autoritetų nusilenkimą. Arogantiškam tos spaudos nenuoseklumui progą sudarė New Yorko apygarda, kuri pasijuto nuskriausta, ir nutarė rinkimus boikotuoti.

Viso to sąmyšio nebūtų buvę, jei garbės teismas nebūtų susilaukęs skundo. Skundo autorius kreiptis į teismą pagrindo turėjo, tačiau jo argumentai nebuvo taip svarūs, kaip jis kad dėstė (žiūr. V. Vaitiekūnas "Bendruomenės tarybos rinkimų programa", "Draugas", 1970 m. gegužės mėn. 14-15 d.d.). New Jersey ir Pensilvanijos — Washingtono lietuviai ankstyvesniuose rinkimuose pravedavo neproporcingai mažą atstovų skaičių ne dėl pačios balsavimo sistemos, bet dėl to, kad tos vietovės kartu su New Yorku priklausė tai pačiai Rytų apygardai ir balsuotojai rinkimuose balsavo už New Yorko kandidatus. Rytų apygardą išdalinus į tris rinkimines apygardas, šiuose rinkimuose tas neproporcingumas savaime būtų dingęs. Tačiau jei jau vienas bendruomenės narys pasiskubino su skundu, garbės teismas neturėjo prarasti galvos ir skubėti su sprendimu. Dar blogiau, kai garbės teismo nariai, pasipylus priekaištams, išsiskinėjantį aiškinosi, jog jų sprendimas centro valdybos nesaištęs. Tai gera pamoka ateinančiai Tarybai į

garbės teismą neskubėti su profesionalais teisininkais, kurie, spręsdami bendruomenės klausimus, perlengvai pasiklysta teisinėje kazuistikoje. Plačių pažiūrų bendruomenininkai tokiose situacijose sugebėtų surasti išmincingesnių sprendimų.

Tačiau pagrindinę įtampą šiuose rinkimuose sudarė tylioji ALT-bos pastangos į JAV LB Tarybą infiltruoti didelį skaičių savo šalininkų, kurie Bendruomenę turėjo paversti ALT-bos satelitu. Jau 1969 m. vasarą ALT-bos centro pirmininkas ir sekretorius, važinėdami po Ameriką (išleido 3000 dol. suaukuotų pinigų) savo pranešimais siekė ne tiek informuoti apie savo veiklą, kiek diskredituoti LB centro valdybą. Alto sekretoriaus linkėjimas LB centro valdybos pirmininkui B. Nainiui "Tavęs tuoj nebus" (žiūr. "Akiračiai", 1970 m. nr. 3/17) nebuvo koks išsišokimas, bet natūralus altiško politikavimo pasireiškimas.

Kokių desperatiškų priemonių altiškai griebėsi, kad okupuotų Lietuvos Bendruomenę, geriausia gali pailustruoti JAV LB Vakarų apygardos pavyzdys. Čia vienas tikslas — sulikviduoti Tarybos narį poetą Bernardą Brazdžionį — net suartino dvi nesutaikomas grupes — altininkus ir daunorininkus.

Iš pavergtos Lietuvos atsiųstas solistas Daunoras 1970 metų balandžio mėn. 4 d. koncertavo Los Angeles, Calif. Ta proga nejuokais susikibo tos dvi grupės. Daunorininkai, veikdami "jaunosios kartos vardu", savo lyderiu pasirinko dešimt kartų kailį keitusį, 1909 m. gimusį jaunuolį Bronį Railą, altininkų linijose kovėsi Antanas Skirius, Alena Devenienė, Juozas Andrius ir kiti senjorai.

Altininkai daugiau aktyvumo rodė prieš koncertą, daunorininkai — koncertui praėjus. Pats grupės lyderis Los Angeles lietuvių radijo programos metu pasakė kalbą, pasmerkdamas rašytojus, muzikus, ir kt., boikotavusius politiška koncertą, o kiti jo tipo "intelektualai" tuos pačius asmenis terorizavo blogo kvapo privačiais laiškais. Tačiau JAV LB Tary-

bos rinkimai sudarė gerą progą abiem ekstremistinėm grupėm savo tulžį nukreipti prieš Brazdžionį.

Daunorininkai ant Brazdžionio buvo įniršę, kad nepasidavė jų begaliniam spaudimui, ir koncertui pritarimo nedavė. Altininkams Brazdžionis jau seniai buvo "nekošer" (t. y. "frontininkas"), nes jis, kaip JAV LB V-sios Tarybos narys, visą laiką rėmė platųjį Lietuvių Bendruomenės kelią, o ne ALT-bos peršamą Bendruomenės susinaikinimą. Brazdžionis, bendruomeninkų prašomas, sutiko savo kandidatūrą statyti ir į VI-ją Tarybą, o Antanas Skirius ryžosi jį sušikviduoti ir pats pasitartyti Tarybos narys.

Pirmoji grupė Brazdžionį boikotavo tyliai, antrieji — organizuotai.

Antibrazdžioninės kovos branduolį sudarė visas Lietuvių Vienybės Sąjūdis, t. y., abu šio sąjūdžio nariai: "centro valdybos pirmininkas" Juozas Andrius ir to "pirmininko" atstovas Vlīk-e Antanas Skirius, o taip pat buv. VLIK-o Vykdomosios Tarybos pirmininkė Alena Devenienė. Strategijai išdirbti slaptas susirinkimas vyko Andrių namuose. Bet kad neišryškėtų nemaloni "Lietuvių Dienų" leidėjo kova prieš redaktorių, į konspiraciją buvo įtrauktas kitas kandidatas, ramus ir tolerantiškas visuomenininkas, už Los Angeles ribų Vakarų apygardoje mažiau žinomas žmogus. Ši sąjunga buvo gan patogi, nes Vakarų apygardai buvo duota teisė išrinkti du Tarybos narius. A. Skiriui, kuris, lyg Harold Stassen į Amerikos prezidentus, veik visada kandidatuoja į LB Tarybą (ir pralaimi), ši kartą laimėjimas atrodė pasiekiamas, nes daunorininkų parama buvo reali. Tad strateginiame susirinkime buvo apsispręsta veikti labai energingai.

Į Phoenix (Ariz.) balsams medžioti altininkai pasiuntė specialų atstovą. Tas asmuo anksčiau buvo gyvenęs Phoenixe ir buvo pažįstamas su tenyškščiais, daugiausia senosios išėivijos lietuviais. Tačiau atstovas duotų direktyvų nesilaikė, agitavo už ant-

"J LAISVĖ" žurnalo
naujas adresas:

"J Laisvę"
Post Office Box 34461
Los Angeles, California 90034

raji kandidatą ir jam iš 42 balsuotojų atvežė 37 balsus. A. Skiriui teko tik 11. Žymiai sėkmingiau "sąmokslininkams" sekėsi bendruomeniškai nepažangioje Long Beach (Calif.) vietovėje, kur nėra net LB apylinkės.

Los Angeles rinkimų bustinėse pats A. Skirius ir ištikimieji bendradarbiai žmonėms į rankas bruko tokį spausdintą lapelį:

"Kadangi JAV LB Centro Valdyba mums iš anksto nepranešus pakeitė Tarybos rinkiminę tvarką, jog iš mūsų Vakarų Apygardos tegalima balsuoti tik už du asmenis, vietoj už pusės išstatytų kandidatų, mes, žemiau pasirašę, prašome mums skirtą balsą atiduoti už šiuos kandidatus: Antaną Mažeiką ir Antaną Skirių". Seka 5 pavardės, kurių tarpe ir komp. B. Budriūno. Mažiau Bendruomenės reikaluose besiorientuojantiems asmenims dar pridėdavo, kad visi kiti kandidatai atsisakę ir reikia balsuoti tik už tuos du. Komp. B. Budriūnas, sąžinojęs, kad ir jis į tą "rėmėjų" sąrašą įtrauktas, pareiškė, jog jis niekam tokio sutikimo nesąs davęs. Vėliau jo pavardė iš sąrašo buvo išbraukta.

Šios nežmoniškos ir nebendruomeniškos pastangos Vakarų apygardoje sąmokslininkams neatnešė lauktų rezultatų: Brazdžionis tapo išrinktas, Skirius — ne.

Altininkams nepasisekė ir visoje Amerikoje. Tarybon išrinktus 35 narius apytikriai galima klasifikuoti taip: tikrų bendruomenininkų — 20, tikrų altininkų — 4, neaiškių — 11.

Bendruomenė rinkimuose nesuklupo, linkėtina, kad nesukluptų ir veikloje.

P. P. Vaišvila

PASITARIMAI TABOR FARMOJE IR PLB VISUOMENINĖS VEIKLOS GAIRĖS

Tarpus tarp kongresų, konferencijų, seimų, suvažiavimų užpildo mažesnės apimties visuomeniniai įvykiai, k. t., simpoziumai, pasitarimai, studijos, seminarai, posėdžiai. Tokiose žmonių ir idėjų susitikimuose palaikoma ir vystoma lietuviškojo gyvenimo išėivijoje gyvybė. Tačiau kartais ir tokie mažesnės apimties įvykiai gali tapti didesni už "didžiuosius", jei jiems tinkamai pasiruošiama: kai turi aiškų tikslą, kai siekiama konkrečių išvadų, kai tiems tikslams pasiekti paruošiama logiškai išmąstyta programa. Žinoma, negalima norėti ir reikalauti, kad kiekviename visuomeniškais reikalais susitelkime turi gimti konkretūs planai. Dažnai susitikimai ir pasitarimai naudingi jau ir tuo, kad tų pačių tikslų siekią įvairiems susigrupavimams priklausą žmonės tarpiniame kontakte greičiau suderina nuomonių skirtumus, papildo vieni antrų mintis, patobulina kuriamų planus ir sukuria palankią atmosferą vaisingam ateities bendradarbiavimui.

Įvykio svarba išryškėja ir iš jo pristatymo visuomenei. Iš labiau reklamuojamų įvykių visuomenė daugiau ir tikiši. Nuomonių apsidalinimas palankiai atmosferai sukurti dažnai įvyksta visai nereklamuojamuose susitikimuose.

Susitikimo dalyviai ir tikslai

Susitikimas mirusio PLB valdybos pirmininko Juozo Bačiūno Tabor Farmoje (Sodus, Michigan, JAV) įvyko 1969 metų rugsėjo 13-14 d. d. Susitikimą organizavo PLB valdyba, kurios pirmininkas yra Stasys Barzdukas. Dalyvius, kaip oficiali informacija skelbė, turėjo sudaryti PLB valdybos nariai, JAV ir Kanados Lietuvių Bendruomenių centrinių institucijų atstovai, veiksmų pirmininkai, lietuvių spaudos ir radijo valandėlių darbuotojai ir jaunimo organizacijų reprezentantai. Suvažiavimą

globojo naujieji Farmos svaininkai Valdas ir Alma Adamkai.

Į tikslų sąrašą buvo įrašyta a. a. Juozo Bačiūno pagerbimas ir simpoziumo būdu dviejų klausimų svarstymas: a. Lietuviški uždaviniai Lietuvių Bendruomenės rėmuose ir b. Jaunosios kartos talka lietuviškuose darbuose.

"Veiklos gairių" fone

Nesunku pastebėti, kad Tabor Farmos suvažiavimas vyko 1969 metų vasarą paskelbtų "PLB visuomeninių veiklos gairių" fone. Pasikalbėjimais ir diskusijomis siekta konkretizuoti, paryškinti ir gal būt patikrinti "gairėse" deklaruotus visuomeninės veiklos principus.

Lietuviško gyvenimo komentatoriai spaudoje "PLB visuomeninės veiklos gaires" praleido tarsi nepastebėję. O jos vertos dėmesio jau dėl dviejų dalykų:

a. "Gairės" užakcentavo, kad "atėjo metas skirti Lietuvii Bendruomenei laisvojo pasaulio lietuvių gyvenime tą vietą, kuri jai iš esmės ir paskirties priklauso, ir

b. "Gairėse" išsiryškina PLB valdybos nusistatymas, kad lietuviškame išėivijos gyvenime lygiavertis partneris jai kompetencijos pločiu yra tik Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas.

Gal ir ne kuklu, tačiau šių žodžių autorius teisėtai gali didžiutis, kad LB vadai pagaliau priėjo prie tų pačių sprendimų, kuriuos jis prieš trejetą metų kėlė "Į Laisvę" straipsnyje "Didžioji Lietuvių Bendruomenės atsakomybė" ("IL" 1967 metų kovo mėn. Nr. 39/76). To, kas iš esmės ir paskirties Bendruomenei priklauso, reikėjo siekti, nelaukiant veik dviejų dešimtmečių Ilgai užtrukę reveransai "politinei realybei" nė kiek nepagerino sąlygų šiandienoms Lietuvių Bendruomenės pastangoms užimti jai priklausančią vietą.

Šiaip jau "PLB visuomeninės veiklos gairės" netaps istoriškai reikšmingos, nes turi per daug tą reikšmę menkinančių priemonių, kurias turėjo išfiltruoti kritiškesnė redakcija. Sakysime, pareiškimai, kad PLB nesikišanti į VLIK-o organizacinį tvarkymąsi ir kad nenumatanti jį įsijungti, negali pretenduoti į veiklos gaires jau dėl negatyvaus formulavimo.

Neįtikinanti ketvirto punkto logika: "Lietuvių Bendruomenė siekia tarpusavio susipratimo su politinėmis ir visuomeninėmis lietuvių grupėmis, todėl domisi pozityvia jų veikla". Išeiuti, kad siekdamas susipratimo su kaimynu, neturiu domėtis jo bandymais padegti mano namus.

Geron kryptin rodančią penktąją gairę sužaloja nereikalingas ir netikslus priemonių konkretizavimas. Teisinga yra raginti įvairiuose kraštuose egzistuojančias lietuvių bendruomenes populiarinti Lietuvos laisvės bylą ir pristatyti tautinę lietuvių kultūrą, tačiau kažkodėl pasiūlyta išryškinti tik defenzivines priemones — "reaguoti į tendencingus bei nepalankius pasireiškimus (to krašto spaudoje), o ypač kovoti su komunistinės propagandos kėslais". Nelemta, jau perilgai tverianti defenzyvinė taktika — "stebėti ir reaguoti" — sukaustė kai kurių veiksmų, ypač Amerikos Lietuvų Tarybos, veiklą, o dabar ta pati taktika rekomenduojama ir Lietuvių Bendruomenei. Jei jau siūlyti priemones, tai pirmoje vietoje dinamiškas: kiekvienai LB apylinkėi išpareigoti kasmet pravesti bent vieną vedamąjį vietos įtakinguose laikraščiuose Baltijos valstybių klausimu, išgauti įtakingų asmenų pareiškimus, kuriuos pakartotų spauda, įeiti į radijo ir televizijos programas, išgauti į krašto sostinę nukreiptas miestų ir steigėjų rezoliucijas, laimėti Lietuvos laisvės kovai kitataučių draugų ir t.t.; žinoma, reikalų esant, ir reaguoti. Kad tai įmanoma pasiekti net eilinių narių pastangomis, yra įrodžiusios Philadelphiajos ir Los Angeles bendruomenės, neretai net garbingiems

centrinių (mirusių) organizacijų atstovams trukdant ir intriguojant.

Šalia tokios "kasdieninės veiklos" Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, kaip ir Rezoliucijoms Remti Komitetas, galėtų vykdyti ir ilgalaikį planą. Sakysime, laisvojo pasaulio intelektualus, kūrėjus, religines bendruomenes, o per jas ir viešąją opinią išsamiai informuoti apie pavergtoje Lietuvoje meno paminklų naikinimą ir religinių šventovių profanavimą. Į tokio plano vykdymą galėtų įsijungti visi organizuotos bendruomenės junginiai ir atskiri LB nariai. Platus veiklos laukas atsivertų jaunajai kartai. Šį klausimą viešu atsisaukimu (žiūr. "Į Laisvę" 1967 metų lapkričio mėn. Nr. 41/78) yra iškėlusį LFB vyr. taryba, bet iki šiol į jį niekas neatsiliepė. Būtu galima surasti ir kitą ilgalaikį tikslą. Tokiam tikslui aptarti ir išdiskutuoti turėtų būti sukviesta pajėgiausių lietuvių konferencija, o į konkrečių planų paruošimą įtraukti ir kitataučius — žymius Lietuvos laisvės bičiulius.

"PLB visuomeninės veiklos gairės" santykiuose su dabartine Lietuva susiorientuoti eilinį Bendruomenės narį pasiūnia susipažinti su Lietuvių Charta ir Clevelando 1966 metų konferencijos nutarimais. Ar nederėjo PLB valdybai Chartos ir Clevelando konferencijos pagrindais (reikalui esant ir kiek modifikuotais) pačiai suformuluoti savo rekomendacijas. Pagaliau sunku patikėti, kad PLB valdyba "santykiuose su gimtojo krašto lietuviams pasitiki laisvųjų lietuvių sąmoningumu bei subrendimu, jų sąžinės jautrumu ir tautinės garbės suvokimu", kada čia pat kviečia "liautis šį klausimą kelti ginčo keliu viešumoje".

Nerūpestingą (ar nepatyrusį) visuomeninės veiklos gairių paruošimą rodo net netikslios terminologijos vartojimas, k. t., "santykiuose su gimtoju kraštu" ar "gimtojo krašto lietuviams". Šios "gairės" taikomos ne tik vyresniajai Lietuvoje gimusiai kartai, bet ir už Lietuvos ribų gimusiems lietuviams. Raidiškai

į šias rekomendacijas žiūrint, gaunasi kažkoks nesusipratimas: Vokietijoje gimusieji turi sukti galvas dėl santykių su Vokietija ir Vokietijos lietuviais, gimusieji Amerikoje — su Amerika ir Amerikos lietuviais ir t.t.

“PLB visuomeninės veiklos gairėse” daug gerų minčių, tik principškas pasisakymas prašosi pilnesnio išmąstymo ir tikslesnio išdėstymo.

Gerai pranešimai

Grįžtant prie Tabor Farmos pasitarimų, iš spaudoje paskelbtų aprašymų galima susidaryti įspūdį, kad Lietuvių Bendruomenės uždavinius ten gerai paruoštais pranešimais išsamiai panagrinėjo St. Barzdukas, V. Volertas, J. Kavaliūnas. Tačiau pagrindinę PLB visuomeninės veiklos gairių mintį — “skirti Lietuvių Bendruomenei laisvojo pasaulio gyvenime vietą, kuri jai iš esmės ir paskirties priklauso” — geriausiai bus supratęs JAV LB centro valdybos pirmininkas Br. Nainys. Dėmesio verta ši jo pareiškimo vieta:

“Bendruomenė, jau aiškiai užsirekomendavusi kaip tvirčiausia pajėga ir ryškiausia lietuvių išeiviją atstovaujanti organizacija, kai kieno vis stumiama į antrą eilę, dar vis jai norima nurodyti, ką ji turi veikti, kas jai nevalia daryti. Bendruomenė turi laisvai nusistatyti savo veiklos gaires ir kryptį. Veiklos kelius ji apsprendžia savo seimuose, tarybų sesijose, apygardų ir apylinkių susirinkimuose bei valdybų posėdžiuose. Jokio diktato iš šalies jai būti negali. Jos pareigūnai yra atsakingi ne kam kitam, kaip tik juos išrinkusiems. Bendruomenė yra atvira pasitarimams dėl darbų derinimo, tačiau ji turi tartis tik kaip lygus partneris. Tik tokia ji turi būti pripažinta, nes tokia vieta jai priklauso”.

PLB valdybos pirmininkas Stasys Barzdukas savo pranešime Lietuvių Bendruomenės tikslus akcentuotai grindė Lietuvių Chartos principais,

tačiau nesusipažinimą su tais principais ar jų ignoravimą rodė Kanados LB pirmininkas dr. S. Čepas, pasisakydamas prieš Bendruomenės ėjimą į tiesioginę kovos dėl Lietuvos laisvės veiklą, kurią kai kas vis dar politika tebevadina. Kanadoje, kur nėra veiksmių pliuralizmo, Lietuvių Bendruomenės veiklos kryptis galėtų būti pilnai išbalansuota. Tačiau taip nėra: laisvinimo veiklos pusė ten veik neaktyvuojama. Iš tolo žiūrint, per ilgą metų eilę buvo sunku suprasti, kodėl taip yra. Dabar gi išaiškėjo, kad tokia jau Kanados LB vadų filosofija.

Jaunimo sesija

Jaunimo sesija Tabor Farmos pasitarime buvo įdomi tuo, kad gal pirmą kartą per eilę metų viešame forume jaunieji išdrįso kritiškai pasisakyti apie savo organizacijas ir jų veiklą. Tai sveikas ženklas kartų santykiuose. Referatus skaitė ir pranešimus šioje sesijoje padarė L. Švėgždaitė, S. Martinkutė, E. Bradūnaitė, G. Juozapavičiūtė, L. Gustainytė, L. Nainytė, J. Čeponkutė, P. Alšėnas, V. Kliorys ir kai kurie kiti jaunesni ir vyresni LB veikėjai. Tik gaila, kad korespondentai, aprašydami Tabor Farmos pasitarimus, dažnai pasitenkindavo priminimais apie ką jaunieji kalbėjo, bet nutyldavo, ką kalbėjo. Bet ir tai, kas paskelbta, duoda gerų vilčių LB-nės ateičiai, netgi nesigilinant į tai, kiek jaunųjų savikritika buvo dalykiška ir pagrįsta.

Pasitarti ir nutarti

Kviečiant žmones į šeimynines vaišes, niekam pasiaiškino dėl svečių sąstato duoti nereikia. Kitaip yra su visuomeniniu įvykiu, šiuo atveju su Tabor Farmos pasitarimu, kurį organizavo (ir gerokai pareklamavo) tokia institucija, kaip PLB valdyba. Į pasitarimus buvo kviesti laikraščių ir žurnalų redaktoriai. Kyla klausimas, kodėl ne visų? Buvo kviesti kai kurie žurnalistai, Kokios kvalifikacijos lėmė pakvietimą? Iš

anksto buvo skelbiama, kad pasitarime dalyvaus jaunimo organizacijų atstovai. Dalyvavo daugiausia ateitininkai. Kokios kitos organizacijos buvo kviestos ir kodėl nedalyvavo? "Tėviškės žiburiai" pranešė, kad pasitarime dalyvavę ir "šiai jau visuomenininkų". Vėl būtų galima paklausti, kodėl pakviesti tie, o ne kiti?

Dėl kvietimo buvo kelta klausimų ir pačių pasitarimų metu. Atrodo, kad kvietimus vykdė pati PLB valdyba. Ar nebūtų buvę tiksliau ir džentelmeniškiau kvietimo teisę deleguoti JAV-bių ir Kanados Lietuvių Bendruomenėms?

PLB informacija iš anksto reikė vilčių, kad pasitarime dalyvaus veiksmų pirmininkai, bet nedalyvavo. Kodėl? Piktai liežuviai džiūgauja, kad veiksniai su Bendruomene "nematą reikalo skaitytis". Ar tai tiesa? Gal būtų buvę geriau apie jį dalyvavimą visai neskelbti, kol nebuvo gauta tvirtų patikinimų.

Tačiau pagrindinis priekaištas Tabor Farmos pasitarimams būtų tai, kad pasitarimai pasibaigė be jokių nutarimų ar išvadų. Gen. St. Raštikis savo prisiminimuose pasakoja, kad vyriausybės posėdžiai prieškarinėje Lietuvoje dažnai prasidėdavo ir pasibaigėdavo pasitarimais, netgi kritiškomis Lietuvai dienomis. Nutarimų kartais vengiama vien todėl, kad jie įpareigoja tam tikrai atsakomybei. Kaip šio rašinio pradžioje buvo minėta, pateisinami ir vien pasitarimai. Tačiau pasitarimų be nutarimų infliacija yra tapusi mūsų visuomeninės veiklos vėžiu. Lietuvių Bendruomenėje, palyginamai, padėtis dar labai gera. Daug blogiau kai kuriuose veiksmuose, kurių konferencijos ir seimai prasideda ir baigiasi praeities ir savęs pačių pagarbinimu ir kritikų pasmerkimu. Tačiau kritikos, išplaukiančios iš lietuviškų reikalų rūpesčio ir surištos su pozityviais pasiūlymais, kritikos neveikli, laisvinimo veiklos nekūrybiškumui ir sudulėjusiai laisvinimo veiksmų struktūrai mūsųose per maža. Vienybės ir patriotizmo vardu kai kas

"J LAISVĖ" žurnalo
naujas adresai:

"J Laisvė"

Post Office Box 34461

Los Angeles, California 90034

siekia bet kokią kritiką sustabdyti. siekiantiems lietuviškos taikos bet kuria kaina įsidėmėtinus žodžius pasakė prof. Stasys Yla:

"Ar mes nesukliudome kritikai išaugti kaip tik tuo būkstavimu, tuo nesveikos ramybės ir vienybės ieškojimu, falšyvu krikščioniškumu ar kultūringumu? Neturėdami sveikos kritikos ir jos neugdydami, priešingai — ją paraližuodami, mes savo kritiškumo anaipol nemažiname, tik jį paliekame žaliu, primityviu, daugiau reaktyviniu, rūgstančiu viduje ir dėl to prasiveržiančiu kaitresniu tonu. Bet ar reikia bijotis tono, jei pro jį veržiasi teisybė? (mano pabraukta, J. K.). ("Draugo" kultūrinis priedas, 1969.XII.6).

Tabor Farmos pasitarime buvo gerų diskusijų ir sveikos kritikos, tik pritrūko išvadų. O bazę išvadoms buvo pasiūlęs PLB valdybos narys dr. A. Butkus. Kaip spauda praneša, jis turėjęs paruošęs ir pasitarimo dalyviams pateikęs gan konkretų veiksmų apsigjungimo planą. Bet kažkodėl planas liko nesvarstytas. Neaišku, ar pritrūko laiko, ar noro. (Dr. A. Butkus savo mintis pasikalbėjimo forma pateikia šiame numeryje "J Laisvė" žurnalo skaitytojams. Red.).

Jei jau nenorėta ar negalėta padaryti formalių nutarimų, tai reikėjo pasitarimų linkmę paryškinti bent gerai formuluotomis, pasitarimo dalyvių daugumą patenkinančiomis išvadomis. Tokios išvados, kad ir nieko neįpareigojančios, gali turėti žymiai didesnę poveikį visuomeninės veiklos raidai, negu tik pasikalbėjimas ir išsiskirstymas.

Juozas Kojelis

MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMAS

1969 metų lapkričio mėn. 26-30 d. d. Chicagoje JAV Lietuvių Bendruomenės globoje vyko lietuvių mokslininkų suvažiavimas pavadintas Mokslo ir kūrybos simpoziumu. Suvažiavimas buvo sukėlęs didelį Chicago lietuvių visuomenės susidomėjimą. Jaunimo centro ir Midway House salės posėdžių metu buvo perpildytos, o į banketą buvo sunku net įsiveržti. Kol nėra paskelbti registracijos daviniai, sunku pasakyti, kiek tikrų mokslininkų simpoziume dalyvavo. Spėliojimų skalė labai plati: nuo keliasdešimtų iki kelių šimtų. Plati ir simpoziumo vertinimo skalė — nuo šalto atsargumo iki entuziastiško palaiminimo.

Į oficialią simpoziumo programą buvo įrašyti 54 mokslininkai. Buvo reikšta nepasitenkinimo, kad į mokslininkų rangą buvo pakeltų ir eilinių profesionalų. Kai kurie pareigas prisiėmę mokslininkai simpoziume nepasirodė. Netgi pasiaiškinimo nepateikė. Buvo ir fiktyvių pasiaiškinimų, palietusių rimto įvykio orumą.

Simpoziumo programa buvo labai plati. Galima sakyti, kad perplati. Pasimetimo jausta net vadovų tarpe. Bet tai suprantama. Juk tai buvo naujas ir kiek rizikingas bandymas, praėjęs lyg pirmas, chaotiškas pavasario lietus su perkūnija. Ir jis buvo reikalingas. Kiek giliai jis bus palietęs lietuviškos išsivijos sluoksnius, parodys ateitis. Koku poveikiu atsilieps į tolimesnį lietuvių mokslininkų organizuotą judėjimą, priklausys nuo to, kaip to judėjimo organizatoriai sugebės nepasimesti reklaminėse šviesose, įvykių šaltai išanalizuoti, suvesti pliusų ir minusų balansą ir pasidaryti praktiškas išvadas.

Simpoziumo metu organizatoriai gavo pritarimą pasiūlymui steigti lietuvių mokslo draugiją. Netgi skaidrėmis buvo iliustruotas organizacinės komisijos (dr. A. Avizienio, dr. A. Damušio ir dr. V. Klemo) paruoštas planas. Praktiškoje veik-

loje draugijai teks išspręsti visa eilė "dalikatnių" klausimų, k. t.: santykis su jau veikiančiomis mokslininkų ir kūrėjų organizacijomis (Lietuvių Profesorijų Draugija, Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija, Lituanistikos Institutas, Lietuvių Rašytojų Draugija) ir su įvairiomis profesionalų draugijomis. Siūlymas kai kurioms jų likviduotiš nieko neišspręstų, nes joms reikėtų vėl atgimti naujosios organizacijos apimtyje. Teks apsispręsti ir dėl Lietuvių Bendruomenės organizuotų kultūros kongresų. Ar naujoji ir dar savo ištvėrmės neįrodžiusi banga tradicija virtusius kultūros kongresus bus nušlavusi?

Svarstant naujos organizacijos kelia, teks išspręsti būsimųjų panašių suvažiavimų pobūdį. Ar jie suks labiau gryojo mokslo, ar mokslo populiarizacijos su tam tikros propagandos tendencijomis keliu? Jau šiame suvažiavime kai kurie mokslininkai plėšėsi lyg politiniame mitinge. Taip pat teks išspręsti informacinių pasikaitų bei šiaip pasikalbėjimų vietą. Tokios sesijos tik padidino suvažiavimo maišatį, ir nei mokslui, nei lietuvių kultūrai nieko nedavė.

Iš suvažiavimų pristatyto provizorinio plano matyti, kad trijų žodžių draugijos pavadinime (Lietuvių mokslo draugija) pagrindinis akcentas bus dedamas ant žodžio "lietuvių": numatyta palaikyti ryšius lietuvių mokslininkų tarpe, ugdyti naujus lietuvių mokslininkus, reprezentuoti laisvą Lietuvą ir t. t. Numatyta atsiriboti nuo politinių ginčų ir politiškos diskriminacijos.

Neaišku, koks turinys bus dedamas į "politikos" sąvoką. Tikėkime, kad "politikos" ir "politikos diskriminacijos" pretekstu organizuoti lietuvių mokslininkai neatsiribos ir nuo kovos dėl Lietuvos laisvės, nors tam tikrų nuogastavimų kelia kai kurių radikaliai nusiteikusių liberalų privačiai reiškiamos nuomonės.

ALT-BOS SURUOŠTA GENOCIDO PARODA

Amerikos Lietuvių Tarybos vadovybė skelbė gal porą ar net daugiau metų apie ruošiamą genocido parodą. Ši paroda išvydo dienos šviesą 1970 metų birželio mėnesį Chicagoje, Sheraton viešbučio vienuoliktame aukšte. Apie parodą reikėjo žinoti, kad galėtumei ją atrasti, nes prie viešbučio nebuvo jokių skelbimų, kaip paprastai yra garsinami didesni įvykiai prie muzikos salių, kino teatro ar kitų pastatų.

Ribotas lankytojų skaičius

Genocido parodos motto buvo: "Pažink savo priešą komunizmą". Parodos tikslas: supažindinti (ir kartu įspėti) laisvuosius su komunistinio režimo naudojamais metodais eliminuoti tuos, kurie nepritaria tai sis-

temai. Trumpai, genocido parodos tikslas buvo parodyti totalinių diktatūrinių režimų barbarybę, kad ir kuriais "nudailintais" šukiais į tai būtų dangstoma.

Parodos sumanymo įgyvendinimas, mūsų kukliais biudžetais, nebuvo pigus. Atidarymo proga keli žinomeni amerikiečiai tarė žodžius. Plačioji amerikiečių (Chicago) spauda labai menkai teuzsiminė apie šią genocido parodą. Masinis lankytojų skaičius buvo negausus: parodos leidinio 10,000 egzempliorių nebuvo išdalinta. Chicago lietuvių spauda skyrė daug dėmesio šiai parodai, bet jai nepavyko išjudinti net pačių lietuvių, ypač, lietuviško jaunimo. Mūsų jaunimas ir čia gimę ir augę lietuviai turėjo tą parodą pamatyti ir su ja pilnai susipažinti. Tikrumoje, buvo planuojama skiršti šią parodą amerikiečių masėms. Iš amerikiečių gal tik keli šimtai parodą teaplankė.

Tam tikro toli einančio atsiribojimo nuo Lietuvos laisvės problemų galima būtų ir Chicagoje vykusiame simpoziume. Organizatoriai į simpoziumo programą neįtraukė nė vienos su laisvinimu susijusios problemos. Tuo pačiu metu VLIK-o surengtame pokalbyje laisvinimo klausimais New Yorke prof. S. Žymančas su pagrindu apgailestavo, kad "Chicagoje mokslininkų suvažiavimas laisvės kovos problemų visai nesvarstė". Tiesa, simpoziume buvo suorganizuotos diskusijos "mokslininko padėtis savoje visuomenėje" tema, bet kalbėtojai Lietuvos laisvės problemas rūpestingai vengė ir išvengė. Jei būsimoji lietuvių mokslo draugija ir toliau ta pačia kryptimi judėtų, tai be abejo privestų ją prie išsiskyrimo ir su Lietuvių Bendruomene, ir su lietuvių bendruomenine dalimi.

Dr. R.

Stoka sistematizavimo

Didelėje salėje buvo išstatyta apie 50 skydų, kuriuose išdėstyta vaizdinė medžiaga ir paaiškinamieji tekstai. Visa tai tikrai rūpestingai surinkta ir paaiškinta. Daug nuotraukų yra tapusios familiariškos iš lietuvių spaudos. Tačiau tikslai tas nuotraukas beturint, neįmanoma reikauti iš rengėjų atrasti tai, kas nebeatrandama. Visa tai įmanoma tikslai praplėsti, suglausti, sistematizuoti, atrasti lakoniškus ir skambius naujus tekstus.

Sistematizavimo pastangos nebuvo tobulos. Neišvengta daug kartojimosi. Ypač tai žymu atskiruose skyduose kartojant tuos pat atvaizdus. Beveik visur pagrindinė tema — Pabaltijo tautų genocidas. Iš karto buvo galima pastebėti, kad neturėta kontakto su lašvais ir estais, nes jų eksponatų ten buvo tikras badas.

Dailininko P. Puzino paveikslų paroda, užimanti dalį parodos patalpų, atrodo, buvo tikras nesusipratimas.

Tik medžiagos krūvis

Sovietinis genocidas neįtikinamai pristatytas kaip tarybinio režimo barbarinis metodas. Tai mėginama dokumentuoti V. Kravčenkos knygų tvirtinimais. Pastarųjų kelių metų įvykiai komunistinėje Rusijoje yra išryškinę plyšį tarp režimo ir tautos. Juk ten dabar rusų intelektualų bei rašytojų protestams atsakoma kalėjimais ir beprotnamiais. To, dabar labai aktualaus momento, parodoje nerandame. Parodoje tikrai tiktų laisvųjų pabaltiečių intelektualiniai atsiekimai laisvajame pasaulyje. Tai būtų viena darna: laisvasis pasaulis ir barbarinis režimas.

Genocido parodos skyduose neišryškinta, kad naikinimo metodas yra vulgariai praktikuojamo marksistinio traktato metodas ir ta pati klasių kova, su visa jos barbarybe, infiltruojama Amerikon.

Ilustracinė parodos medžiaga primena plačiai atskleistą albumą, kuris skirtas pasiimtinai žemai. Bet juk parodoms reiktų taikinti kitą pristatymo metodą. Tema populiarioje parodoje turėtų būtų pristatoma lakoniškai ir perveriančiai. Tai, drausiai tarus, turėtų būti lyg ir televizijos skelbimas, kuris per trumpą laiką pasako esmę ir lieka atmintyje. Šiai parodai pasirinktas priešstudijinis pobūdis. Tai yra medžiagos krūvis studijai, rinkinys sistematizacijai ir gera paruoša smūgiui.

Pripuolamį šaltiniai parodos leidinyje

Genocido parodos leidinyje duodama apie 30 šaltinių. Čia duodamos net dvi V. Kravčenkos knygos. Trūksta daugelio gerų šaltinių, kurie kalba apie genocidą nuostabini reiškiniai. Pasigendama pačių pabaltiečių paruoštų ir išleistų puikių leidinių apie sovietinį genocidą. Būtų pravartu operuoti prof. R. Lemkino raštais, nes jis juk buvo genocido sąvokos kūrėjas.

Tai tik prabėginės pastabos dėl šaltinių. Ta sritis, įgavus pasauliui blaivesnį požiūrį į komunistinio režimo metodus, tikrai gali sudaryti nemažą biblioteką.

Brutalus ignoravimas JAV-bių Kongreso akcijos

Iš skydų matyti didelis dėmesys laisvojo pasaulio opiniui, raštams, net politinėms karikatūroms. Problematiška yra dėti šmaikščius karikatūristų klauniškus škičius greta nukankintų veidų. Rusijos caro karūnacijos nuotrauka, greta spalvuotos karūnuoto Chruščiovo galvos, ar tinka makabriškai parodos temai praturtinti ar praplėsti?

Visa parodos medžiaga telpa ir parodos leidinyje. Tačiau kas puslapis atskiro ir labai sumažinto skydo nuotrauka neturi propagandinės naudos. Ištraukos iš įtakingų ir žymių publicistų raštų čia būtų naudingesnis ginklas.

Genocido paroda skiria daug dėmesio Kersteno komisijai (1953 - 1954) ir jos tyrinėjimams. Tai buvo didžiulis darbas su plačiomis perspektyvomis, užgesęs taip skubiai ir netikėtai. Parodoje taip pat platokai pristatoma BATUN-o veikla ir siekiai supažindinti Jungtinių Tautų narius (ambasadas prie JT) su Pabaltijo kraštų laisvinimo problema. BATUN-as yra idealistinė organizacija, bet jos programa pajudinti Pabaltijo kraštų bylos kėlimą Jungtinėse Tautose, bent iki šiol, yra užpinio pobūdžio veikla. (Jungtinėms Tautoms priklausančių tautų ambasados tik vykdo gaunamus įsakymus ir instrukcijas iš savo vyriausybių. Patys ambasadoriai nekėlė ir nekels Pabaltijo kraštų bylos klausimo Jungtinėse Tautose, jei negaus tokio įsakymo iš savo vyriausybių. Spaudimas turėtų būti išvystytas ne į ambasadas, bet į tų kraštų — bent kur yra pabaltiečių — vyriausybes. Ta linkme turėtų pasukti BATUN-as. Red.).

Amerikos Lietuvių Tarybos vadovybė yra oficiali genocido parodos

rengėja. Tikrai nesuprantama, kad ši institucija galėjo taip brutaliai ignoruoti JAV-bių Kongreso nuoveikius Pabaltijo kraštų laisvinimo akcijoje. Ten nė su žvake negalima rasti užuominos apie garsiąją rezoliuciją (H. Con. Res. 416), kurią JAV-bių Kongresas (Atstovų Rūmai ir Senatas) vienbalsiai priėmė. Ta rezoliucija JAV-bių vyriausybę raginama kelti ir ginti Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose ir priversti sovietus pasitraukti iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos.

ALT-bos genocidas amerikiečių organizacijai

Gerald R. Ford, mažumos vadas Atstovų Rūmuose, buvo pagrindinis kalbėtojas parodos atidarymo proga. Jis buvo vienas iš kongresmanų, kuris kovojo už tos garsiosios rezoliucijos pravedimą JAV-bių Kongrese, gi šiuo metu yra Rezoliucijoms Remti Komiteto narys. Ar neažrodo makabriškas pokštas, kad jis to savo nuopelno gelbėti Pabaltijo kraštams neatrado tokioje plačioje parodoje?

Parodos rengėjai linksniavo Chicago burmistro Richard J. Daley pavardę. Šis žymus amerikietis dalyvauja rezoliucijų pravedimo žygyje nuo pat jo pradžios.

Parodos leidinyje įdėta JAV-bių prezidento Richard M. Nixon nuotrauka. Šis pats žymiausias ir įtakingiausias krašto politikas priklauso Rezoliucijoms Remti Komitetui. Prieš kiek laiko jis tos organizacijos vadovybei pareiškė: "... your group is dedicated to a program that I have long endorsed and supported. . ."

Tai, aišku, nebuvo klaida ir neapsižiūrėjimas. Tai buvo parodos schema. Ir juo komiškesnė atrodo padėtis, kad, kalbėdami apie genocidą, ALT-bos šulai taiko genocidą didžiuliam ir labai aktyviam amerikiečių vienetui, kuris Pabaltijo kraštų bylos reikale yra padaręs daugiau, negu kad lietuvių, latvių ir estų visi veiksniai kartu.

Reikalinga korektūrų, kitos sistemos

Su didžiu apgailestavimu mūsų istorija fiksuoja daugelį dabar neįtikimų faktų: Petrapilio seimas, kur dalis narių atsisakė nuo Lietuvos nepriklausomybės, o pageidavo tik autonomijos; paskutinis nepriklausomos Lietuvos vyriausybės posėdis, kur nedrįsta ryžtis simboliniam šuviui; tam tikrų asmenų svajonės, kad Lietuvai pakaktų satelitinio statuso; ir t. t. ir t. t. Ar prie tokių tragiškų kurjozų pridėsime šią genocido parodą, kurios rengėjai (ir paruošėjai) nesigailėjo vietos detalėms (karikatūroms, straipsniams ir kit.), bet pamiršo, sakytaiu, dramblį (JAV-bių Kongreso priimtą aktą).

Su tokiomis nuotaikomis sutikome ir palydėjome tą genocido parodą. Giriame už didelį darbą, pasiaukojimą ir energiją. Tačiau ir mažas deguto šaukštas sugadina medaus statinę. Genocido paroda reikalinga korektūrų, kitos sistemos, didesnio tūrio ir istorinių faktų respekto. Palikime istorinius faktus keisti ar slėpti tiems, apie kuriuos šioje pargoje kalbame ir kuriuos didžiais nusikaltėliais vadiname.

Dr. A. R. Misius

VLIK-O METINIS SEIMAS

Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto veikloje dalyvauja 15 politinių grupių ar sambūrių. Kasmet šaukiamas bendras visų grupių pasitarimas. Kiekviena grupė siunčia po 3 atstovus į tas metines konferencijas, kurios vadinamos seimais.

1969 metų VLIK-o seimas įvyko gruodžio mėnesio 6 ir 7 dienomis New Yorker viešbutyje (New Yorko mieste). Konferencijoje dalyvavo 43 pilnateisiai atstovai (pora grupių teatsiuntė tik po 2 atstovus). Visos konferencijos sesijos buvo vie-

šos, neskaitant VLIK-o tarybos posėdžio, įvykusio gruodžio 7 dieną, 10-11 val. ryte VLIK-o valdybai išrinkti. Be oficialių dalyvių sesijose dalyvavo apie 50 svečių.

Seimo tikslas

VLIK-o konferencijos (seimai) turi porą pagrindinių tikslų: 1. Išdiskutuoti ir priimti tos institucijos veiklos planą ateinantiems veiklos metams; ir 2. Priimti ateinančių veiklos metų biudžetą.

Atrodo, kad visas dėmesys turėtų būti skiriamas veiklos plano išdiskutavimui ir priėmimui. Taip nėra. Tos metinės VLIK-o sesijos yra priklausomos paskaitomis, pranešimais bei apyskaitomis. Pačiam svarbiausiam reikalui — programos išdiskutavimui ir priėmimui — visad pritrūksta laiko. Ir tai vyksta metai iš metų.

Be reikalo konferencijos dalyviai buvo varginami V. Sidzikausko paskaita ir dr. Br. Nemicko 1969 metų veiklos apyskaita. Lietuvos Laisvės Komiteto pirm. V. Sidzikauskas kalbėjo tarptautinės politikos klausimais (jo paskaitos tema: Tarptautinė padėtis ir Lietuvos laisvės byla). Visos grupės deleguoja savo "geriausius iš geriausių", kurie puikiai orientuojasi (bent taip turėtų būti!) mūsų ir tarptautinės politikos klausimais. VLIK-o vicepirm. dr. Br. Nemickas išvardino ir suminėjo savo apyskaitoje visus įvykius bei įvykius, prie kurių VLIK-as per 1969 metus daugiau ar mažiau buvo prikišęs savo pirštus. Visais tais klausimais labai detalai rašė bei skelbė mūsų spauda. Reikia manyti, kad VLIK-o grupių atstovai seka mūsų spaudą.

VLIK-o planai ateičiai

VLIK-o vicepirm. J. Audėnas kalbėjo tos institucijos 1970 metų veiklos programos klausimu. VLIK-as rezistencinis vienetas ir jis, žinoma, negali atidengti visų savo ateities veiklos planų. Reikia manyti, kad VLIK-o valdyba ir taryba tokių "neatidengiamų" planų turi ir juos

bando įgyvendinti. Čia tegalime užsiminti tik apie visus tuos darbus bei planus, kuriuos savo pranešime išvardino J. Audėnas. Jų skaičius siekia 12. Beveik visi tie "darbai", "žygiai" ar "projektai" yra tikros bendrybės. Ne vienoms iš VLIK-o konferencijos dalyvių J. Audėno pateiktą veiklos programą ("VLIK-o ateities gairės") pavadino juokinga. Čia pacituosime bent keletą J. Audėno pateiktų pasiūlymų:

1. Rūpinamasi gauti kiek galint daugiau audiencijų pas įvairių kraštų vyriausybių ar valstybių galvas...

3. Tariamasi su Lietuvos diplomatiniais atstovais dėl bendrų žygių užsienio reikalų ministerijose ir stengiamasi Lietuvos bylą pakartotinai išdėstyti patiems ministrams...

5. Kreiptis į lietuvių organizacijas, dalyvaujančias tarptautinėse organizacijose, kad pastarosios pasmerktų Sovietų Sąjungos agresiją prieš Lietuvą, reikalautų atstatyti Lietuvos nepriklausomybę ir tuos nutarimus įteiktų savo krašto vyriausybei...

11. 1970 m. šaukiama veiksnių konferencija.

12. Būg ieškoma būdų įtraukti į Lietuvos laisvinimą kiek galint daugiau naujų jėgų, ypač iš išsimokslinusios jaunesniosios kartos lietuvių tarpo".

Su pagrindu St. Lušys ir kiti vadino šias VLIK-o ateities gaires juokingomis. Bet kur jų pasiūlymai? Su apgailėstavimu reikia pareikšti, kad nė viena iš 15 grupių neišėjo su savo svaresniais pasiūlymais. VLIK-o ateities veiklos reikalais buvo pasibarta, pasiginčyta ir viską palikta VLIK-o tarybos ir valdybos nuožiūrai.

"Opozicija" VLIK-o seime

VLIK-o konferencijoje ryškėjo "opozicija" iš trijų šonų. Vienai grupei vadovavo Rezistencinė Santarvė. Su šia grupe glaudžiai "kooperavo"

Atgimimo Sąjūdis, Laisvės Kovotojai ir Vilniečiai. Mat, VLIK-o pirm. dr. K. J. Valiūnas yra prieš Lietuvos diplomatinijos šefą St. Lozoraitį ir tuo pačiu prieš diplomatų instituciją. Minėtos grupės to jam negali "dovanoti". Kitas "opozicijos" šonas — tai VLIK-o politinė komisija, kuriai vadovavo S. Lušys. Mat, jau kuris laikas S. Lušys norėtų pats įkopti į VLIK-o pirmininko "postą". Trečiai "opozicijos" grupei vadovauja dr. D. Krivickas. Jis 1967 metų veiksmų konferencijoje (Washington) susikirto su dr. K. J. Valiūnu ir to vis dar negali pamiršti. Svarbesni ir kandesni priekaištai VLIK-o vadovybei ir kartu jos pirmininkui išplaukė iš minėtos "opozicijos". Reikia stebėtis, kad tai "opozicijai" nepavyko surasti kito VLIK-o pirmininko. Čia, be abejoj, nulėmė dr. K. J. Valiūno finansinis pajėgumas.

Informacijos centro klausimas

"Turim daryti viską", kalbėjo VLIK-o pirm. dr. K. J. Valiūnas, "kad būtų įsteigtas lietuvių informacijos centras užsieniečiams informuoti". VLIK-o seimas pavedė tai atlikti VLIK-o valdybai.

Tai yra tikras kurjozas. Juk visa VLIK-o veikla ir yra užsieniečių informavimas Lietuvos bylos klausimu. Pats VLIK-as ir turi tapti tuo tikruoju informacijos centru. Jei vadovybėje esą asmenys negali to darbo atlikti, tai turi pasikviesti talkininkų ar pasamdėti specialistų tos pagrindinės funkcijos vykdymui. Tam tikslui VLIK-ui atskiro padalinio tikrai nereikia. Užsieniečių informavimas Lietuvos bylos reikalu turi būti integralinė ir pati didžioji VLIK-o misija, vykdoma tos srities ekspertų bei specialistų.

"Dr. Valiūno VLIK-as"

VLIK-o pirmininku perrinktas dr. K. J. Valiūnas antrai kadencijai (3 metams). VLIK-o pirmininkas visad "duoda toną" visai institucijai ir jos administracijai. Pirmosios savo

-
- Atnaujink "Į LAISVĘ" žurnalo prenumertą 1970 meams!
 - Padaryk tai dar šiandien!
-

kadencijos metu jis parodė daug judrumo ir, be abejo, investavo į visą veiklą nemaža ir savo pinigų. Lietuvių visuomenė laukė iš jo naujų planų, didesnių darbų bei žygių VLIK-o veikloje. Bet čia ir buvo jo didžioji silpnybė. Jei ir kiti trys jo vadovavimo metai bus panašūs į pirmuosius tris — blogai.

Kas darytina? Kokie galėtų būti patarimai jam? Ar jis pasiryžęs ir linkęs klausyti patarimų?

Dr. K. J. Valiūnas turi ir judrumo, ir energijos, ir sumanumo, ir jis tikrai galėtų išjudinti VLIK-ą iš dabartinės neveiklos ir snaudulio, jei tik kiek pilniau pasitemptų ir, būdamas tose pareigose, skirtų visam šiam reikalui kiek daugiau laiko.

1969 metų VLIK-o konferencija aiškiai parodė, kad grupių delegatų tarpe vyrauja pilnas ir visiškas išsisėmimas ir mintimis, ir idėjomis, ir pasiūlymais ateties veiklai. VLIK-o pirm. dr. K. J. Valiūnas turi to ieškoti už tos institucijos ribų. Jis turi parodyti iniciatyvos ir kontaktuoti asmenis, kurie turi ir naujų minčių, ir idėjų, ir sumanymų didesniems darbams bei žygiams. Visa tai surinktina ne simpoziumuose ar viešose diskusijose (galima ir ten gauti gerų sugestijų), bet privačiuose pašnekesiuose su asmenimis, kurie politiniame darbe turi ir patirties, ir yra tai įrodę savo atsiektais laimėjimais.

JAV-bių prezidentai be oficialių patarėjų (kabineto narių) turį eilę privačių patarėjų, vadinamų "brain trust" (smegenų trestu). Ta linkme turėtų pasukti ir VLIK-o pirm. dr. K. J. Valiūnas. Tuo atveju jam tikrai pavyktų išeiti su nauja ir dinamiška programa, ko patriotinė lietuvių visuomenė iš jo ir laukia.

Juozas Petrutis

CHICAGIŠKIŲ PAJUDEJIMAS POLITINE LINKME

Chicagiečiai buvo ir tebėra pasi-
nešę kultūrine linkme: jie stato ope-
ras, ruošia dainų šventes, rengia tau-
tinių šokių festivalius; net ir Va-
sario 16-sios minėjimus paprastai
pradeda pradeda ir baigia dainomis
ar kantatomis. Amerikos Lietuvių
Tarybos vadovybė, kuri laikė ir lai-
ko save JAV-bių lietuvių politinio
gyvenimo vairuotoja ir kurios būsi-
tinė nuo amžių yra Chicagoje, ne-
pajėgė ir nepajėgia sudominti te-
nykščių lietuvių politine veikla.

Cricagiečius išjudino 1969 metų
gruodžio mėnesio 14 dieną frontini-
kai, suruošdami viešas politines dis-
kusijas. Į jas atvyko apie 300 as-
menų — daugiau negu kad į ALT-
bos kongresą, kuris neseniai įvyko
Detroitė. Šią iniciatyvą parodė Lie-
tuvų Fronto Bičiulių Chicagos sam-
būrio dabartinė vadovybė, kurios
priekyje stovi Č. Grincevičius. Dis-
kusijų tema: **Kur mes stovime? Jos**
įvyko Balio Pakšto salėje, joms mo-
deravo kun. dr. F. Gureckas.

Pagrindiniai kalbėtojai

Pagrindinių kalbėtojų skaičius bu-
vo didokas: ALT-bos vardu kalbėjo
dr. V. Šimaitis, "Draugo" — kun.
dr. J. Prunskis, LB Centro valdybos
— A. šantaras, VLIK-o — prof. B.
Vitkus, "Laisvosios Lietuvos" — V.
Šimkus, "Naujienu" — A. Pužauskas,
"Dirvos" — V. Meškauskas,
"Akiračių" — dr. Z. Rekašius ir
LFB vardu — L. Prapuolenis.

Oficialus atstovavimas organizaci-
jai, vienetui ar laikraščiui ne vie-
ną iš pagrindinių kalbėtojų varžė pil-
niau ir laisviau pasisakyti diskusijų
tema.

Kalbėtojų įdomesnės mintys

Kadangi tema buvo labai plati ir
neapribota, tai kalbėtojai kėlė šim-
tus klausimų, rečiau bandydami ras-
ti jiems savo atsakymus.

Ne vienas iš pagrindinių kalbėto-
jų, nors ir atstovaudamas tam tilt-
ram vienetui ar laikraščiui, tarė drą-
sesnius žodžius ir iškėlė vieną ar ki-
tą įdomesnę mintį ar davė vieną
ar kitą konkretesnę pasiūlymą.

V. Meškauskas, artimas "Dirvos"
bendradarbis, davė eilę konkrečių su-
gestijų bei pasiūlymų. Iš jų pami-
nėtina: (a) siūlė budriai išnaudoti
naujai susidarancias situacijas So-
vietų Sąjungoje; (b) teigė, kad dar-
bo pasiskirstymas svarbiau už vie-
nybę; (c) akcentavo, kad visi di-
desni darbai atliekami mažesnių gru-
pių ar net pavienių asmenų; ir (d)
bendravimas su kraštu skatinamas
iš sovietų: okupantas, prisidengda-
mas kultūrininkais, siunčia savo a-
gentus informacijoms rinkti (špio-
nažui).

Dr. Z. Rekašius, atstovavęs "Aki-
račiams", pareiškė: (a) lietuviškoji
išeivijos visuomenė yra vieninga ir
siekia to paties tikslo — Lietuvai
pilnos laisvės ir nepriklausomybės;
nesutarimo yra tik darbo metoduo-
se; (b) didžiausia nelaimė — trū-
kumai vadovybėje; (c) tik LB pri-
pažįsta atrankos principą vadovybei
sudaryti; (d) visoje lietuvių veiki-
loje stokoja naujų minčių ir idėjų;
ir (e) mūsų špauđa neatlieka tin-
kamai savo darbo (nepilnai infor-
muoja).

Kun. dr. J. Prunskis, vienas iš
"Draugo" redaktorių, siūlė laikytis
moratoriumo spaudos srityje ir vėlks-
nių atžvilgiu. Jis bandė pateisinti
veiksnių neveiklumą lietuvių visuo-
menės menka parama jiems. (Mūsiš-
kė visuomenė remia visus, kurie tik
išeina su didesniais užsimojimais ir
planais. Veiksniai tik posėdžiauja ir
kalba. Metai iš metų jokių veiklos
planų nepateikia. Red.).

A. Pužauskas, vienas iš "Naujie-
nu" redaktorių, siūlė tuos, kurie kal-
ba apie bendravimą su okupantu,

bausti mirtimi. Bendradarbiavimas su Lietuvos okupantu — tai išdavimas.

V. Šimkus, "Laisvosios Lietuvos" leidėjas, yra žinomas kaip kietas kovotojas prieš Lietuvos pavergėją — komunizmą. Anot jo, kiekvieno lietuviuo nuvykimas į pavergtąją Lietuvą — tai 1,000 dolerių auka okupantui išdui.

A. Šantaras, JAV-bių LB centro valdybos narys, siūlė visus skirtumus dėl priemonių Lietuvos vadavimo darbe nebijoti pilnai išstudijuoti.

L. Prapuolenis, LFB Vyr. Tarybos narys, pasisakė už bekompromisinį pasipriešinimą okupantui ir pilnos laisvės ir nepriklausomybės iškovojimą Lietuvai.

Prof. B. Vitkus, VLIK-o narys, kėlė susirūpinimą dėl menkos piniginės paramos tai institucijai. Anot jo, VLIK-o biudžetas esąs mažesnis, negu kad lietuvių operos Chicagoje. (Kodėl VLIK-o žmonės nesuorganizuoja kasmet aukų rinkimo Chicagoje Lietuvos laisvinimo darbui? Red.).

Dr. V. Šimaitis, ALT-bos vykdomojo komiteto narys, pabrėžė, kad JAV-bių lietuviai tvirtai stovį Lietuvos laisvinimo pozicijose. (Tai ALT-bos "rabinų" nukaltas posakis ir metai iš metų vartojamas tos institucijos konferencijose ar kongresuose. Red.).

"Liberalo" išsišokimas ir diskusijos

Pagrindinių kalbėtojų skaičius buvo didokas. Po pagrindinių pranešimų jungėsi į pašnekesį ir "liaudis". Kaip "Pilypas iš kanapių" išlindo "liberalų atstovas" (Šimoliūnas). Jis prašneko Lietuvos pavergėjo "žodynu" ir komunistų sufabrikuotais šmeižtais prieš iškiluosius lietuvių darbuotojus laisvajame pasaulyje. Dalyvlai šį "kalbėtoją" nušvilpė ir jo pareiškimą pavadino melaginga Lietuvos okupanto propaganda. (labai įdomu, kad su šiuo okupanto rupu diskusijų salėje artimai bendradarbiavo A. Pužauskas, kuris labai kietai buvo pasisakęs prieš bendradarbiavimą).

ČESLOVAS GRINCEVIČIUS, Cicero, Illinois, rašytojas ir visuomenininkas. Aukštojo mokslo studijas baigė VDU, kur studijavo — prancūzų ir slavų literatūrą, pedagogiką, teatro mokslą ir bibliologiją. Aktyviai reiškiiasi LB, ateitininkuose ir frontininkuose. Šiuo metu jis vadovauja LFB Chicagos sambūriui.

Be išvardintųjų, diskusijose dar dalyvavo J. Jasaitis, Z. Kolba, S. Semėnienė ir kiti. Papildomų pareiškimų padarė dar kartą pagrindiniai kalbėtojai. Naujų ir įdomesnių minčių bei pasiūlymų diskusijose nebeiškilo.

Išvados

Chicagos frontininkai padarė gerą pradžią. Reikia manyti, kad jie tuo nepasitenkins. Taip pat reikia

● **Jurgis Gliauda**, Los Angeles, California (JAV), žymusis lietuvių rašytojas, neseniai laimėjo Lietuvos Atgimimo sąjūdžio partizaninės temos romano konkursą. Premijos (1,000 dol.) įteikimas įvyko 1970 metų birželio mėnesio 20 dieną Jaunimo centre Chicagoje, kur ta proga buvo surengtas literatūros vakaras. Šis Jurgio Gliaudos romanas jau išėjo iš spaudos, jo pavadinimas — *“Aitvarai ir giria”*. Premijos mecenatai — Ona ir Valerijonas Šimkai. Tame pačiame konkurse antrą vietą laimėjo rašytojas **Aloyzas Baronas** už romaną *“Vėjas lekia lyguma”*, o trečią vietą — rašytojas **Anatolijus Kairys** už romaną *“Išžikimoji žolė”*. Premijos už jų romanus buvo po 500 dol. Aloyzas Baronas yra vienas iš *“Draugo”* redaktorių ir gyvena Cicero, Ill., mieste (prie Chicagos); Anatolijus Kairys verčiasi nuosavybių pirkimo ir pardavimo bizniu ir gyvena Chicagoje. Visi trys (J. Gliauda, A. Baronas ir A. Kairys) aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje.

● **Edmundas Arbas**, Santa Monica, California (JAV), inžinierius ir architektas, Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos skelbtame kon-

manyti, kad kitos jų suorganizuotos politinės diskusijos bus dar labiau aktualesnės, konkretesnės ir tikrai liečiančios pačius gyvybinius mūsų klausimus.

Chicagos lietuviai žinomi kaip kultūrininkai, o ne kaip politikai. Būtų tikslu į tokias diskusijas chicagiečiams pasikviesti ekspertų ir iš kitur.

Kitos Chicagos lietuvių politinės grupės ar vienetai turėtų pasekti frontininkų pavyzdžiu, suorganizuodami taip pat diskusijas Lietuvos laisvinimo ir veiksmų suaktyvinimo klausimais.

J. R. Senkus

kurse laimėjo pirmą premiją už individualinio vasaravimo projektą. Edmundo Arbo suprojektuotas vasaravimo modelis yra dailus, patogus, nebrangus, jo architektūra turi ryškius lietuviško stiliaus bruožus. Plačiau apie architektą Edmundą Arbą rašoma atskirai šiamu *“Į Laisvę”* numeryje. Pažymėtina, kad jis buvo neseniai išrinktas Lietuvių Fondo Kalifornijos vajeaus pirmininku.

● **Dr. Kazys Ambrozaitis**, Chesterton, Indiana (JAV), medicinos gydytojas ir visuomenininkas, buvo neseniai išrinktas Lietuvių Fondo centro valdybos pirmininku. Tame poste ilgą laiką išbuvo dr. **Antanas Razma**, kuris laikytinas Lietuvių Fondo sumanytoju ir tos institucijos išvedėju į platiuosius vieškelius. Dr. A. Razma laikinai apkarpė visą savo veiklą, nes nori pasiruošti profesinei specialybei

● **Dr. Zenonas Ivinskis**, Bonn (Vakarų Vokietija), vokiečių universiteto profesorius, istorikas ir visuomenininkas, parašė puikų straipsnį (*“Das unabhaengige Litauen, 1918 - 1940”*) nepriklausomos Lietuvos klausimu, ir visą Vakarų Vokietiją pasiekias vokiečių laikraštis *“Stimme der Freiheit”* tą straipsnį paskelbė (11. Jahrgang, Nr. 11/12, 23 pusl.). To straipsnio tęsinys buvo duotas kitame numeryje (12. Jahrgang, Nr. 1).

● **Dr. Juozas Eretas**, Basel (Šveicarija), vienas iš didžiųjų lietuvių ambasadorių laisvajame pasaulyje, suranda ir progų ir galimybių kelti ir ginti Lietuvos bylos reikalą Vakarų pasaulyje. Neseniai jis paskelbė straipsnį *“Civitas”* leidinyje (Luzern, Šveicarija), ir tas straipsnis — *“Die vergessenen Balten”* (Pamirštieji baltai) — buvo vėliau išleistas atskiru leidiniu (11 pusl.). Tame leidinyje duodama eilė šaltinių tiems, kurie norėtų dar pilniau susipažinti su Pabaltijo kraštų bylos reikalu.

1970

**Atnaujink "Į LAISVĘ" žurnalo
prenumeratą 1970 metams!**

- **Jei dar nesi atnaujinęs
"Į LAISVĘ" žurnalo
prenumeratos 1970 metams,
padaryk tai dar šiandien.**
 - **Prenumeratos mokestis: \$5.00
(JAV-se ir Kanadoje);
visur kitur — \$3.00.**
 - **Administratoriaus adresas:
Mr. Aleksas Kulnys
1510 East Merced Avenue
West Covina, California 91790
U. S. A.**
 - **Šiais metais bus išleisti dar
du "Į LAISVĘ" žurnalo nume-
riai. Kitas numeris išeis rugsėjo
pabaigoje.**
-